

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE STRATÉGIAI PROGRAMJA

Készült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat
megbízásából

A területfejlesztési program stratégiai munkarészét készítette:

MEGAKOM Tanácsadó Iroda

**Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és
Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft.**

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
1. A TERVEZÉSI FOLYAMAT ELJÁRÁSAI, A TERVEZÉS TÁRGYKÖRE ÉS KÖRÜLMÉNYEI	5
2. CÉLRENDSZER	10
2.1 CÉLRENDSZER BEMUTATÁSA.....	10
2.1.1 Átfogó célok	10
2.1.2 Stratégiai célok.....	12
2.1.3 Horizontális célok	15
2.2 CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJA.....	16
2.2.1 A célrendszer belső koherenciája	16
2.2.2 A célrendszer külső koherenciája	18
3. A PRIORITÁSOK AZONOSÍTÁSA	23
3.1. 1. PRIORITÁS: A MEGYEI ÉLELMISZERGAZDASÁG PIACORIENTÁLT MEGERŐSÍTÉSE	23
3.2. 2. PRIORITÁS: HATÉKONY KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÉS KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁS MEGTEREMTÉSE ..	28
3.3. 3. PRIORITÁS: KOMPLEX MEGYEI MENEDZSMENT ÉS MARKETING TEVÉKENYSÉG MEGVALÓSÍTÁSA	34
3.4. 4. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI FEJLŐDÉSÉT ELŐSEGÍTŐ OKTATÁSI ÉS INNOVÁCIÓS RENDSZER KIALAKÍTÁSA	42
3.5. 5. PRIORITÁS: A MEGYESZÉKHELY KOMPLEX, INTEGRÁLT FEJLESZTÉSE.....	48
3.6. 6. PRIORITÁS: A MEGYE VERSENYKÉPES DECENTRUMAINAK FEJLESZTÉSE.....	54
3.7. 7. PRIORITÁS: A MEGYE JÁRÁSKÖZPONTJAINAK ÉS KISVÁROSAINAK FUNKCIÓBŐVÍTŐ FEJLESZTÉSE	59
3.8. 8. PRIORITÁS: ÉLHETŐ VIDÉKI TÉRSÉGEK MEGTEREMTÉSE	64
3.9. 9. PRIORITÁS: A KÜLSŐ PERIFÉRIÁK FELZÁRKÓZTATÁSA	70
3.10. 10. PRIORITÁS: A LESZAKADÓ RÉTEGEK – EZEN BELÜL A ROMÁK – FELZÁRKÓZTATÁSA	74
4. CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK BEAZONOSÍTÁSA	79
5. A TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK	79
6. VÉGREHAJTÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK	81
7. A VÉGREHAJTÁS ÉS A FINANSZÍROZÁS INTÉZMÉNYI ÉS ELJÁRÁSRENDI RENDSZERÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA	82
8. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV	85
8.1. BEVEZETÉS – A MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZER MEGHATÁROZOTTSÁGA	85
8.2. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉS - ALAPKÉRDÉSEK.....	85
8.3. INDIKÁTOROK MEGHATÁROZÁSA.....	86
8.4. A PROGRAM JAVASOLT INDIKÁTORKÉSZLETE	87
8.5. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TEVÉKENYSÉG	88

BEVEZETÉS

Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről tizenöt éven keresztül volt a magyarországi területfejlesztési politika szinte kizárólagos alappillére. A 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet keretében született meg az a jogi háttér, amely az elmúlt években szabályozza a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeit, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályait. A 2011. évben jelentős változások történtek a területfejlesztés törvényi szabályozásában, amelyet két törvény rögzít, a 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól és a 2011. évi CXCVIII. törvény a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 27. § (1) bekezdése szerint „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.” A törvény alapján a **területfejlesztés vált a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladatává.** A törvény értelmében a megyei önkormányzatok feladata és felelőssége lett a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése.

Jelen dokumentum **Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai programja**, amelynek kidolgozására a megyei szintű területfejlesztési tervezés keretében került sor.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai programja a **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** (a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól) **alapján került kidolgozásra**, amely meghatározza a program tartalmi követelményeit, struktúráját.

A stratégiai program az „Iránymutatás a megyei szintű tervezési folyamat keretében elkészítendő tervdokumentumok kidolgozásához” (Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal, 2013. szeptember 2.) című útmutató előírásainak, ajánlásainak figyelembevételével készült el.

1. A TERVEZÉSI FOLYAMAT ELJÁRÁSAI, A TERVEZÉS TÁRGYKÖRE ÉS KÖRÜLMÉNYEI

A tervezési folyamat

A megyék területfejlesztési funkciója az önkormányzati rendszer átalakítása, illetve a területfejlesztés rendszerének megreformálása révén jelentősen megerősödött.

A megyei önkormányzatok feladatait alapvetően a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló **2011. évi CLXXXIX. törvény** szabályozza. A 27. § (1) bekezdése alapján *a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el.*

A megyei önkormányzatok területfejlesztésben betöltendő szerepét tovább erősítette a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény** (Tftv.) 2011. decemberi módosítása és 2013. január 1-ei hatályba lépése, amelynek eredményeképpen a területfejlesztési feladatok területi szinten a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek.

A megyei önkormányzatok feladatait a Tftv. 11-13. § szabályozza, ahol szerepel többek között, hogy *a megye területén összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.* Ennek keretében a megyei területfejlesztési Stratégiai Program szempontjából meghatározóak a következő feladatok:

- a megyei jogú város önkormányzata bevonásával kidolgozza és elfogadja – az országos területfejlesztési koncepcióval összhangban – a megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját (a továbbiakban: megyei területfejlesztési koncepció), illetve – a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével – a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat;
- előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat, területfejlesztési programokat, részt vesz az országos területfejlesztési koncepció és a nemzeti fejlesztési stratégia kidolgozásában;
- szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok tervező, döntés-előkészítő, fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét;
- előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat, továbbá a területét érintő területrendezési terveket;
- közreműködik a megyében kialakult társadalmi és gazdasági válsághelyzetek kezelésében;
- figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását, külön döntés alapján közreműködik azok végrehajtásában;
- előzetesen véleményezi és koordinálja az illetékes területi államigazgatási szervek megyét érintő fejlesztéseit és pályázatait;
- megállapodásokat köthet külföldi régiókkal, részt vehet nemzetközi együttműködésekben;
- közreműködik a területfejlesztési programok végrehajtásának nyomon követésében és értékelésében;
- a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről;
- a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról.

A megyei és a megyében lévő megyei jogú város területfejlesztési elképzeléseinek egyeztetési és információáramlási eszköze a **Megyei területfejlesztési konzultációs fórum**. A Konzultációs fórumnak előzetesen állást kell foglalnia a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, a fórum véleményét a megyei közgyűlés ülésén a vonatkozó napirendi pont előtt ismertetni szükséges.

A megye fejlesztési stratégiáját a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv dokumentumok határozzák meg, amelyeket a megyei önkormányzat közgyűlése rendelettel hagy jóvá. A területfejlesztési dokumentumok kidolgozásakor a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló **218/2009. (X.6.) Korm. rendeletet** szükséges figyelembe venni.

A fentiekkel összhangban a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló

1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat a megyei önkormányzatok szerepét illetően a következőket határozza meg:

- a 2014–2020 között elérhető források felhasználásának tervezését a területiség elvét figyelembe véve kell elvégezni, különös tekintettel a területi operatív programok tervezésére, amely során biztosítani kell a megyék hatékony közreműködését;
- A Kormány felkéri a nemzetgazdasági minisztert és a Miniszterelnökséget vezető államtitkárt, hogy az érintett miniszterek bevonásával tegyenek javaslatot a 2014–2020 közötti források területi koordinációjának kereteire, oly módon, hogy a megyék meghatározó szerepet kapjanak a területfejlesztési források felhasználásának tervezésében, biztosítva az ágazati és a területi operatív programok megfelelő összhangját és egymástól való egyértelmű elhatárolását.

Az európai uniós programok lebonyolítását támogató intézményrendszer felállításának módjáról szóló **1545/2013. (VIII.15.) Korm. határozat** szerint

- a 2014-2020-as európai uniós programok végrehajtásában kijelölésre kerülő közreműködő szervezetek 2014. január 1-től az érintett miniszterek irányítása alá kerülnek;
- a regionális fejlesztési ügynökségek 2014. január 1-től a területileg érintett megyei önkormányzatok irányítása alá kerülnek.

1298/2014. (V. 5.) Korm. határozat a 2014-2020 közötti időszakban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program tervezésének egyes szempontjairól, valamint az operatív programhoz tartozó megyék megyei önkormányzatai és a megyei jogú városok önkormányzatai tervezési jogkörébe utalt források megoszlásáról. A tervezés három szinten folyik (megyei gazdaságfejlesztés, megyei jogú városok településfejlesztése, várostérségek – járások) a megyei önkormányzatok koordinációjával.

- A megyei szintű gazdaságfejlesztési programmal összefüggő tervezési feladatokat a megyei önkormányzatok végzik el. A megyei gazdaságfejlesztési programok indikatív forráskerete összesen 450 milliárd forint, amiből Szabolcs-Szatmár-Bereg megye kerete 45, 846 milliárd Ft.
- A várostérség és a megyei jogú város térsége szintjének területi meghatározása a járások alapján történik. A megyei jogú város térségében tervezett fejlesztéseknek illeszkedniük kell a megyei jogú város integrált településfejlesztési stratégiájában megfogalmazott fejlesztési irányokhoz, a TOP által meghatározott keretek között. A megyei jogú városokkal összefüggő programok indikatív forráskerete összesen 364,61 milliárd forint, amelyből Nyíregyháza Megyei Jogú Város kerete 23, 204 milliárd FT.
- A várostérségeket érintő fejlesztések indikatív forráskerete országos szinten 298,08 milliárd forint, amelyből a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei önkormányzat a járási fejlesztési igényeket felmérve összesen 23, 949 milliárd Ft-ra tervezhet.

A területfejlesztési program stratégiai munkarésében megjelenő becsült költségigények a megyében végzett igények felmérése alapján történt. A megyei fejlesztési elképzelések pontos forrásigényeit csak a 2014-2020-as területi és ágazati Operatív Programok végleges elfogadása után lehet meghatározni.

Tervezési előzmények, elvégzett feladatok:

A tervezési feladatok részeként – a stratégiai programot megelőzően – az alábbi két dokumentum került kidolgozásra:

- A 2014-2020-as programozási periódusra vonatkozó területfejlesztési dokumentumok közül elkészült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió feltáró munkarésze (helyzetelemzés, helyzetértékelés), melyet a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés a 76/2012. (XI.29.) önkormányzati határozatával a további tervezési munkák alapjaként jóváhagyólag elfogadta. A Helyzetfeltárás bemutatja a megye társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetét, illetve a tervezési-fejlesztési környezetet. Mindezek alapján megfogalmazza a megye számára lehetséges fejlesztési irányokat és cselekvési területeket.
- A Helyzetelemző-helyzetértékelő dokumentumra alapozva kidolgozásra került a koncepció javaslattevő fázisa. A Megyei Közgyűlés 27/2013. (IV.24.) számú határozatával elfogadta a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió javaslattevő fázis munkaanyagának előzetes megállapításait a további tervezési munkák alapjaként. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió társadalmasításra bocsátott

egyeztetési változatát Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlése a 61/2013. (IX.26.) önkormányzati határozatával hagyta jóvá.

A végleges koncepció Közgyűlés általi jóváhagyására még nem került sor, mert feltétele, hogy az Országgyűlés törvényi szinten fogadja el az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót. Ezt figyelembe véve a koncepciót (a feldolgozott véleményekkel együtt) várhatóan év végén tárgyalhatja a Közgyűlés.

A koncepció fő elemei:

- a jövőkép és az átfogó célok, melyek 2030. évi célállapot meghatározására irányulnak,
- a stratégiai célrendszer, mely a 2014-2020 közötti európai uniós költségvetési ciklusban megvalósítandó területi, specifikus és horizontális célokat, valamint az időszak területfejlesztési folyamatában érvényesítendő elveket foglalja magában,
- eszköz- és intézményrendszer, mely a célok elérését támogató prioritásokat, a koncepció kidolgozás időszakában már ismert és tervezhető eszköz- és intézményrendszert, valamint a koncepció fő üzeneteit foglalja magában.

A koncepció megfelelő szintjein a vonatkozó területszerkezeti összefüggésekre is kitér.

A fenti két dokumentum (helyzetelemzés és koncepció) kidolgozása mellett a tervezési folyamat előzményeként 2013 nyarán **projektgyűjtés** zajlott a helyi igények felmérése és a további kidolgozandó tervek megalapozása érdekében.

A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal felhívására előzetesen kidolgozásra került Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz (TOP) kapcsolódó **gazdaságfejlesztési programcsomagja**, valamint a járások fejlesztési programjai, illetve az egyes ágazati operatív programokban megvalósítani kívánt programcsomagok.

A tervezés szereplőinek bemutatása, ezek felelősségi körének felvázolása:

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Programjának tervezője a Szabolcs Tervezés 2014-2020 Konzorcium. A konzorcium tagjai a Megakom Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft. és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft.

A tervezési folyamat társadalmisítása:

A bevont szakmai szereplőket a **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat**, mint a tervezési feladatok gazdája és végrehajtásának felelőse, nagy körültekintéssel és a szakmai jártasság figyelembe vételével határozta meg. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzati Hivatalon belül a **Területfejlesztési, koordinációs és önkormányzati csoport** látja el a feladat elvégzéséhez szükséges szervezési tevékenységeket. A tervezési folyamat támogatása és segítése érdekében **munkacsoportok** (vállalkozói, civil és önkormányzati) kerültek kialakításra. Az egyes dokumentumok magas színvonalon történő kidolgozása érdekében a megyében jártas szakértők kerültek bevonásra.

A legitimáció megteremtése érdekében széleskörű **társadalmisítási folyamat** zajlott le.

A partnerségnek két közvetlen célcsoportja volt:

• **Megyei szereplők:**

- a megye lakossága,
- megyében működő vállalkozások (nagyvállalkozások, KKV-k és mikrovállalkozások egyaránt),
- megyében működő civil / társadalmi szervezetek,
- megyében lévő települések (ezen belül külön célcsoportként a megyei városok),
- Nyíregyháza Megyei Jogú Város,
- megyében lévő kistérségek (2013. január 1-től járások is).

• **Megyén kívüli szereplők:**

- szomszédos megyék (Hajdú-Bihar megye és Borsod-Abaúj-Zemplén megye),
- az országhatár túloldalán elhelyezkedő szomszédos megyék (Romániában Szatmár megye, Ukrajnában Kárpátalja megye),

- A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. számú mellékletében nevesített, a területfejlesztési koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervek (Országos Területfejlesztési Tanács; miniszterek; kormányhivatalok; Országos Környezetvédelmi Tanács; Magyar Tudományos Akadémia; országos önkormányzati érdekszövetségek),
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal,
- releváns ágazati minisztériumok és azok szakmai szervezetei – specifikus szakmai területekhez kapcsolódóan.

Az **előkészítő fázisban**, azaz a koncepciót megalapozó helyzetfeltáró, helyzetértékelő részhez kapcsolódó partnerségi egyeztetés keretében az alábbi tevékenységek zajlottak:

- Kistérségi fórumok a megye valamennyi kistérségében;
- Területfejlesztési vitafórum a megyei civil, önkormányzati, intézményi és vállalkozói szereplők részvételével;
- Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottságának ülései;
- Az előzetes koncepció és a helyzetfeltárás munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlés ülésein;
- A partnerségi munkacsoportok megalakítása;
- Online felület kialakítása és folyamatos frissítése;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a helyzetfeltárás következtetéseinek megvitatására;
- Kérdőíves felmérések indítása a fejlesztési elképzelések összegyűjtésére;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- A helyzetfeltárás következtetéseinek egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése;

A **javaslattevő fázisban**, azaz a koncepció és program javaslattevő fázisának egyeztetése során az alábbi tevékenységekre került sor:

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Kérdőíves eredményeinek feldolgozása;
- Partnerségi fórumok (civil, vállalkozói és önkormányzati) a koncepció fő irányainak, fejlesztési javaslatainak megvitatására;
- Előzetes egyeztetés az érintett hatóságokkal és szakminisztériumokkal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal;
- Fejlesztési irányok és javaslatok egyeztetése a szomszédos megyékkel;
- A javaslattevő rész megtárgyalása a Megyei Közgyűlés Területfejlesztési Bizottságának ülésén;
- A javaslattevő rész munkaanyagának megtárgyalása a Megyei Közgyűlésen;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;

A teljes megyei területfejlesztési koncepció és program egyeztetésekor a következő partnerségi tevékenységek folytak:

- Online felület folyamatos frissítése, visszacsatolások gyűjtése és feldolgozása;
- Egyeztetés a Nemzetgazdasági Minisztériummal és Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 16-19.§-ában előírtaknak megfelelően;
- Civil, vállalkozói és önkormányzati fórum a program egyeztetésére;
- A területi szinten – alulról jövő kezdeményezésként – megrendezésre kerülő egyeztetési fórumokon tájékoztatás nyújtása a tervezési folyamat fontos mérföldköveiről, vélemények és javaslatok meghallgatása, a felmerülő kérdések megválaszolása;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program tárgyalása a Területfejlesztési Bizottság ülésén;
- A megyei területfejlesztési koncepció és program megyei közgyűlés elé történő benyújtása és elfogadása;
- Sajtóanyagok készítése, sajtótájékoztatók szervezése rendezvényekhez kapcsolódóan, stúdióbeszélgetés a megye fejlesztési elképzeléseiről;
- Kiadvány előkészítése a megyei területfejlesztési koncepcióról és programról.

A megyei stratégiai program kidolgozása során a fent bemutatott **társadalmisítási** eszközök kerülnek alkalmazásra. A program munkaváltozatának elkészültét követően

- kerül sor a munkacsoport ülésekre,
- kiküldésre kerül a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervezeteknek,
- a lakosság tájékoztatása érdekében feltöltésre kerül a megyei önkormányzat honlapjára.

Határidők:

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Stratégiai Programjának kidolgozása és elfogadása a következő **mérföldkövek** szerint történik:

- Stratégiai Program munkaváltozatának NTH felé történő megküldése: 2013. november 30.
- Stratégiai Program végleges változatának elkészítése, miniszteri véleményezésre történő megküldése: 2014. június 30.

2. CÉLRENDSZER

2.1 Cérendszer bemutatása

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jövőképe, 2030:

“2030-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egy olyan hely, ahol jó élni.”

A helyzetértékelés fő következtetései és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2030-ra elérni kívánt jövőképe alapján meghatározható a megye fejlesztésének **célrendszere**, a 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó átfogó, stratégiai és horizontális célok.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciója három átfogó célt fogalmaz meg, amelyek tükrözik a megye értékvalasztását, a fejlesztési célkitűzések fő irányát. A három átfogó cél elérése érdekében hét stratégiai cél került kijelölésre, amelyek közül négy tematikus cél, három területi cél. A kitűzött célok elérése az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés (mint horizontális célokra) jegyében történik.

2.1.1 Átfogó célok

1. Az aktív megye - Értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése

A megye jövője és fejlődése szempontjából kritikus, hogy minél többen végezzenek értékteremtő, hasznos munkát és jussanak tisztességes munkajövedelemhez – ennek érdekében már középtávon is új munkahelyekre van szükség. A foglalkoztatás előremozdításának másik fontos eleme az aktivitási ráta növelése. Magyarország aktivitási rátája az egyik legalacsonyabb az egész Európai Unióban, Magyarországon belül pedig itt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legalacsonyabb a munkaerőpiaci aktivitás. Az elkövetkező évek egyik kiemelt fejlesztéspolitikai célja a munkaerőpiacról kiszakadt emberek visszavezetése a munka világába. Fontos, hogy azok közül is minél többen juthassanak munkához, akik a nyílt munkaerőpiacon nem versenyképesek – ennek érdekében meg kell erősíteni az értékteremtő szociális gazdaságot. A szociális gazdaságon belül azonban a közmunka helyett, olyan közfoglalkoztatást kell elősegíteni, amely tartós munkahelyeket hoz létre, és hasznos munkát ad az embereknek.

Új munkahelyek létrehozásához versenyképes gazdaságra és nemzetközi szinten is versenyképes vállalkozásokra van szükség. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében erősebb, magabiztosabb kis- és

középvállalkozói szektorra van szükség, ehhez erősíteni szükséges megyei szinten a vállalkozási hajlandóságot és a vállalkozói kultúrát. Az új munkahelyek mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő munkahelyek megtartására.

A gazdaság fejlesztését és a munkaerőpiac bővítését elsősorban a megyei gazdaság jövedelmező ágazatainak fejlesztésével szükséges segíteni (élelmiszergazdaság, optomechatronika, gumiipar, műanyagipar, logisztika, csomagolóipar, zöldgazdaság, turizmus), ebben kiemelt szerepet játszhatnak a Nyíregyházi agglomeráció és a megye gazdasági decentrumai. A szociális gazdaságban is elsősorban a jövedelmező területekre kell fókuszálni, ezzel stabil munkahelyek jönnek létre. A megye rurális térségeiben a foglalkoztatáspolitikai és gazdaságfejlesztés legfontosabb területe az élelmiszergazdaság, amely kiemelt fókusza a megye vidékfejlesztési politikájának.

2. A szolidáris megye - A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása

A megyében komoly, és folyamatosan növekvő problémát jelent a mélyszegénységben élők helyzete, akik körében jelentős arányt képviselnek a roma emberek. Ezek a súlyos társadalmi, szociális problémák a megye bizonyos részeinek szegregálódását indították el, jelentős területekre kiterjedve. A társadalom bizonyos rétegeinek leszakadása területi válságócokot hozott létre, ebből eredően ezeknek a területeknek a felzárkóztatása szorosan összekapcsolódik a helyi társadalom felzárkóztatásával. Ez egy komplex, foglalkoztatási, lakhatási, oktatási, szociális és integrációs kérdés, melyre ennek megfelelően integrált választ kell adni. Noha a leszakadó rétegek helyzetének kezelése nem csak megyei kompetencia (állami támogatás nélkül ezeket a szociális problémákat nem lehet megoldani), Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének egyrészt egyértelmű érdeke, hogy megfelelő megoldás szülessen, másrészt számos olyan kapcsolódó beavatkozás van, amely megyei szinten végezhető el leghatékonyabban. A mélyszegénység felszámolása csak jövedelemmel lehetséges, vagyis munkahelyek teremtésére van szükség ezekben a térségekben. A társadalom alulképzettsége és alacsony munkaerőpiaci aktivitása miatt ezeken a területeken az emberek jelentős része nem tud elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. Elsősorban aktív állami szerepvállalással megvalósuló értékteremtő szociális közfoglalkoztatásra van szükség, amíg nincs piacképes jövedelem. Ezzel a szociális háló építése a szociális gazdaság fejlesztésével történik. Ebben az értelmezésben a szociális gazdaság az a szektor, amely a kirekesztettség által veszélyeztetettek számára biztosít munkalehetőséget, a szociális szektorban pedig segítséget nyújt új, független üzleti tevékenységek létrehozásához.

A társadalmi felzárkóztatást társadalmi partnerség elve szerint, konzorcionális együttműködések, társadalmi paktumok keretében szükséges végezni, amelyben fontos szerepet játszik a civil szféra és az önkéntesség. A társadalmi felzárkóztatás érdekében szemléletváltás szükséges a települések, különösen a falvak fejlesztésében, amelyben hangsúlyos szerepet kap a szegregált lakóterületek fokozatos felszámolása.

3. A vonzó megye - Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A megye jövőképeinek középpontjában az életminőség javítása áll – melynek a jövedelem mellett számos egyéb fontos összetevője van. Ahhoz, hogy a megyében élők jól érezzék magukat, alapvető feltétel a vonzó, tiszta természeti környezet. Kiemelt feladatunk a térség ökológiai értékének, természeti környezetének megőrzése és javítása, valamint a megye környezetkímélő energiaellátásának biztosítása.

Meghatározó jelentőséggel bír továbbá egy olyan társadalmi közeg megteremtése, amely fontos összetevője mind a vonzó vidéki, mind pedig az élhető városi környezetnek. Ennek a közegnek kiemelt eleme a közjavakhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, valamint a külső és belső mobilitás feltételeinek megteremtés.

A megye kulturális élettereinek tudatos fejlesztése szintén fontos elemét képezi az elkövetkező évek fejlesztéspolitikájának – a pezsgő megyei kulturális élet megteremtése érdekében. Erre építve szükséges fókuszálni a térség kulturális imázsának tudatos javítására, amelynek egyik preferált eszköze a megye turizmusának fejlesztése.

A vonzó gazdasági környezet megteremtése mellett szükséges egy koncentrált és szervezett befektetés-ösztönzési tevékenység, amely elsősorban a centrumtárségre és a decentrumokra összpontosít. Kiemelt feladat a meglévő helyi, értékteremtő és foglalkoztató kis- és középvállalkozások valamint a jelentős foglalkoztató vállalatok megtartása.

A vonzó megye környezeti elemeinek fejlesztési eredményeire alapozható a megyei imázs tudatos kiépítése, amely a helyi lakosságban identitáserősítő mechanizmusokat indít el. A vonzó megyei imázs hozzájárul ahhoz is, hogy a meglévő és a potenciális befektetőkben, illetve a turistákban is pozitív attitűdök alakuljanak ki.

2.1.2 Stratégiai célok

1. *Versenyképes élelmiszergazdaság - az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon*

A megyei agrárgazdaság erős hagyományokkal és bizonyos termékek tekintetében kedvező adottságokkal rendelkezik. A néhány meglévő, kedvező mezőgazdasági adottságra építve az agrárgazdaság komplex fejlesztése a cél: ide tartozik az élelmiszerfeldolgozó kapacitások fejlesztésének ösztönzése, a helyi feldolgozás erősítése, de ide sorolható a specializált mezőgazdasági gépgyártás fejlesztése is. Az élelmiszerfeldolgozás erősítésének két fontos eleme van: (i) egyrészt a kisebb térségek, településcsoportok ellátását szolgáló helyi feldolgozó kapacitások megerősítése, (ii) másrészt a nagyobb, exportképes feldolgozó kapacitások erősítése, amelyek:

- a megyében megtermelt mezőgazdasági termékekre támaszkodnak;
- jelentős hozzáadott értéket generálnak, új értéket, új termékeket állítanak elő;
- innováción, innovatív megoldásokon alapulnak.

Az exportképes élelmiszeripari termékek alapját, olyan magas minőségű, helyi mezőgazdasági termékek jelentik, melyeket termelési integrációk keretében lehet előállítani. Az élelmiszer feldolgozás komplex fejlesztésével jelentősen javítható a megyei gazdaság jövedelmezősége és foglalkoztatási szerepe.

2. *Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás*

A megye hosszú távú fejlődése, a vonzó megyei környezet megteremtése érdekében fontos a megye energiaellátásának fokozatos átállítása megújuló, illetve alternatív forrásokra. Ez egyrészt csökkentheti a megye külső energiafüggőségét és az önfenntartás megerősödését energetikai szempontból, a megye közvetett és közvetlen széndioxid-kibocsátását, másrészt ösztönözheti a zöldgazdaság megerősödését is. Ez utóbbi kiemelten fontos Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára, ugyanis a zöldgazdaság a szociális gazdaságban fontos szerepet játszhat, mivel alacsonyabb képzettségű embereket foglalkoztat (a zöldgazdaság és a szociális gazdaság integrálása).

A klímaváltozás olyan negatív hatásokkal, kockázatokkal jár, amelyek fokozottan érinthetik a megyét. Fel kell készülni a negatív hatások enyhítésére, a kockázatok kivédésére. A megye saját helyzetéből fakadóan kiemelten kell kezelni a vízgazdálkodást (ár- és belvízvédelem, aszály) és alkalmazni kell egy tudatos klímastratégiát. A fizikai környezet energetikai megújítása mellett, az elkövetkező években, kiemelt feladat lesz a környezettudatosság erősítése a lakosság, vállalkozások és települések körében.

3. *Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása*

A megye ambíciózus célokat határozott meg, ezek megvalósítása csak akkor lehetséges, ha "saját kezébe veszi sorsát" és biztosítja a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységének proaktív összehangolását, koordinációját. Számos olyan terület van, ahol nem lehet megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül eredményeket elérni: ilyenek többek között a turisztikai termékek fejlesztése és értékesítése, a befektetés-ösztönzés, a megyei image építés, a kisvállalkozások segítése, az agrármarketing tevékenység vagy a szociális gazdaság megerősítése. Megfelelő szervezeti háttér, eszközrendszer, humán erőforrás háttér nélkül ezek a megyei menedzsment tevékenységek nem tudnak eredményt elérni.

A proaktivitás része továbbá a megye nemzetközi integrációjának mélyítése, amely egyrészt a keleti piacok közelségének kihasználásával, másrészt a határmenti kapcsolatok erősítésével történik. A

határmentiségből származó komparatív előnyök kihasználása kiemelt fejlesztéspolitikai fókuszpontja a megyei stratégiának.

Kiemelt feladat professzionális humánerőforrással rendelkező, ügynökség-jellegű intézmények létrehozása a megye gazdaság- és területfejlesztése érdekében. A gazdasági önszerveződést elsősorban a megyei szintű turizmuskoordináció/turizmusfejlesztés, a területfejlesztés, a vidékfejlesztés, a megyei marketingpolitika, az innováció ösztönzés, a vállalkozásfejlesztés a szociális gazdaság és a mezőgazdasági termelés és értékesítés területén szükséges segíteni. A társadalmi önszerveződés legfontosabb iránya a közösségfejlesztés, az identitás erősítés, érték megőrzés és a társadalmi felzárkóztatás.

Egységes közösségi marketing eszközökre épülő komplex, integrált régiómarketing politika kialakítása és fejlesztése, amely magában foglalja a megye turizmusmarketing, befektetési-ösztönzésének promóciós feladatainak elvégzését, a közösségi agrármarketing politika tudatos alakítását. A megye régiómarketing szemlélet markáns eleme a marketing orientált közösségfejlesztés.

Kiemelt feladat a megyei exportképes termékek piacra jutásának segítése közösségi marketing eszközökkel.

4. Képzett megye - rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása

Egy versenyképes gazdaság megeremtésének előfeltétele egy versenyképes társadalom jelenléte, amely képezettségével emelkedik ki. A foglalkoztatás bővítése, a gazdaság megerősítése nem elképzelhető megfelelően képzett szakemberállománnyal, kutatási és innovációs háttér nélkül. Ennek az alapjai rendelkezésre állnak, de fontos a gazdaság igényeit jobban tükröző, annak változásaihoz gyorsan és rugalmasan alkalmazkodó szakképzési, felsőoktatási és kutatási kapacitás kiépítése és folyamatos fejlesztése. A megye gazdaság és területfejlesztésével harmonizáló, piaci igényeket kielégítő K+F tevékenység kialakítása szükséges, amelyet egy egyedi kínálaton alapuló élet és piac képes felzárkóztatás támogat. Fontos továbbá az élethosszig tartó képzés feltételeinek kialakítása és fontosságának tudatosítása az emberekben.

Különösen sajátos az a paradox helyzet a megyében, hogy egyszerre van jelen munkanélküliség és munkaerőhiány, megfelelő, szakképzett munkaerőre van szükség a helyi gazdaságnak. Kiemelt feladat a leszakadó térségekben az oktatáshoz, képzéshez és a szakképzéshez való hozzáférés biztosítása és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási integrációja.

5. Fejlett centrum - a nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése

A megye fejlesztésének – különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének – motorja egy erős centrumtelepülés. Nyíregyháza – az agglomerációs településeivel szorosan együttműködve - alkalmas ennek a funkciónak a betöltésére, és jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztésben a Nyíregyházi agglomeráció fejlesztése tekinthető területi jellegű stratégiai célok egyik pólusának. Az elkövetkező időszakban a térségben vett agglomeráció fejlesztését sokkal komplexebben kell kezelni, az agglomerációs hatások kihasználása érdekében. Ennek érdekében fontos (i) a befektetés-ösztönzés, további nagy foglalkoztatók letelepítése, (ii) az egész megyére kisugárzó nemzetközi turisztikai vonzerő feltételeinek erősítése, (iii) a korszerű, klímabarát (közösségi és kerékpáros) közlekedés feltételeinek megeremtése mind a városon belül, mind pedig az agglomerációs településekkel, mind pedig más hazai és európai centrumtelepülésekkel a kapcsolatokat megeremtve, valamint (iv) vonzó városi életterek kialakítása és (v) az aktív nemzetközi kapcsolatrendszer további erősítése.

A megyeszékhely gazdasági és társadalmi előnyeinek terjedését az agglomerációs folyamatok dinamizálhatják az elkövetkező években, ebből adódóan cél, hogy az agglomerációs hatások minél szélesebb spektrumban és minél szélesebb területen érvényesüljenek (a fejlesztéspolitikának mindenképpen ezt kell támogatnia).

A Nyíregyházi agglomeráció fejlesztésében egy másik területi aspektusát is figyelembe kell venni. Az elmúlt évtizedekben Nyíregyháza és Debrecen között kialakuló urbanizációs tengelyben rejlő lehetőségeket sokkal intenzívebben ki kell használni. A két nagyváros közötti kapcsolatok erősítése érdekében fókuszált beavatkozásokra van szükség, amelyek elsősorban az urbanizációs tengely

gazdasági (ebben kiemelt helyen szerepel a K+F tevékenység és az innováció), foglalkoztatási és közlekedési funkcióit erősítik.

6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok- a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

A nyíregyházi agglomeráció mint centrum mellett a megye egészének fejlesztésében fontos szerepet játszanak a megyei gazdasági decentrumok. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumai Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárdá-Záhony (ez utóbbi tervezési szempontból együttesen kezelendő). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági decentrumai elsősorban ipari központok:

- a Kisvárdá-Záhony decentrum egy nemzetközi logisztikai központ, amely felértékeli a megyében és az országban betöltött stratégiai szerepkörét. Kisvárdá kulturális és turisztikai funkciói is meghatározóak.
- Mátészalka kiemelten az optomechatronika, bútorgyártás és az élelmiszeripar területén tölt be gazdasági centrum szerepkört.
- Nyírbátor a műanyag ipar, élelmiszer feldolgozás és turizmus tekintetében rendelkezik centrális funkciókkal.

Excentrikus elhelyezkedésük révén fontos szerepet töltenek be a megye keleti felének gazdaságában. Mivel Nyíregyháza földrajzi elhelyezkedéséből eredően nem képes teljesen kiterjeszteni gazdaságfejlesztő hatását a megye keleti felére, a decentrumok stratégiai jelentőségű sejtjei a városhálózatnak. A decentrumok dinamizálása, integrált fejlesztése pozitív hatást gyakorolhat a környező térségek fejlődésére. A decentrumok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztéspolitikájának másik jelentős fókuszpontjai, fejlesztésük jelentőségükből eredően területi jellegű stratégiai cél. A decentrumokban a meglévő infrastruktúrára támaszkodva ösztönözni kell a meglévő vállalkozások fejlődését és újak letelepülését (elsősorban ipari jellegű vállalatok letelepítését), fejleszteni kell a városi és központ funkciókat, bővíteni a közszolgáltatások rendszerét. A decentrumok nem csak gazdasági, hanem kulturális decentrumok is a megyében, ebből eredően erősíteni szükséges a kulturális és turisztikai vonzerejüket. A pozitív hatások kiterjesztése érdekében javítani kell továbbá a decentrumok (klímabarát) elérhetőségét a környező településekről a lakosság kiszolgálása érdekében. A decentrumok az üzleti infrastruktúra fejlesztés kiemelt területei.

A decentrumok mellett kiemelt jelentőségűek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járási központjai, amelyek fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában. A megye fejlesztési stratégiájában a járásközpontok fejlesztésének orientációja elsősorban a minőségi szolgáltatások fejlesztése és ezzel cél egy minőségi szolgáltatásokat nyújtó járáshálózat alapjainak megteremtése. Külön figyelmet kell koncentrálni azokra a térségekre, ahol gyengék decentrumok (pl. Nyíri Mezőség, Szatmár-Beregi térség), ezeken a területeken a városoknak a gazdaságfejlesztő szerepét szintén erősíteni kell (Tiszavasvári, Fehérgyarmat, Vásárosnamény).

Összességében egy kétszintű városfejlesztési stratégia alapjait fogalmazza meg ez a területi stratégiai cél, amelyben a gazdasági decentrumok és a járásközpontok élveznek preferenciát.

7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

A stratégiai cél szintén egy kétpólusú területi célt fogalmaz meg, amelyben egyben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legfontosabb vidékfejlesztési orientációja is a 2014-2020 közötti periódusban. Egyrészt a határmenti térségek komplex fejlesztését, másrészt a rurális térségek fejlesztését, amelyek a legkritikusabb pontjai a megyei fejlesztéspolitikának. Éppen ebből eredően indokolt speciális kezelésük és egy komplex felzárkóztató stratégia generálása az itteni fejlesztéspolitika orientálására.

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső perifériáinak. A külső perifériák, sajátos történelmi fejlődésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. A Szatmár-Beregi térség egy jól körülhatárolható válságterület, amelynek a fejlesztésére elsősorban egy komplex, integrált felzárkóztató programra, célzott, komplex beavatkozásokra van szükség annak érdekében, hogy a megye megakadályozza a külső perifériák végleges leszakadását. Továbbra is

kiemelt feladat a régi, történelmi vonzásközpontokkal a kapcsolatok reintegrálódásának segítése, amely segítheti ezen térség gazdasági kapcsolatainak erősödését egykori vonzásközpontjaikkal.

A megye nem külső perifériás vidéki térségeinek többsége szintén nehéz helyzetben van – fejlődésüket a centrumok és decentrumok kisugárzó hatása önmagában nem képes biztosítani. A vidéki térségekben is integrált, fenntartható beavatkozások szükségesek a problémák kezelésére. Külön figyelmet kell koncentrálni a megyén belüli belső perifériákra, ahol szintén megmutatkoznak a halmozottan hátrányos jellegzetességei (Nyíri Mezőség nyugati falvai, Dél-Nyírség keleti szeglete).

Közös jellemzőjük ezeknek a térségeknek, hogy kiemelten fontos a fizikai és virtuális elérhetőség biztosítása, illetve a súlyos foglalkoztatási gondok miatt a szociális gazdaság erősítése. A közösségi kohézió (közösségfejlesztési politikák gyakorlati alkalmazása) és a társadalmi versenyképesség javítása szintén lényeges eleme a megyei vidékfejlesztési politikának, amely magában foglalja a rurális térségek értékőrző megújítását.

2.1.3 Horizontális célok

Az EU 2020 stratégia célkitűzése az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés biztosítása az Európai Unió teljes területén. Míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye koncepciója keretében megfogalmazott célkitűzések – átfogó és stratégiai célok – közvetlenül kapcsolódnak a strukturális alapok felhasználását megalapozó tematikus célokhoz és beruházási prioritásokhoz, a koncepció egésze hozzájárul az EU2020 átfogó céljaihoz. Ennek megfelelően a koncepció egészén áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló horizontális célokat az EU 2020 stratégia ezen célkitűzései jelölik ki.

1. Intelligens növekedés

Az intelligens növekedés mint horizontális cél fókuszában a tudás- és innováció alapú fejlesztés áll. Ennek értelmében a megye egészének fejlesztésében – elsősorban a gazdaságfejlesztésben – kiemelt szerepet kell kapnia a tudásnak, a kutatásnak és az innovációnak. Innováció alatt nem csak a gazdaságban megjelenő innovációt tekintjük, hanem szélesebb értelemben, a fejlesztés minden területén megjelenítendő szociális innovációt is. Az intelligens fejlesztés jellemzője az is, hogy a beruházások mellett kiemelt szerepet kapnak a szoft beavatkozások, amelyek a létrejövő infrastruktúrák hatékony hasznosítását működését képesek biztosítani, és javítják a megye versenyképességét.

Indikátorok:

- K+F kiadások a GDP arányában
- A felsőfokú végzettségűek aránya a 40 év alatti korosztályban

2. Fenntartható növekedés

A környezetileg fenntartható növekedés a meglévő erőforrásokat hatékonyabban hasznosító, zöldebb, klímabarátabb növekedést irányoz elő. Fontos, hogy bármilyen fejlesztés is valósul meg, az bizonyíthatóan járuljon hozzá a fenntartható fejlődéshez, csökkentse, de semmiképpen ne növelje a környezeti terhelést. Ennek fontos összetevője a helyi erőforrások, termékek minél jobb, szélesebb körű hasznosítása is a megyén belül.

Indikátorok:

- Az energiafogyasztás csökkentése
- Az energiafogyasztáson belül a megújuló energia arányának növelése
- Széndioxid kibocsátás csökkentése

3. Befogadó növekedés

A befogadó növekedés területileg kiegyensúlyozott, pozitív hatásai kiterjednek valamennyi társadalmi rétegre. Ez különösen hangsúlyos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol a hátrányos helyzetű térségek és társadalmi csoportok aránya kiemelkedően magas. Innovatív megoldásokkal, a szociális gazdaság erősítésével, sőt akár pozitív diszkriminációval kell helyzetbe hozni a leszakadó térségeket (megyei szinten, de kistérségeken, sőt városokon belül is), és olyan fejlesztéseket kell megvalósítani,

amely a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a szegénységi küszöb alatt élők számára is kiutat jelenthetnek.

Indikátorok:

- Korai iskolaelhagyók aránya
- A szegénységi küszöb alatt élők aránya

2.2 Célrendszer koherenciája

2.2.1 A célrendszer belső koherenciája

Átfogó célok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési stratégiája három átfogó célt jelölt ki, amelyek alapját képezik a jövőképpen megfogalmazott víziók realizálódásának. A három átfogó cél ötvözi a megye legfontosabb gazdaságpolitikai, társadalompolitikai, ökológiai kihívásokra adott válaszait.

A három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is.

Az átfogó célok közül az aktív megye, mely a foglalkoztatás és az aktivitás növelését tűzte ki célul, koherenciája a legerősebb a stratégiai célokkal, azaz valamennyi stratégiai cél közvetlenül, vagy közvetve hozzájárul az átfogó cél eléréséhez.

A mélyszegénység felszámolására és a leszakadó térségek felzárkóztatására irányuló szolidáris megye átfogó cél a proaktív és képezett megyével, illetve az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák stratégiai célokkal mutat szoros kapcsolatot, de a zöld megyével is kimutatható a szinergia.

A vonzó megye átfogó cél, mely a vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtésére hivatott, leginkább a zöld és proaktív megyével, valamint a fejlett centrum és dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok stratégiai célokkal mutat szoros kapcsolatot.

Az átfogó célok mindegyike szoros koherenciát mutat a horizontális célokkal.

Stratégiai célok

A legmagasabb hierarchikus szinten lévő három átfogó cél alá hét stratégiai cél került kijelölésre. A hét stratégiai cél közül 4 ágazati, 3 területi cél.

A *Versenyképes élelmiszergazdaság* stratégiai cél a térség gazdaságfejlesztésének legfontosabb húzóágazatát azonosítja, amely egyben a megyei munkahelyteremtés kulcságazata. Ez az ágazati cél az Aktív megye átfogó célhoz járul hozzá. Az agrárgazdaság erősítésére fókuszáló versenyképes élelmiszergazdaság ágazati célt szoros koherencia jellemzi a Proaktív megye és Képezett megye tematikus stratégiai célokkal, valamint a Fejlett centrum és Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok területi stratégiai célokkal. Az élhető vidék és felzárkózó külső perifériák céllal gyenge kapcsolat mutatható ki.

A *Zöld megye* stratégiai irány két átfogó célkitűzéshez kapcsolódik, egyrészt összhangban áll a környezetiparon keresztül az Aktív megye munkahelyteremtési és foglalkoztatási célkitűzéseivel, másrészt érdemben járul hozzá egy vonzó természeti környezet megteremtéséhez (Vonzó megye átfogó cél). A zöld megye stratégiai cél összhangban áll valamennyi területi stratégiai céllal.

A *Proaktív megye* stratégiai cél mindhárom átfogó célhoz kapcsolódva katalizál társadalmi és gazdasági együttműködési rendszereket, amelyek hozzájárulnak a térség versenyképességének javulásához és a társadalmi kohézió erősítéséhez. A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítását célzó proaktív megye stratégiai cél a Versenyképes élelmiszergazdaság tematikus stratégia céllal mutatott szoros kapcsolata mellett koherenciát mutat a megfogalmazott területi célokkal.

A *Képzett megye* stratégiai cél egy versenyképes társadalom és egy gazdasági igényeket kiszolgáló oktatási és innovációs környezet létrehozását célozza meg, továbbá a leszakadó társadalmi rétegek

munkaerő piaci esélyeinek javulását is, ebből adódóan mindhárom átfogó cél teljesülését segíti. A képzett megye, mely a rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítására fókuszál, elsősorban a Versenyképes élelmiszergazdaság ágazati, illetve az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák területi stratégiai célhoz járul hozzá, emellett koherens a másik két területi céllal is.

A *Fejlett centrum* és a *Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok területi stratégiai célok* a Versenyképes élelmiszergazdaság ágazati céllal mutatnak szoros kapcsolatot, de koherencia jellemzi a többi ágazati céllal is. Az *Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák* területi célt erős koherencia jellemzi a Képzett megye ágazati céllal, emellett kapcsolódik a többi ágazati stratégiai célhoz is.

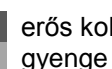
Horizontális célok

A koncepció egészen áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló horizontális célok az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés jegyében Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes fejlesztési koncepcióját meghatározzák, ezáltal ezeknek a céloknak a legjelentősebb a koherenciája a stratégiai célokkal.

A célrendszer belső koherenciáját a következő táblázat mutatja be összefoglalóan.

A célrendszer belső összefüggései

Célok		Átfogó célok			Stratégiai célok						
		1. Az aktív megye	2. A szolidáris megye	3. A vonzó megye	1. Versenyképes élelmiszergazdaság	2. Zöld megye	3. Proaktív megye	4. Képzett megye	5. Fejlett centrum	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok	7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák
Stratégiai célok	1. Versenyképes élelmiszergazdaság										
	2. Zöld megye										
	3. Proaktív megye										
	4. Képzett megye										
	5. Fejlett centrum										
	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok										
	7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák										
Horizontális célok	1. Intelligens növekedés										
	2. Fenntartható növekedés										
	3. Befogadó növekedés										

 erős koherencia
 gyenge koherencia

2.2.2 A célrendszer külső koherenciája

Ahogy az előzőekben bemutatásra került Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három átfogó, illetve négy ágazati és három területi stratégiai cél mentén tervezi a következő 7 éves időszak területfejlesztési tevékenységeit rendszervbe szervezni. A következőkben bemutatásra kerül a megyei stratégiai programban bemutatott célrendszer külső koherenciája, kiemelten a határos megyék fejlesztési dokumentumaival való összhangja, valamint a területi és ágazati OP-khoz kapcsolódó tematikus- és specifikus célokhoz való illeszkedése.

Az **átfogó célok** koherenciáját a következő táblázat mutatja be.

Átfogó célok
A1. Az aktív megye - Értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése
A cél illeszkedés Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>Jelen átfogó cél a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció átfogó, területi és horizontális céljainak szintjén is mutat kapcsolódást.</p> <p>„Hajdú-Bihar megye természeti adottságaira, hagyományaira és kutatási potenciáljára alapozott gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a megye kelet-magyarországi innovációs központ funkcióját” átfogó cél többek között a foglalkoztatás növelésére koncentrálna, mely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára is kiemelt fontosságú.</p> <p>A stratégiai célok közül elsősorban a „Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer” cél mutat kapcsolatot Szabolcs-Szatmár-Bereg megye A1 céljával, hiszen a foglalkoztatás növeléséhez elengedhetetlen a helyi vállalkozások fejlesztése vállalkozások betelepülése. Ehhez kapcsolódóan „A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés” stratégiai cél biztosítja a foglalkoztatás növeléséhez szükséges megfelelő képzettségű humánerőforrás rendelkezésre állását.</p> <p>A Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepció különállóan fogalmazta meg „A foglalkoztatás növelése a megye munkaképes korú lakossága számára” horizontális célt, mely szoros kapcsolatot mutat az A1 céllal.</p>
A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>Az A1 cél a Borsod-Abaúj-Zemplén megye célrendszeréhez mind az átfogó, mind a stratégiai célok mentén kapcsolódik. A „Foglalkoztatás bővítése” átfogó cél egyértelműen szorosan kapcsolódik jelen átfogó célhoz.</p> <p>A stratégiai célok közül közvetlenül a „Gazdasági versenyképesség javítása, munkahelyteremtés és innovációs tevékenységek ösztönzése” céllal mutat szinergiát, de közvetetten kapcsolódik „A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása”, illetve „A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása” célokhoz is.</p>
A2. A szolidáris megye - A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása
A cél illeszkedés Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>Az A2 cél a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció „A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási és közigazgatási funkciók erősítése” átfogó céllal, illetve a „Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítása” stratégiai ágazati céllal mutat kapcsolatot.</p> <p>Az A2 célhoz hasonlóan a fent megnevezett átfogó és stratégiai cél a szegénység elleni küzdelemre helyezi a hangsúlyt.</p>
A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>Az átfogó célok közül elsősorban a „Társadalom alkalmazkodó képességének javításával” mutat szoros kapcsolatot, mely Szabolcs megyéhez hasonlóan a szegénység és a szociális kizáródás</p>

újratermelődésének megakadályozását, illetve a területi hátrányok és a szegregációs jelenségek mérséklését hangsúlyozza.

Emellett a stratégiai célok szintjén „A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása” cél mutat szinergiát, mely magába foglalja a leszakadó csoportok felzárkóztatását.

A3. A vonzó megye - Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A cél illeszkedés Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez

Az A3 átfogó cél Hajdú-Bihar megye célrendszeréből elsősorban Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet” stratégiai ágazati céllal mutat kapcsolatot, mely a fenntartható energiahasználat mellett a természeti értékek megőrzését is célul tűzi ki.

Emellett mindhárom stratégiai területi cél – Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa, Járasközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködésének centrumai, Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek szinterei - közvetlen kapcsolatban áll jelen átfogó céllal, hiszen hozzájárulnak a vonzó városok és vidék megteremtéséhez (társadalmi közeg, kulturális élettér, gazdasági környezet).

A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

Az átfogó célok szintjén a „Természeti és kulturális erőforrások hatékonyabb fenntartható hasznosítása” céllal, míg a stratégiai célok mentén „Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása”, „Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése”, illetve a „Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása” célokkal mutat koherenciát.

Átfogó célok illeszkedése a területi és ágazati OP-khoz kapcsolódó tematikus- és specifikus célokhoz

A **TOP** 1., 5., 6. prioritási tengelyéhez kapcsolódó „(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus célkitűzés az A1 átfogó céllal mutat illeszkedést. A 2. prioritáshoz kapcsolódó „(6) Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása”, valamint a 3. prioritáshoz kapcsolódó „(4) Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban” tematikus célok az A3 átfogó céllal mutat illeszkedést. Míg az A2 átfogó céllal a 4., 5. és 6. prioritásokhoz is tartozó „(9) A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem” tematikus cél mutat koherenciát.

Specifikus célok szintjén a 4. prioritáshoz köthető „A leromlott városi területeken mélyszegényben élő családok, romák, valamint szegregált élethelyzetben élő marginalizált csoportok fenntartható társadalmi és területi integrációja, a biztonság és a társadalmi befogadás erősítése” cél az A2 átfogó célhoz illeszkedik, míg a 6. prioritáshoz tartozó „A foglalkoztathatóság javítása és a helyben, a helyi és térségi gazdasági szereplők által foglalkoztattak számának növelése” specifikus cél a A1 átfogó céllal mutat illeszkedést.

A **GINOP** esetében a 4., 5. és 6. prioritásokhoz kapcsolódó „(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus célkitűzés az A1 átfogó céllal mutat illeszkedést. Az 1., 4. és 6. prioritáshoz kapcsolódó „(3) A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EMVA esetében), a halászati és akvakultúra-ágazat (az ETHA esetében) versenyképességének javítása” tematikus cél illeszkedik az A1 átfogó célhoz.

A specifikus célok közül a „Vállalatok versenyképességének javítása (ipar- és innováció politikai fókusszal)”, a „Vállalatok működéséhez szükséges infrastrukturális háttér fejlesztése”, a „Vállalkozások hálózatosodásának elősegítése”, a „Vállalkozások versenyképességének javítása a kiemelt növekedési zónákban és térségekben”, és a Vállalkozások megújuló energia felhasználásának és energiahatékonyságának növelése” célok kapcsolódnak az A1 átfogó célhoz.

Az **IKOP** esetében szignifikáns kapcsolódás nem mutatható ki az átfogó célokkal.

Az **EFOP** 1. és 2. prioritásához kapcsolódó „(9) A társadalmi befogadás előmozdítása és a

<p>szegénység elleni küzdelem” illeszkedik az A2 átfogó célhoz. Specifikus célok mentén „A szegénység és hátrányos helyzetek átöröklődésének megakadályozása”, illetve „Területi leszakadási folyamatok megállítása” kapcsolódik az A2 átfogó célhoz.</p>
<p>A KEHOP 2., 3. és 4. prioritásaihoz kapcsolódó „(6) Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása” illeszkedik az A3 célhoz.</p>
<p>A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei koncepció átfogó céljai közvetlenül nem kapcsolódnak a Vidékfejlesztési Program főbb fejlesztési irányaihoz, közvetett módon azonban – figyelembe véve, hogy mindnek van vidékfejlesztési tartalma is – valamennyi. A tényleges kapcsolódás ennek megfelelően a területi és specifikus célok kapcsolatának elemzésekor kerül bemutatásra.</p>

A **stratégiai célok** koherenciáját a következő táblázatok mutatják be.

Tematikus stratégiai célok
TEM1. Versenyképes élelmiszergazdaság - az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon
TEM2. Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás
TEM3. Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása
TEM4. Képzett megye - rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítása
A tematikus célok illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott négy ágazati stratégiai cél közül három feleltethető meg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tematikus céljaival.</p> <p>A TEM1 cél a „Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer” ágazati céllal, a TEM2 „Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet” ágazati céllal, míg a TEM4 „A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés” ágazati céllal mutat szoros kapcsolatot.</p>
A tematikus célok illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez
<p>„A helyi társadalom munkaerő-piaci igényekhez történő alkalmazkodóképességének javítása” stratégiai cél egyértelmű illeszkedést mutat a TEM4 céllal, hiszen mindkettő esetében a kiemelt szerepet játszik a gazdaság igényeire, piaci kihívásokra rugalmasan reagáló képzési, szakképzési rendszer működtetése, ezáltal piacképes szakmák elsajátítása.</p> <p>Emellett „Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása”, „Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának ösztönzése”, illetve a „Környezeti állapot és környezetbiztonság javítása” stratégiai céllal mutat kapcsolatot.</p>

A tematikus célok illeszkedése a területi és ágazati OP-khoz kapcsolódó tematikus- és specifikus célokhoz
<p>A TOP kapcsán az 1., 5., 6. prioritási tengelyhez kapcsolódó „(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus célkitűzés a TEM1 céllal, míg a 2. prioritás „(6) Környezetvédelem és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása” és a 3. prioritáshoz kapcsolódó „(4) Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban” a TEM2 céllal mutat szinergiát.</p> <p>A specifikus célok közül elsősorban a „Települési energiahatékonyság növelése” mutat kapcsolatot a TEM2 céllal. A többi specifikus cél közvetve kapcsolódik a megfogalmazott tematikus célokhoz.</p>
<p>A GINOP-hoz rendelt tematikus célok közül a 4., 5. és 6. prioritáshoz tartozó „(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus célkitűzés mutat kapcsolatot a TEM1 céllal, míg a 1. és 4. prioritáshoz kapcsolódó „(4) Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban” a TEM2-höz illeszkedik.</p> <p>A specifikus célok közül a „Vállalkozások megújuló energia felhasználásának és</p>

<p>energiahatékonyságának növelése” a TEM2-höz, míg ”A hatékonyan működő gazdaság alulról építkező intézményrendszerének megerősítése” specifikus cél a TEM3-hoz illeszkedik. A TEM4 céllal „Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése és támogatása”, és „A munkaerő versenyképességének javítása” specifikus célok mutatnak kapcsolatot.</p>
<p>Az IKOP esetében szignifikáns kapcsolódás nem mutatható ki a specifikus célokkal.</p>
<p>Az EFOP közvetlenül a TEM4 specifikus céllal megfogalmazottakkal áll kapcsolatban. Az EFOP tematikus és specifikus céljai egyaránt erős szinergiát mutatnak a TEM4-el.</p>
<p>A KEHOP elsősorban a TEM2 tematikus céllal mutat kapcsolódást.</p>
<p>A Vidékfejlesztési Programhoz kapcsolódóan ki kell emelni a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei koncepció TEM1 specifikus célját, amely jellegében, tartalmában és prioritásaiban szoros kapcsolódást mutat.</p>

Területi stratégiai célok
<p>T1. Fejlett centrum - a nyíregyházi agglomerációnak, mint gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése</p>
<p>T2. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése</p>
<p>T3. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése</p>
<p>A területi célok illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez</p>
<p>A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció is három területi cél mentén külön-külön foglalkozik a megye központtal, a járásközpontokkal és járási szintű kisvárosokkal, illetve a vidéki kistélepekkel.</p>
<p>A területi célok illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez</p>
<p>A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Koncepcióban területi célok nem kerültek megfogalmazásra. A stratégiai célok közül „A munkaerő-piaci központok elérhetőségének javítása” a T1 céllal mutat kapcsolatot, melynek részét képezi a korszerű, klímabarát (közösségi és kerékpáros) közlekedés feltételeinek megteremtése mind a városon belül, mind pedig az agglomerációs településekkel, mind pedig más hazai és európai centrumtelepülésekkel a kapcsolatokat megteremtve.</p>

A területi célok illeszkedése a területi és ágazati OP-khoz kapcsolódó tematikus- és specifikus célokhoz
<p>A TOP 1. és 6. prioritásához kapcsolódó „(8) A foglalkoztatás bővítése és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus cél elsősorban a T1 és T2 területi célokkal mutat kapcsolatot, míg a T3-hoz a TOP 4., 5. és 6. prioritásához tartozó „(9) A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem” tematikus cél illeszkedik.</p>
<p>A TOP-ban megfogalmazott specifikus célok közül a T1 és T2 célokkal elsősorban a „Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés”, illetve a „Helyi érdekű kis- és középvállalkozások fejlesztési aktivitásának javítása” specifikus célok mutatnak erős szinergiát. Míg a T3 leginkább „A foglalkoztathatóság javítása és a helyben, a helyi és térségi gazdasági szereplők által foglalkoztatottak számának növelése” specifikus céllal mutat kapcsolatot.</p>
<p>A GINOP 2. és 6. prioritásához kapcsolódó „(1) A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése” tematikus cél a T1-el, míg az 5. és 6. prioritáshoz tartozó „(8) a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása” tematikus cél elsősorban a T1 és T2 területi céllal mutat szinergiát. A T3-hoz elsősorban az 1. és 6. prioritáshoz kapcsolódó „(3) A kis- és középvállalkozások, a mezőgazdasági (az EVMA esetében) és a halászati és az akvakultúra-ágazat</p>

(az ETHA esetében) versenyképességének javítása”, valamint az 5. prioritáshoz tartozó „(9) A társadalmi befogadás elő-mozdítása és a szegénység elleni küzdelem” tematikus cél korrelál.

A „Vállalkozói környezet és kultúra fejlesztése”, illetve a „Kiemelt ágazatokba, térségekbe és célcsoportokba tartozó vállalkozások növekedési potenciáljának javítása” specifikus célok a T1 és T2 területi célokkal mutat szignifikáns kapcsolatot, míg a T3 területi célhoz elsősorban a „Hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása és a szociális gazdaság fejlesztése” specifikus cél kapcsolódik.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területfejlesztési koncepcióban megfogalmazásra került valamennyi területi cél közvetett kapcsolatot mutat az **IKOP** prioritásaihoz kapcsolódó tematikus célokkal, azaz „(7) Fenntartható közlekedés és a fő infrastruktúra hálózatokon a szűk keresztmetszetek eltávolítása” és a „(4) Alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban” tematikus célokkal.

A specifikus célok közül a „Regionális közúti elérhetőség és közösségi közlekedési kapcsolatok javítása” szintén mindhárom területi céllal mutat kapcsolatot.

Az **EFOP** 5. prioritáshoz kapcsolódó „(11) Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása” tematikus cél a T1 és T2 területi céllal, míg az 1. és 2. prioritáshoz kapcsolódó „(9) A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem” tematikus cél a T3 területi céllal mutat kapcsolatot.

Az EFOP-ban megfogalmazott specifikus célok közvetve mindhárom területi célhoz illeszkednek.

A **KEHOP** esetében szignifikáns kapcsolódás nem mutatható ki a specifikus célokkal.

A **Vidékfejlesztési Program** szoros kapcsolatot mutat a T3 területi céllal.

3. A PRIORITÁSOK AZONOSÍTÁSA

3.1. 1. prioritás: A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése

Kapcsolódó stratégiai cél

Versenyképes élelmiszergazdaság – az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye talajtani viszonyai a legváltozatosabbak, de egyben a leggyengébbek is (a legkisebb termékenységű az országban). Az átlag aranykorona érték itt a legkisebb, itt van a legtöbb kis termékenységű savanyú homoktalaj, az aszálykárók is itt a legerőteljesebbek, itt van a legnagyobb belvízkárral sújtott veszélyes terület (az országos belvízkár 20%-a), de a legtöbb árvízi kiöntés is ezt a térséget érinti. Az EU támogatáspolitikája ezt nem veszi figyelembe, ezért több olyan területen folyik gazdálkodás, ahol veszteséget termel. A kedvezőtlen természeti adottságokból eredő veszteséges tevékenységeket fel kell számolni és helyette az agrárgazdaságnak azon szegmenseit szükséges fejleszteni, amelyek versenyképesek vagy versenyképessé válhatnak már középtávon.

Az agrárgazdaság alapanyaggyártásának volumene több területen az elmúlt húsz év során drámaian csökkent, ennek hatására a megyei élelmiszeriparban nyersanyag hiány alakult ki. Az agrárgazdaságban jelentős technológiai beruházások zajlottak az elmúlt években, azonban a térség élelmiszeriparának technológiai színvonal továbbra is elmarad az országos átlagtól. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy a megyében megtermelt termékek nem végtermékként hagyják el a térséget, elsősorban az alapanyaggyártás jellemzi a megyei élelmiszergazdaságot, amely sérülékeny az erős nemzetközi konkurenciával szemben és jóval alacsonyabb profitot termel.

A versenyképes élelmiszergazdaság megteremtése érdekében elsősorban azoknak az agrárágazatoknak a fejlesztése szükséges Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon. Ilyen ágazat a gyümölcsstermesztés vagy a baromfitenyésztés és feldolgozás. A megye komparatív előnyei a gyümölcsstermelő ágazatokban jelentkeznek, a térség gyümölcsstermesztésének volumene országos összehasonlításban is kiemelkedő (bizonyos ágazatokban ármeghatározók is lehetünk). Magyarország és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állatállománya a rendszerváltás óta folyamatos csökkenést mutat, az ágazati egyensúly felborult, ebből eredően országos vidékfejlesztési stratégiai programmá vált az állattenyésztés fejlesztése. Az állattenyésztés tekintetében az országos adatokkal szemben a megye legkiemelkedőbb teljesítménye a baromfiágazat területén figyelhető meg. A baromfiágazat biztosítja világszinten leginkább fogyasztott és legolcsóbban előállítható, ugyanakkor táplálkozás-egészségügyi szempontból is előtérbe helyezhető húsféléit. Ráadásul a baromfi ágazat az egyetlen olyan ágazat, amely teljesen magyar kézben van.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye élelmiszeripari egészen a rendszerváltásig jelentős exportrészesedést könyvelhetett el. A rendszerváltás után a keleti kereskedelmi kapcsolatok elvesztésével megindult az ország keleti területeinek leértékelődése. Ennek hatására a megyei élelmiszerexport jelentős piacvesztésen esett át, amely a mai napig jellemzi az ágazatot. A legtöbb élelmiszeripari vállalkozás számára továbbra is a piac (kereslet) bővítése és megtartása jelenti legnagyobb kihívást, ráadásul az agrárgazdaság vállalkozásainak a belföldi piacakon is nemzetközi nagyvállalatokkal kell versenyezniük. Az élelmiszeripari vállalkozásoknak gyorsan kell bekapcsolódnia a világpiacba, ahol nagyon erős a konkurencia, túl rövid idő állt rendelkezésükre, hogy felnőjenek a nemzetközi versenytársakhoz. A jelenlegi piaci folyamatok és a méretgazdaságosság tükrében elmondható, hogy csak azok az élelmiszeripari vállalkozások tudnak tartósan fennmaradni, amelyek exportképesek. A külföldi márkaépítés azonban nagyon drága és hosszú folyamat.

A globalizált világ tudásgazdaságában egy gazdasági ágazat tartós versenyelőnyei az innováción és invención alapulnak. Az élelmiszeripar versenyképessé tételének előfeltétele az innováció terjedése a szektorban. Jelenleg a térség kutatásfejlesztési bázisa nem vagy csak részlegesen szolgálja ki a piaci igényeket és szükségleteket az agrárgazdaságban, amelyet tovább nehezít, hogy hiányoznak a tudástranzfer mechanizmusai a kutatóintézetek és az élelmiszergazdaság piaci szereplői között.

Az agrárgazdaságban jelentkező fajsúlyos problémák köré tartozik, hogy nincs meg megfelelő

összefogás. Mivel ugyanarra a piacra termel az agrárgazdasági vállalatok jelentős része sokszor egymást is semlegesítik a megyei vállalkozások. A nemzetközi piacszerzés és a belföldi piacok megtartása is csak összefogással lehetséges.

Kapcsolódás releváns Európai Uniók tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

1. tematikus cél: a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése

b) a vállalkozások K+I beruházásainak előmozdítása, valamint a vállalkozások, a kutatási és fejlesztési központok és a felsőoktatási ágazat közötti kapcsolatok és szinergiák létrehozása, különös tekintettel a termék- és szolgáltatásfejlesztésbe, a technológiaátadásba, a társadalmi innovációba, az ökoinnovációba és a közszolgálati alkalmazásokba, a keresletélénkítésbe, a hálózatépítésbe, a klaszterekbe és az intelligens specializáció általi nyílt innovációba történő beruházásokra, továbbá a technológiai és alkalmazott kutatás, a kísérleti programok, a korai termékhitelintézkedések, az alaptermékfejlesztések fejlett gyártási kapacitásának és próbagyártásának támogatása, valamint az általános célú technológiák terjesztése;

3. tematikus cél: a kkv-k versenyképességének fokozása

c) a korszerű termék- és szolgáltatásfejlesztési képességek megteremtésének és bővítésének támogatása;

d) a kkv-k abban való segítése, hogy növekedni tudjanak a regionális, nemzeti és nemzetközi piacokon, és hogy az innovációs folyamatokban részt tudjanak venni;

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A megyei élelmiszergazdaság versenyképességének javítása egy integrált beavatkozás sorozatot igényel, amely magában foglalja a termelési és feldolgozási kapacitások fejlesztését, a technológiafejlesztést, a szervezetfejlesztést, az innovációképesség javítását és az exportképesség fejlesztését. A megyei élelmiszergazdaságnak a sérülékeny alapanyaggyártástól el kell mozdulni a késztermék előállítás irányába, olyan minőségi feldolgozott termékek gyártását szükséges segíteni, amelyek piacképesek.

Ennek érdekében hat intézkedést fogalmaz meg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Stratégiai Programja:

- A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése
- Erős helyi termékpolitika kialakítása
- Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében
- Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban
- Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése
- Technológia és telephelyfejlesztés

A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése: Az intézkedés célja a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei élelmiszeripari termékek piacra jutásának segítése a nemzetközi piacokon, az élelmiszergazdaságban érintett versenyképes vállalatok nemzetköziesedésének támogatása. Hosszabb távra kell a megyei fejlesztéspolitikában pozicionálni az élelmiszergazdaságot, ennek érdekében meg kell alapozni a világpiacon való kilépést. Segíteni szükséges a megyei élelmiszeripari termékek piacra jutásának támogatását a nemzetközi piacokon. Szükséges egy célzott külföldi marketingstratégia kialakítása, amely keresletnövekedést generál a megyei élelmiszergazdaság számára. A hazai vállalkozásokat, főleg az önálló növekedési potenciállal rendelkező hazai kkv-kat kell támogatni ezen a területen. Meghatározó a versenyképes ágazatok nemzetközi brand építésének támogatása, mivel óriási forrásokat igényel és ez biztosíthatja a külföldi piaci jelenlétet.

Erős helyi termékpolitika kialakítása: A tevékenység célja a minőségi kínálatfejlesztés ösztönzése az élelmiszeriparban, elsősorban olyan helyi termékek létrehozása, amelyek helyi mezőgazdasági termékeken alapuló késztermékek. Az intézkedés másik célkitűzése ezeknek a helyi termékeknek a piacra jutásának segítése, illetve hozzá kapcsolódó keresletélénkítő folyamatok generálása.

Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében: A versenyképes élelmiszergazdaság megteremtése érdekében elsősorban

azoknak az agrárágazatoknak a fejlesztése szükséges, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon. Az intézkedés beavatkozási területe a termelés és feldolgozás professzionális megszervezése, amely lehetővé teszi a teljes agrárvertikum hálózatosodását az alapanyag termeléstől a késztermék piacra jutásáig.

Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban: Az intézkedés elsősorban olyan térségi kísérleti fejlesztések előkészítését, kidolgozását, megvalósítását támogatja az agrárgazdaságban, amely tudástranszferek mechanizmusain keresztül adaptálódik megyei élelmiszergazdaságban a magas hozzáadott értéket képviselő termékek előállítására érdekében. Ennek érdekében párhuzamosan kell beavatkozni a tudás előállításába és annak gyakorlati transzferálásába. A tudásgazdaságban kulcskérdés az élelmiszergazdaság innovációs képességének javítása. Ennek érdekében szükséges támogatni a versenyképes, önálló növekedési potenciállal rendelkező megyei agrárágazatokban a piaci igényekhez illeszkedő az alap és alkalmazott kutatásokat az élelmiszertermelés, az élelmiszerfeldolgozás és az élelmiszerbiztonság területén, segíteni kell a technológiai know-how hasznosulását, a kockázati tőke bevonásának erősítését az agrárgazdaságban. Különösen fontos a funkcionális élelmiszerek kifejlesztése és piacra vezetésének segítése.

Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése: Az intézkedés célja a meglévő öntözési rendszerek, vízi létesítmények víztakarósebb, hatékonyabb vízfelhasználást célzó korszerűsítése, valamint az öntözőberendezések hatékonyságának a javítása, hozzájárulva ezzel a komplex vízgazdálkodás rendszeréhez. A vízhiány, szárazság és az aszály hosszú távú, kiszámítható, és lehetséges mértékű megelőzését, a károk enyhítését a mezőgazdaságot szolgáló vízgazdálkodási infrastruktúrán keresztül kell és lehet megvalósítani.

Technológia és telephelyfejlesztés: Elsősorban azoknak az agrárágazatoknak a fejlesztése szükséges, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon. (elsősorban zöldség és különösen a gyümölcsstermelő ágazatok fejlesztése, baromfi ágazat fejlesztése). Az intézkedés magában foglalja az agrárgazdaság teljes vertikumán belül a termelői, taroló és feldolgozó kapacitások infrastrukturális fejlesztéseit. Ennek során szükséges megteremteni az élelmiszeripar versenyképes területeinek stabil nyersanyagellátását, melynek szükséges a tároló kapacitásokat, másrészt fókuszálni kell a feldolgozó kapacitások bővítésére és minőségi fejlesztésére.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	1.1 Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, CLLD szervezetek
	1.2 Agrárvállalkozások marketing tevékenységének támogatása elsősorban a külföldi piacokra történő kijutás érdekében	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	2.1 Helyi termékek előállítását és piacra juttatását támogató tanácsadási programok indítása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	2.2 Helyi termékek késztermékké alakításának, termelésének és piacra vitelének támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, CLLD szervezetek
	2.3. Helyi termékekhez kapcsolódó tudatosítás, fogyasztásösztönzés, marketing tevékenység	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek,
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében	3.1 Klaszteresedés támogatása az élelmiszergazdaságban, termelési integrációk megerősítése	non-profit vállalkozások, konzorciumok, klaszter szervezetek.
	3.2 Beszállítói programok generálása az élelmiszergazdaságban	magánvállalkozások, vállalkozások non-profit
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	4.1 Alap és alkalmazott térségi kutatások támogatása	mezőgazdasági termelők, fiatal gazdák mikro- és kis- és középvállalkozó élelmiszerfeldolgozók
	4.2 Technológiai know-how hasznosulásának támogatása az élelmiszergazdaságban	mezőgazdasági termelők, fiatal gazdák mikro- és kis- és középvállalkozó élelmiszerfeldolgozók
5. Versenyképes	5.1 Öntözési rendszerek fejlesztése	mezőgazdasági termelők

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése		Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja
	5.2 Természeti károk elleni védekezés korszerűsítés	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás
6. Technológia és telephely fejlesztés	6.1 Telephelyfejlesztés támogatása az élelmiszergazdaságban	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja
	6.2 Meleg és üvegházi kertészet fejlesztése	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja
	6.3 Termesztési technológiák és állattartó telepek korszerűsítése	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja
	6.4 Az élelmiszer feldolgozás korszerűsítés	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja
	6.5 Minőségbiztosítást célzó technológiai fejlesztések támogatása	mezőgazdasági termelők Induló mezőgazdasági vállalkozás Mezőgazdasági termelők egy csoportja

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	1.1 Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés támogatása	Létrehozott piacra jutást segítő szolgáltatások, infrastruktúrák száma (db)	Az élelmiszeripari export növekedése (%)
	1.2 Agrárvállalkozások marketing tevékenységének támogatása elsősorban a külföldi piacokra történő kijutás érdekében	Külföldi marketing akciók száma (db)	
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	2.1 Helyi termékek előállítását és piacra juttatását támogató tanácsadási programok indítása	A tanácsadási programba bevont szervezetek száma (db)	Helyi termékek arányának növekedése az élelmiszerkereskedelmen (%)
	2.2 Helyi termékek késztermékké alakításának, termelésének és piacra vitelének támogatása	A támogatás hatására piacra vezetett helyi termékek száma (db)	
	2.3 Helyi termékekhez kapcsolódó tudatosítás, fogyasztásösztönzés, marketing tevékenység	A marketing tevékenységgel elért lakosság nagysága (db)	
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében	3.1 Klaszteresedés támogatása az élelmiszergazdaságban, termelési integrációk megerősítése	Létrehozott klaszterek száma az élelmiszergazdaságban (db) Fejlesztéssel érintett termelési integrációk száma (db)	A kkv-k exportárbevételének a teljes kkv árbevételhez viszonyított részaránya (%)
	3.2 Beszállítói programok generálása az élelmiszergazdaságban	Létrehozott szállítói programokba bevont vállalkozások száma (db)	
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	4.1 Alap és alkalmazott térségi kutatások támogatása	Támogatott kísérleti fejlesztések száma (db)	Támogatások eredményeként megvalósított beruházások az innovációs és K+F projekteken (db)
	4.2 Technológiai know-how hasznosulásának támogatása az élelmiszergazdaságban	Támogatott kísérleti fejlesztéseket megvalósító vállalkozások száma (db)	
5. Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése	5.1 Öntözési rendszerek fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Vízfelhasználás hatékonyságának javítása (%)
	5.2 Természeti károk elleni	Támogatásban részesülő	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
	védekezés korszerűsítés	vállalkozások száma (db)	
6. Technológia és telephely fejlesztés	6.1 Telephelyfejlesztés támogatása az élelmiszergazdaságban	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Állattenyésztés és kertészet részesedésének növekedése a mezőgazdasági termelési értékéből (%)
	6.2 Meleg és üvegházi kertészet fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	6.3 Termesztési technológiák és állattartó telepek korszerűsítése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	6.4 Az élelmiszer feldolgozás korszerűsítés	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	6.5 Minőségbiztosítást célzó technológiai fejlesztések támogatása	Minőségbiztosítási rendszerekbe bevont vállalkozások száma (db)	

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. A megyei élelmiszergazdaság piaciorientált megerősítése	1.1 Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés támogatása	2 000
	1.2 Agrárvállalkozások marketing tevékenységének támogatása elsősorban a külföldi piacokra történő kijutás érdekében	3 000
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	2.1 Helyi termékek előállítását és piacra juttatását támogató tanácsadási programok indítása	500
	2.2 Helyi termékek késztermékké alakításának, termelésének és piacra vitelének támogatása	2 000
	2.3 Helyi termékekhez kapcsolódó tudatosítás, fogyasztásösztönzés, marketing tevékenység	500
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében	3.1 Klaszteresedés támogatása az élelmiszergazdaságban, termelési integrációk megerősítése	6 500
	3.2 Beszállítói programok generálása az élelmiszergazdaságban	7 000
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	4.1 Alap és alkalmazott térségi kutatások támogatása	5 000
	4.2 Technológiai know-how hasznosulásának támogatása az élelmiszergazdaságban	5 000
5. Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése	5.1 Öntözési rendszerek fejlesztése	10 000
	5.2 Természeti károk elleni védekezés korszerűsítés	7 500
6. Technológia és telephely fejlesztés	6.1 Telephelyfejlesztés támogatása az élelmiszergazdaságban	10 000
	6.2 Meleg és üvegházi kertészet fejlesztése	2 500
	6.3 Termesztési technológiák és állattartó telepek korszerűsítése	2 000
	6.4 Az élelmiszer feldolgozás korszerűsítés	4 000
	6.5 Minőségbiztosítást célzó technológiai fejlesztések támogatása	800

Javasolt területi fókusz

A prioritás Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területét érinti, kiemelten a rurális térségeket.

3.2. 2. prioritás: Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Zöld megye – Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

Indoklás

A klímaváltozás egyre hátrányosabban sújtja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét és ennek egyértelműen prognosztizált erősödése várható. A helyileg ismert meteorológiai adatok szerint az utóbbi 140 év alatt az éves csapadék mennyiség több mint 70 mm-el csökkent, növekszik az átlaghőmérséklet, nőtt a kánikulai napok száma, egyre nagyobbak a szél- és viharok, megjelent a tornádó is hazánkban, gyakoribbak a tavaszi fagyok, emelkedtek árvízszintek. Az egyre gyakoribb aszályos évek milliárdokban kifejezhető károkat okoznak minden második, harmadik évben, míg ötévente jelentős belvíz károk keletkeznek. A Kárpátokban több csapadék hullik, az Alföldön pedig kevesebb. Az időjárás szélsőségesebbé, kiegyenlítetlenebbé vált. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye árvízi és belvízi veszélyeztetettsége mind országos, mind nemzetközi összehasonlításban kiemelkedően magas, emellett jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak az aszályok is.

A klímaváltozás mögötti folyamatokban az emberi tevékenység a meghatározó. Az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gázok kibocsátása jelentős mértékben hozzájárul az éghajlatváltozáshoz. Az éghajlatváltozás elkerülése, az abból fakadó hatások minimalizálása érdekében a széndioxid kibocsátást globálisan csökkenteni kell, amelyet az Európa 2020 stratégia is határozottan megfogalmaz, illetve a magyar fejlesztéspolitikában is határozottan megjelenik. Ennek egyik fókuszja egy alacsony szén-dioxid gazdaság megteremtése. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság megvalósításában számos tényező, köztük a villamosenergia-termelés, a kibocsátás visszafogása és a közlekedés is központi szerepet játszik, vagyis ezeken a területeken be kell avatkozni. A klímaváltozás hatásainak mérséklésében a legnagyobb kihívás a széndioxid kibocsátás csökkentése, amelyben az épületek energiahatékonyságának növelése kiemelt szerepet kap. A közlekedés egyre nagyobb mértékben járul hozzá a CO₂ kibocsátáshoz, ebből adódóan a közlekedési rendszerek környezetbarátabbá válásának segítése kiemelt fejlesztéspolitikai feladat.

Az éghajlatváltozás által okozta környezeti katasztrófák száma és mértéke fokozatosan erősödik szerte a világban és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is. A klímaváltozás szoros összefüggésben van vízkészletekkel és vízgazdálkodással is (a felmelegedés legfontosabb kiváltó oka a Föld „vízgazdálkodási programjának, hűtőrendszerének” felborulása). Az Európai Unió új vízpolitikája, a „Víz Keretirányelv” (2000/60/EK irányelve, továbbiakban VKI) 2000. december 22-én lépett hatályba az EU tagországaiban, végrehajtása Magyarországra nézve is kötelező. A Víz Keretirányelv célja, hogy 2015-re, illetve derogáció esetén 2021-re, vagy 2027-re a felszíni és felszín alatti víztestek „jó állapotba” kerüljenek. Magyarországon 2013-ban készült el a Nemzeti Vízstratégia, amely a jövő vízügyi, öntözésfejlesztési és aszály kezelési politikáját megalapozó dokumentum. A stratégia a Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervekkel összhangban készült. Az európai és magyarországi vízgazdálkodás tudatos és komplex kezelése is szükségessé teszi, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egy komplex vízgazdálkodási programot készítsen elő és valósítsa meg.

A fentiekből eredően alapvetően meg kell változtatnunk a vízgazdálkodást, a természet által adott, lehullott csapadékot hasznosítani kell, mielőtt kimegy az országból. A rendszerváltást követő birtokszerkezet átalakulás következtében sok helyen működésképtelenné váltak a kiépített nagyüzemi öntözőrendszerek, megszűnt az egységes üzemeltetői, fenntartói érdekelttség. A gazdaságosan folytatható öntözéses gazdálkodáshoz megfelelő adottságú földterületek szükségesek. Alapvető célkitűzése, hogy a fölös vizek kártételeinek csökkentését vízvisszatartással (tározással) és ne elvezetéssel oldjuk meg, Magyarországon eddig a nagy vízgazdálkodási rendszerek megépítésekor a területhasználati igények a gyors vízlevezetésen alapuló vízgazdálkodási módszereket helyeztek előtérbe. A vizek visszatartása rendkívüli jelentőségű feladat, a vizek elvezetés, vagyis az eddigi gyakorlat a klímaváltozás tükrében nem fenntartható.

A biztonságos mezőgazdasági termelésnek elengedhetetlen része a vízutánpótlás, vízlevezetés biztosítása. A legrosszabb vízgazdálkodású homoktalajokon viszont kevés a felszíni víz, amely biztosítja az öntözést, a fűrt kutak használata pedig szinte teljesen ellehetetlenül a szabályozások

miatt, mivel a réteg víz nem használható ötözésre. Ezekben a körzetben biztosítani kell az egyszerűbb, olcsóbb öntözővíz használatot.

A meglévő árvízvédelmi művek nem mindenhol felelnek meg az érvényes árvízvédelmi előírásoknak, ezért szükséges a védvonalakon a meghatározott biztonság Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az árvízvédelmi veszélyhelyzetekre a szomszédos Kárpátalja és Szatmár megyékkel közösen kell, hogy felkészüljön.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Magyarországon szinte egyedülálló módon egységes struktúrában, önkormányzati társulási tulajdonban álló és által üzemeltetett szilárdhulladék gazdálkodás folyik. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szilárdhulladék-gazdálkodási Társulás 241 önkormányzatot képvisel, 100%-ban saját tulajdonú cége végzi 2010. évtől a szilárdhulladék ártalmatlanítását, ill. 2012. évtől annak gyűjtés-szállítását is. Jelenleg az éves szinten 120.000 tonna keletkezett települési / lakossági szilárdhulladék ártalmatlanítása 3 regionális hulladékkezelő központban (Nyíregyháza, Kiszvárd, Nagyecsed) döntő mértékben deponálással, kisebb részben újrahasznosítással történik.

Az ökológiai szempontból jelentős területek védelme, barnamezős területek felhasználásának ösztönzése fontos feladat és a táji, természeti, ökológiai és kulturális örökség és kulturális értékek, valamint a tájkép védelmét és az erőforrások megőrzése a megyei térhasználati elvek közül ez az egyik legfontosabb.

Kapcsolódás releváns Európai Uniós tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

4. tematikus cél: az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban

- a) a megújuló forrásokból nyert energia előállításának és elosztásának támogatása;
- b) az energiahatékonyság és a megújuló energiák felhasználásának támogatása a vállalkozásokban;
- c) az energiahatékonyság, az intelligens energiahasználat és a megújuló energiák felhasználásának támogatása a közcélú infrastruktúrákban, beleértve a középületeket és a lakóépületeket is;
- d) intelligens alacsony és közepes feszültségen működő elosztórendszerek fejlesztése és kialakítása;
- e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható multimodális városi mobilitást és a kárenyhítést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását;
- f) az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák kutatásának, innovációjának és bevezetésének az előmozdítása;
- g) a hasznos hőigény alapján a hő és a villamos energia nagy hatásfokú kapcsolt előállításának előmozdítása;

5. tematikus cél: az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése a következők révén:

- a) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, többek között az ökoszisztémán alapuló megközelítéseket célzó beruházások támogatása;
- b) egyedi kockázatok kezelésére, a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség biztosítására és katasztrófavédelmi rendszerek kifejlesztésére irányuló beruházások elősegítése;

6. tematikus cél: a környezet megőrzése és védelme, valamint a forráshatékonyság támogatása

- a) a hulladékágazatba történő beruházás az uniós környezeti vívmányok követelményeinek való megfelelés és a tagállamok által megállapított, e követelményeken túlmutató beruházási igények kielégítése érdekében;
- b) a vízgazdálkodási ágazatba történő beruházás az uniós környezeti vívmányok követelményeinek való megfelelés, és a tagállamok által megállapított, e követelményeken túlmutató beruházási igények kielégítése érdekében;
- d) a biológiai sokféleség és a talaj megóvása és helyreállítása és az ökoszisztéma-szolgáltatások elősegítése, többek között a Natura 2000 és a zöld infrastruktúrák révén;
- e) a városi környezetfejlesztést, a városok megújítását, a rozsdáövezetek (köztük a átalakuló használatú területek) helyreállítását és szennyezésmentesítését és a légszennyezettség csökkentését célzó intézkedések, valamint a zajcsökkentési intézkedések támogatása;

f) a hulladékgazdálkodási ágazatban, a vízgazdálkodási ágazatban, a talaj tekintetében vagy a légszennyezettség csökkentése területén a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság javítását szolgáló innovatív technológiák előmozdítása;

g) az erőforrás-hatékony gazdaságra való ipari átállás támogatása, a zöld növekedés, az ökoinnováció és a környezeti teljesítményirányítás a köz- és a magánszektorban történő előmozdítása;

7. tematikus cél: a fenntartható közlekedés támogatása és a szűk keresztmetszetek eltávolítása az alapvető fontosságú hálózati infrastruktúrákból

c) környezetbarát (többek között alacsony zajkibocsátású) és alacsony szén-dioxid kibocsátású közlekedési rendszerek, többek között belvízi és tengeri hajózási útvonalak, kikötők, multimodális összeköttetések és repülőtéri infrastruktúrák kifejlesztése és korszerűsítése, a fenntartható regionális és helyi mobilitás előmozdítása érdekében

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése prioritás 6 intézkedésből épül fel.

- Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása
- Komplex vízgazdálkodási program kialakítása
- Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése
- Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése
- Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése
- Természetvédelem és élővilág védelem

Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása: Az intézkedés célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén kisléptékű vízgazdálkodási beruházások megvalósítása, a települések környezeti infrastruktúráinak fejlesztése, valamint a települések energiahatékonyságának javítása. Az energetikai fejlesztések az önkormányzati ingatlanállomány korszerűsítésére irányulnak és a megújuló energiatermelés fejlesztésére.

Komplex vízgazdálkodási program: A felszíni vizek egyenlőtlen területi és időbeni eloszlása miatt kiemelten fontos kiemeli a vízkészletekkel való tervszerű gazdálkodás biztosítása. A komplex megyei vízgazdálkodási program céljai között szerepel:

Ár és belvízvédelem, a védművek előírás szerinti kiépítése, a medrek vízáteresztő képességének rehabilitációja, rekonstrukciója, belvízvédelmi fejlesztések támogatása.

Mezőgazdasági vízfelhasználás javítása, a térségi vízszétosztó rendszerek fejlesztése során kiemelt hangsúlyt kapjon az ésszerű, költséghatékony vízvisszatartás és csapadékvíz-gazdálkodás feltételeinek megteremtése és a felszíni vizek tekintetében a mezőgazdasági vízfelhasználás lehetőségeinek növelése. Cél nagyságrenddel növelni az öntözött területek arányát, ennek érdekében a helyi /települési/ víztározás általánossá tételét szükséges ösztönözni minden, arra alkalmas helyen.

Térségi, települési szintű vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása, vagyis Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek ivóvíz és szennyvízkezelésének korszerűsítése.

Megújuló energia politika: Az intézkedés három kiemelt területre fókuszál, egyrészt a települési energiahatékonyság növelése, közszféra által működtetett közszolgáltatások energetikai fejlesztésével (a klímavédelmi és energiahatékonysági szempontokat előtérbe helyező közszolgáltatás fejlesztés terjedésének ösztönzése). Az intézkedés másik célja a lakossági és a nonprofit szektor használatban lévő épületek, rendszerek energetikai korszerűsítése és a vállalkozások telephelyeinek energiahatékonyságának javítása. Az intézkedés kiemelt célja továbbá a helyi energiapotenciálok kiaknázása érdekében, a megújuló energiatermelés és felhasználás megvalósításának támogatása foglalkoztatás orientált fókusszal (vagyis energiatermelésre alapozott munkahelyteremtés ösztönzése Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén). Az energiatermelés biomassza, biogáz, geotermikus, nap, hulladék alapú zöld-áram termelő egységek, erőművek létesítésével, másrészt kisléptékű települési, településközi és kistérségi szintű energiatermelő rendszerek, közösségi fűtőművek, integrált kisléptékű energiatermelő rendszerek létesítésével történik, amelyek a megújuló energiaforrások endogén kiaknázására irányulnak.

Környezetbarát mobilitás: A közlekedés egyre nagyobb mértékben járul hozzá a CO₂ kibocsátáshoz. A közlekedési rendszerek környezetbarátabbá válásának támogatása kiemelt feladat. Az intézkedés

célja a környezetbarát közlekedési rendszerek és környezetbarát közlekedési módok fejlesztése, elterjesztése a fenntartható mobilitás térnyerése érdekében, a munkaerő mobilitásának biztosítása érdekében a munkaerőpiaci központok környezetbarát megközelítésének fejlesztése, valamint az utazási körülmények minőségi fejlesztése. A támogatandó tevékenységek az alábbi területekre fókuszálnak. Közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése, melynek része a járműállomány korszerűsítése, a szolgáltatások kiszámíthatóságának fejlesztése. A másik támogatási tevékenység a közlekedési láncok összekapcsolása, módváltó rendszerek fejlesztése és az intermodalitás biztosítása (személyszállítási intermodális csomópontok fejlesztése).

Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése: A technológiai fejlesztési célunk kettős, egyrészt a maradék hulladék mechanikai előkezelésével a magas energiatartalmú hulladék kiválasztása, a biohulladék leválasztása és szárítása, a különböző fémek és az üveg szelektálása, valamint az inert hulladék – korlátozott célú – felhasználásra történő tisztítása. Másrészt a magas energiatartalmú és az előkezelt biohulladékból – a megvalósítás időpontjában elérhető legjobb technikával – üzemanyag ellátása, a fémek és üveg újrahasznosítása, és a szennyezőanyagoktól megtisztított inert anyag építési célú felhasználása. Az intézkedés további célja a megyei rekultivációs program folytatása.

Természetvédelem és élővilág védelem: Az intézkedés célja a védett illetve közösségi jelentőségű természeti értékek és területek természet-védelmi helyzetének és állapotának javítása, a természetvédelmi kezelés infrastrukturális feltételeinek javítása.

Intézkedés megnevezése	Intézkedés tartalma	Kedvezményezett kör
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	1.1. Kis léptékű, vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit szervezetek
	1.2. Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	
	1.3. Térségi és helyi szintű környezetbarát energiatermelő rendszerek fejlesztése	
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	2.1. Ár és belvízvédelem infrastrukturális létesítményeinek korszerűsítése, hiányzó elemek kialakítása	vízügyi igazgatási szervek, önkormányzatok, központi közigazgatási szervek, vízi közmű tulajdonosok, vízi közmű szolgáltatók
	2.2. Környezetkímélő mezőgazdasági vízfelhasználás létesítményeinek kialakítása, a mezőgazdasági öntözés technológiai feltételeinek megteremtése	
	2.3. Térségi, települési szintű vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	
3. Energhatékony növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	3.1. Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	önkormányzatok, civil szervezetek, magánszemélyek, gazdasági társaságok, közjogi vagy magánjogi szervezet
	3.2. Magántulajdonú lakóépületek, nonprofit szektor által használt épületek energiahatékonysági korszerűsítésének támogatása	
	3.3. Zöld-áram termelés fejlesztése	
	3.4. Vállalkozások energiahatékonysági beruházásainak támogatása	
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	4.1. Közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése: járműállomány korszerűsítése, a szolgáltatások kiszámíthatóságának fejlesztése	a helyi közösségi közlekedést ellátó cégek
	4.2. Közlekedési láncok összekapcsolása, intermodalitás biztosítása	
5. Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése	5.1. Technológiafejlesztés a 3R stratégiára alapozva (reduce, reuse, recovery)	önkormányzatok és társulásaik, többségi állami vagy önkormányzati tulajdonú gazdasági szervezetek; kizárólag a szemléletformálás esetén: civil szervezetek is, állami vagyonkezelésért felelős szervezetek
	5.2. Szelektív gyűjtés feltételeinek korszerűsítése	
	5.3. Hulladéklerakók rekultivációja	
6. Természetvédelem és	6.1. Megyei természetvédelmi területek és közösségi	jogszabály szerint az országos

Intézkedés megnevezése	Intézkedés tartalma	Kedvezményezett kör
élővilág védelem	jelentőségű természeti értékek állapotának, helyzetének javítása	jelentőségű védett természeti területek természetvédelmi kezelésért felelős szervek, védett természeti területek természetvédelmi kezelésében érintett központi költségvetési, 100%-ban állami tulajdonú gazdasági társaságok, civil szervezetek, önkormányzatok stb.

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	1.1 Kis léptékű, vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza (m)	Elégedettség a települési környezet minőségével (pontérték (0-10)) A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség a teljes bruttó energia-fogyasztáson belül (PJ/év)
	1.2 Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	A középületek éves elsődleges energia-fogyasztásának csökkenése (kWh/év)	
	1.3 Térségi és helyi szintű környezetbarát energiatermelő rendszerek fejlesztése	További kapacitás megújuló energia előállítására (MW)	
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	2.1 Ár és belvízvédelem infrastrukturális létesítményeinek korszerűsítése, hiányzó elemek kialakítása	Az emelt minőségű katasztrófavédelem előnyeit élvező lakosság (fő)	Árvíz ellen az előírásoknak megfelelően védett lakosok száma (fő) A fejlesztés eredményeként megfelelő szennyvízkezelő rendszerrel ellátott agglomerációk aránya (%)
	2.2 Környezetkímélő mezőgazdasági vízfelhasználás létesítményeinek kialakítása, a mezőgazdasági öntözés technológiai feltételeinek megteremtése	Vízgazdálkodási fejlesztéssel érintett területek nagysága (ha)	
	2.3 Térségi, települési szintű vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	Jobb vízellátásban részesülő további népesség (fő)	
3. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	3.1 Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	Az üvegház-hatást okozó gázok éves csökkenése (tonna CO2 egyenérték)	A megújuló energiaforrásból előállított energia-mennyiség a teljes bruttó energia-fogyasztáson belül (PJ/év)
	3.2 Magántulajdonú lakóépületek, nonprofit szektor által használt épületek energiahatékonysági korszerűsítésének támogatása	Az intelligens hálózatokhoz csatlakozott további energiafogyasztók (felhasználó)	
	3.3 Zöld-áram termelés fejlesztése	További kapacitás megújuló energia előállítására (MW)	
	3.4 Vállalkozások energiahatékonysági beruházásainak támogatása	Vissza nem térítendő támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	4.1 Közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése: járműállomány korszerűsítése, a szolgáltatások kiszámíthatóságának fejlesztése	Új kötőpályás közösségi közlekedési járművek kapacitása (férőhely)	Utasok száma a fejlesztett elővárosi közösségi közlekedési szakaszokon (ezer utas / év)
	4.2 Közlekedési láncok összekapcsolása, intermodalitás biztosítása	Új intermodális személyforgalmi kapcsolatok száma (összekapcsolt	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
		utasok száma, ezer fő)	
5. Megyei hulladék-gazdálkodás fejlesztése	5.1 Technológiafejlesztés a 3R stratégiára alapozva (reduce, reuse, recovery)	Hulladék újrafeldolgozására további kapacitás	Elkülönítetten gyűjtött települési hulladék aránya a teljes települési hulladék mennyiségéhez képest (%)
	5.2 Szelektív gyűjtés feltételeinek korszerűsítése	Az elkülönített gyűjtési rendszerrel elért lakosság száma (fő)	
	5.3 Hulladéklerakók rekultivációja	Összes potenciálisan szennyezett terület (ha)	
6. Természetvédelem és élővilág védelem	6.1 Megyei természetvédelmi területek és közösségi jelentőségű természeti értékek állapotának, helyzetének javítása	A természet-védelmi helyzet javítása érdekében tett intézkedések által érintett élőhelyek kiterjedése	Javuló természet-védelmi helyzetű közösségi jelentőségű élőhely-típusok aránya (%)

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	1.1 Kis léptékű, vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	1 000
	1.2 Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	3 000
	1.3 Térségi és helyi szintű környezetbarát energiatermelő rendszerek fejlesztése	1 500
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	2.1 Ár és belvízvédelem infrastrukturális létesítményeinek korszerűsítése, hiányzó elemek kialakítása	50 000
	2.2 Környezetkímélő mezőgazdasági vízfelhasználás létesítményeinek kialakítása, a mezőgazdasági öntözés technológiai feltételeinek megteremtése	25 000
	2.3 Térségi, települési szintű vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása	50 000
3. Energhatékonyág növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	3.1 Önkormányzati tulajdonú köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása	25 000
	3.2 Magántulajdonú lakóépületek, nonprofit szektor által használt épületek energiahatékonysági korszerűsítésének támogatása	10 000
	3.3 Zöld-áram termelés fejlesztése	15 000
	3.4 Vállalkozások energiahatékonysági beruházásainak támogatása	15 000
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	4.1 Közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése: járműállomány korszerűsítése, a szolgáltatások kiszámíthatóságának fejlesztése	2 500
	4.2 Közlekedési láncok összekapcsolása, intermodalitás biztosítása	2 500
5. Megyei hulladék-gazdálkodás fejlesztése	5.1 Technológiafejlesztés a 3R stratégiára alapozva (reduce, reuse, recovery)	10 000
	5.2 Szelektív gyűjtés feltételeinek korszerűsítése	7 000
	5.3 Hulladéklerakók rekultivációja	3 000
6. Természetvédelem és élővilág védelem	6.1 Megyei természetvédelmi területek és közösségi jelentőségű természeti értékek állapotának, helyzetének javítása	5 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe.

3.3. 3. prioritás: Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Proaktív megye – A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása

Indoklás

A megye által kitűzött célok megvalósítása csak akkor lehetséges, ha a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységének összehangolása biztosítottá válik. Számos olyan terület van, ahol nem lehet eredményeket elérni megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül (pl. turizmusfejlesztés, befektetés-ösztönzés, megyei image építés, vállalkozásfejlesztés, agrármarketing, szociális gazdaság megerősítése). Jelenleg hiányzik ez az összefogás.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ipari parkokban gazdag, azonban az ipari parkok többségének kihasználtsága kifejezetten alacsony. Az egyik legnagyobb problémát a megyében működő ipari parkok esetében egy hatékonyan működő szervezeti háttér hiánya adja, a legtöbb esetben az önkormányzathoz tartozik az ipari park menedzselése, nincs különálló szervezeti struktúra alá rendelve. A megyei ipari parkokra fókuszáló szervezeti kapacitások hiánya, nem teszi lehetővé az aktív befektetés-ösztönzést. Szintén problémát jelent, hogy nem valósult meg eddig a megyei piacképes ingatlanállományának szakszerű felmérése, az infrastrukturális és termelői kapacitások feltérképezése, valamint a humánerőforrással és munkakultúrával kapcsolatos információk összegyűjtése, az ipari parkok többsége esetében nem érhetőek el szabadon információk, hiányoznak az információs felületek. A másik azonosított probléma, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ipari parkjai nem folytatott aktív és célzott marketing tevékenységet. Ezt a feladatot a HITA megyei szervezete végzi, vagyis kizárólag állami kompetenciaként van jelen.

A megye turizmusfejlesztés a másik részterülete a prioritásnak. A desztináció vonzerejének és versenyképességének növelése nagymértékben múlik a térségben működő attrakciókon. A térség turizmusának alacsony versenyképességét egyrészt az okozza, hogy hiányoznak azok a vonzerők, amelyek nemzetközi jelentőségűek lennének, a térség egyetlen attrakciója sem alkalmas arra, hogy önmagában megfelelő létszámú keresletet generáljon és hosszú tartózkodási időt biztosítson. Ebből eredően kiemelt fontosságú a turisztikai kínálat hálózatosodásának megteremtése. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adottságai kifejezetten jók a kulturális turizmus területén, de nem megfelelően hasznosítjuk vagy nem megfelelően aknázzuk ki a benne rejlő potenciálokat. A megyei turizmus általános problémái között többek között szerepel a komplex, élményt kínáló turisztikai termékek hiánya. A megváltozott turistaigények jelentős kihívásokat támasztanak a vonzerők számára, amelyhez csak nehezen tudnak alkalmazkodni az attrakciók. A valódi kihívást az élménygazdaságba történő átmenet jelenti a térségnek, vagyis a kínálati oldal jellegének megváltoztatása, élményközpontúvá tétele. Nincsenek minőségi szálláshelyek a megyeszékhelyen kívül, az elsődleges szuprastruktúrák minőségi problémákkal küszködnek, komoly gondot jelentenek a szálláshely kapacitás hiányai is. A másodlagos szuprastruktúrák hiányosak a megye területén. Szintén komoly problémát jelent a térség turisztikai kínálatának ismertségének viszonylag alacsony szintje, a turizmus marketingje elaprózódottnak, esetlegesnek és változó intenzitásúnak mondható Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén, inkább fejlesztési projektekhez köthetőek. További kedvezőtlen jelenség a turizmusban dolgozók szakmai képzettségének nem megfelelő szintje, valamint a kulturális és a turisztikai szféra szereplői közötti együttműködés elégtelensége. Nincsenek olyan marketing és turisztikai információs rendszerek, amelyek javítanának a turisztikai szereplők információellátottságán, nem rendelkezünk a versenytárs desztinációkról információkkal, ritkák a piacelemzések. Hiányzik egy olyan katalizátor szervezet, amely a megyei idegenforgalom „gazdája” lenne.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik versenyképes gazdasági ágazatává már középtávon kétségkívül az élelmiszeripar válhat. A megye komparatív előnyeinek egy része ezen a területen koncentrálódik. Az élelmiszeripar országos is felértékelődni látszik a nemzeti fejlesztéspolitikában. Az élelmiszeripar fejlesztésének egyik kulcseleme a hozzá kapcsolódó agrármarketing feladatok ellátása, amely azonban rendkívül költséges.

Az elmúlt két évtized koncentrált állami támogatási politika és hatalmas állami befektetések ellenére sem sikerült megállítani a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leszakadását. A megyén belüli területi különbségek folyamatosan növekedtek az elmúlt 15 évben. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a

divergencia jeleit mutatja és tartósan perifériális térségnek bizonyul, amely akut válságjegyekkel küzd. Ebből adódóan szükséges az alulról építkező, helyi alternatív gazdaságfejlesztés támogatása.

A nagyobb vállalkozások mellett foglalkoztatási szempontból is meghatározóak a helyi KKV-k és mikrovállalkozások. A KKV szektor jelenleg gyenge a megyében, versenyképességük korlátozott, jelentős részük kényszervállalkozás. Hiányzik, vagy csak korlátozottan van jelen a működésükhöz és fejlődésükhöz szükséges segítő-támogató környezet.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye periférikus elhelyezkedésű térség, azonban rendkívül kiterjedtek a kapcsolatai a szomszédos régiókkal és központjaival, melyeknek egy része természetes vonzásközpontjai is voltak évszázadokon keresztül a jelenlegi megye keleti felének. A megye Kárpát-medencei integrációjának mélyítése a történelem okozta gazdasági és területi válságra adott válaszreakciója lehet a térségnek.

Korunk társadalmi kihívásaira reagálva, fontos kulturális, emocionális gyökereinek erősítése, erre lehetséges speciális eszközökkel és bizonyos területeken hatását gyakorolni. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében ez különösen fontos, hiszen a magas és folyamatosan nő az elvándorlás a megyéből, alacsony a társadalom versenyképessége. Az identitás formálás és erősítés a társadalmi versenyképesség javulásának eszköze, amely egy rendkívül komplex emocionális és szociológiai kérdés az individuuum szintjén, amelyet a családi, oktatási, kulturális, vallási tényezők egyszerre alakítanak.

Kapcsolódó EU tematikus célok és beruházási prioritások

2. tematikus cél: az ikt-khoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása a következők révén

a) a szélessáv-kiépítés kiterjesztése és nagy sebességű hálózatok kiépítése, valamint a digitális gazdaságot szolgáló feltörekvő technológiák és hálózatok bevezetésének támogatása;

b) az ikt-termékek és szolgáltatások, az e-kereskedelem továbbfejlesztése és az ikt iránti kereslet fokozása;

3. tematikus cél: a kkv-k versenyképességének fokozása

a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítése, valamint új cégek alapításának – többek között üzleti inkubátorházak segítségével történő – ösztönzése;

b) a kkv-k számára új vállalati modell – elsősorban a nemzetközivé válás céljával történő – kidolgozása és megvalósítása;

c) a korszerű termék- és szolgáltatásfejlesztési képességek megteremtésének és bővítésének támogatása;

d) a kkv-k abban való segítése, hogy növekedni tudjanak a regionális, nemzeti és nemzetközi piacokon, és hogy az innovációs folyamatokban részt tudjanak venni;

8. A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése a következők révén (ERFA, ESZA)

a) üzleti inkubátorházak létrehozásának támogatása, valamint az önfoglalkoztatás, a mikrovállalkozások és a cégalapítás beruházásokkal való támogatása;

b) a foglalkoztatásbarát növekedés elősegítése a saját belső potenciál kifejlesztése által, az adott területeket érintő területi stratégia részeként, beleértve a hanyatló ipari régiók átalakítását, valamint az egyes természeti és kulturális erőforrások fejlesztését, illetve az ezekhez való hozzáférhetőség javítását;

d) a foglalkoztatási szolgálatok infrastruktúrájába történő beruházás;

iii) önfoglalkoztatás, vállalkozói készség és vállalkozások, közöttük innovatív mikro-, kis- és közép-vállalkozások létrehozása;

v) a munkavállalók, vállalkozások és vállalkozók alkalmazkodása a megváltozott körülményekhez;

vi) aktív és egészséges idősödés;

9. tematikus cél: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem a következők révén:

b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása;

d) a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák keretében végzett beruházások;

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása prioritás 8 intézkedés keretében épül fel:

- Aktív megyei befektetés-ösztönzés
- Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció
- Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása
- Vállalkozásfejlesztés
- Turisztikai szervezetrendszer fejlesztése
- Határmenti és Interregionális kapcsolatok erősítése
- Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás
- Vállalkozói kultúra fejlesztése

Aktív megyei befektetés-ösztönzés: Az intézkedés célja a megyei gazdaságfejlesztési és befektetés-ösztönzési háttérkapacitások megteremtése, ennek érdekében szükséges létrehozni egy megyei gazdaságfejlesztési szervezetet és meg kell teremteni ennek működési feltételeit (infrastrukturális feltételek és a működéshez szükséges immateriális javak biztosításának támogatása, szervezeti működési költségek biztosításának), amelynek kompetenciakörébe tartozik egy aktív befektetés-ösztönzési tevékenység gyakorlása, illetve a térség gazdaságfejlesztésének segítése. Ennek érdekében a másik támogatandó tevékenység a befektetés-ösztönzést és gazdaságfejlesztést segítő koncentrált marketing tevékenység biztosítása, amely megfelelő piac szegmentáció alapján feltárja a kínálati lehetőségeit a potenciális befektetőknek.

Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció: Az intézkedés célja olyan tematikus utak, célcsoport specifikus, komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása, fejlesztése, összehangolt megyei és határon átnyúló komplex turisztikai termékek, termékcsomagok létrehozása és a hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése, amely képes a látogatók vonzása mellett a látogatók megtartására is. Ennek érdekében a meglévő idegenforgalmi potenciálokra alapozva, a meglévő turisztikai termékek kombinálásával, turisztikai termékcsomagok és kisléptékű tematikus turisztikai fejlesztések és hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások támogatása történik meg az intézkedés keretében, illetve a már meglévő versenyképes tematikus utak fejlesztése. Az intézkedés része a fenti turisztikai szolgáltatások fejlesztését kiegészítő beavatkozások támogatása, elsősorban keresletélénkítő kulturális és turisztikai marketing tevékenység támogatása, kulturális programok szervezése és egyéb a kulturális gazdaság fejlesztését előmozdító beavatkozások támogatása.

Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása: Az intézkedés célja a közösségi, térségi és települési helyi identitást erősítése, amelyet marketing akciók, kulturális és környezeti örökség megőrzésére irányuló programok, fenntarthatóságot szolgáló szemléletformáló programok, akciók támogatásával lehetséges előmozdítani. Az intézkedés másik célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a civil szféra társadalmi súlyának növelése, a helyi civil önszerveződés segítése, gerjesztése, ennek érdekében kiemelt beavatkozási területek a civil szervezetek támogató szerepének erősítése és az önkéntesség előmozdítása. Az intézkedés támogatja továbbá a térségi szintű esélyteremtő programok generálását (ösztöndíjak, tehetség-programok, egyéni pályázatok: helyismeret stb.).

Vállalkozásfejlesztés: Az intézkedés célja a munkanélküli és inaktív helyi lakosság – kiemelt prioritást élveznek a fiatalok és a hátrányos helyzetűek – munkaerőpiacra belépését, foglalkoztathatóságuk növelését és vállalkozóvá válásukat segítő megyei és helyi programok megvalósítása. Másrészt a foglalkoztathatóság javítása érdekében foglalkoztatási paktumok létrehozásának ösztönzése a térségi szereplők között. A helyi foglalkoztatási paktumok a térségi foglalkoztatáspolitikai fontos eszközei, segítségükkel keretek teremthetők a munkapiaci szereplők hatékony együttműködéséhez, a foglalkoztatási paktumok fontos szerepet vállalnak a munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalának összehangolásában.

Turisztikai szervezetrendszer fejlesztése: Az intézkedés célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a turisztikai szervezetrendszer fejlesztése. Ennek két lehetősége van, egyrészt turisztikai desztináció

menedzsment (TDM) szervezetek létrehozása, a meglévők fejlesztése, másrészt turisztikai klaszterek fejlesztése. A TDM területi alapon fogja össze a helyi turisztikai szolgáltatókat és a turizmusban érintett egyéb szervezeteket, a turisztikai klaszterek pedig ágazati alapon. Lényeges a TDM szervezeti szintek további kiépítésének ösztönzése, valamint a meglévő, regisztrált TDM szervezetek által kidolgozott stratégián alapuló, ütemezett, részletes szakmai program megvalósítása.

Határmenti és Interregionális kapcsolatok erősítése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határmenti kapcsolatainak fejlesztése katalizálhatja a nagytérségi kapcsolatrendszerek fejlődését és a határtérség integrációjának erősödését, ebből eredően kiemelt fejlesztési terület. Az intézkedés két szinten javasol beavatkozásokat, egyrészt a határmenti kapcsolatok fejlesztését, vagyis a közvetlen határtérségek esetében (elsősorban magyar-ukrán és magyar-román), másrészt pedig más, távolabbi régiókkal történő együttműködést.

Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás: Az intézkedés három kiemelt területen végez közösségi szemléletformálást. Egyrészt ösztönzi az aktív közösségi szerepvállalást, az önkéntesség fejlesztését, másrészt a lakosság egészségügyi helyzetének javítása érdekében az egészségmegőrzést. Továbbá az intézkedés olyan szemléletformálási programokat, kezdeményezéseket támogat, amelyek a környezet, energia- és klímatudatos attitűd kialakítását segítik a lakosság, a versenyszféra, a közszféra és a civil szféra körében (kerékpáros és más környezetbarát közlekedési módok népszerűsítése és ehhez kapcsolódó szemléletformálás, az energiatudatosság ösztönzését és a természetvédelmi célú szemléletformálási programok).

Vállalkozói kultúra fejlesztése: A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében működő kis és középvállalkozások versenyképességének javítása érdekében (és ezáltal a foglalkoztatásban betöltött szerepük növelése érdekében) szükséges a vállalkozások menedzsment képességének, vállalkozói, üzleti készségek fejlesztése, a vállalkozói tapasztalatszerzés elősegítése és a vállalkozásokat segítő szolgáltatások fejlesztése. Az intézkedés másik célja a vállalkozások versenyképességének növelése IKT eszközökkel, szükséges az IKT eszközök használatának és fejlesztésének ösztönzése a vállalatoknál, javítva ezzel a megyei vállalatok informatizáltságát. Kiemelt terület továbbá a vállalkozóvá válás támogatása az inaktívak és a munkanélküliek körében, a vállalkozóvá válás támogatása mellett fontos szempont, hogy élet és piacképes vállalkozások jöjjenek létre a térségbe. Kiemelt fejlesztési terület a nemzetközi termelési láncokba történő bekapcsolódás érdekében az országosan és megyei szinten is kiemelt gazdasági ágazatokban működő vállalkozások között együttműködés erősítése, a hálózatosodás támogatása. Az intézkedés a térségi vállalkozói együttműködések (klaszterek, beszállítói hálózatok és egyéb vállalati együttműködések) és együttműködési hálózatok kialakításának ösztönzését, illetve stratégiai megállapodások előkészítését célozza, amelyek hozzájárulnak a munkahelyteremtéshez és versenyképesség javulásához.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Aktív megyei befektetés-ösztönzés	1.1 Gazdaságfejlesztést és befektetés-ösztönzést segítő szervezetfejlesztés	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	1.2 Befektetés-ösztönzést segítő marketing tevékenység támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	2.1 Tematikus utak, célcsoport specifikus, komplex turisztikai termékcsomagok fejlesztése hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
	2.2 Komplex turisztikai és kulturális marketingtevékenység támogatása, kulturális programok fejlesztése, a kulturális gazdaság fejlesztése, térségi gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó kiegészítő fejlesztések támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzati intézmények, egyházak
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	3.1 Helyi identitás és közösségi kohézió erősítése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
	3.2.Civil szervezetek támogató szerepének erősítése helyi szinten	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek
	3.3.Esélyteremtő programok	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek
4. Vállalkozásfejlesztés	4.1.Vállalkozóvá válás támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
	4.2.Foglalkoztatási paktumok létrehozása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
5.Turisztikai szervezetrendszer fejlesztése	5.1.TDM szervezetek és turisztikai klaszterek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek
6.Határmenti és Interregionális kapcsolatok erősítése	6.1.Határmenti kapcsolatok fejlesztése	nonprofit szervezet, nonprofit gazdasági társaság, települési önkormányzatok
	6.2.Interregionális kapcsolatok fejlesztése	nonprofit szervezet, nonprofit gazdasági társaság, települési önkormányzatok
7. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	7.1.Aktív közösségi szerepvállalás és társadalmi együttélés erősítése	állami költségvetési szervek, önkormányzatok és társulásaik, nemzetiségi önkormányzatok; önkormányzati intézmények, közfeladatot ellátó intézmények, központi költségvetési szervek, civil szervezetek, egyházi jogi személyek, igazságszolgáltatási szervek,
	7.2.Szemléletformáló programok rendezése az egészségmegőrzés és egészségtudatosság erősítése érdekében	egészségügyi szolgáltatók, állami szervek, önkormányzatok és azok intézményei, civil szervezetek, sportegyesületek, egyházi jogi személyek, köznevelési és kulturális intézmények, KKV-k, felsőoktatási egészségügyi intézmények
	7.3.Szemléletformáló kezdeményezések támogatása a környezettudatos közösségek kialakítása érdekében	civil szervezetek, egyházak, önkormányzatok, oktatási intézmények, központi költségvetési szervek.
8.Vállalkozói kultúra fejlesztése	8.1.Vállalkozások menedzsment és üzleti képességének fejlesztése	vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó gazdasági társaságok.
	8.2.Vállalkozási szolgáltatások fejlesztése	inkubátorházak, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó gazdasági társaságok, ipari telephelyek, ipari vagy tudományos park infrastruktúrával rendelkező vállalkozások
	8.3.IKT eszközök használatának és fejlesztésének ösztönzése a vállalatoknál	hazai mikro-, kis- és középvállalkozások (agrár kivételével minden ágazatban), hazai gazdasági érdekvédelmi szervezetek, kereskedelmi és iparkamarák
	8.4.Vállalkozóvá válás támogatása	magánszemélyek
	8.5.Térségi vállalkozói együttműködések és együttműködési hálózatok kialakításának ösztönzése, stratégiai megállapodások előkészítése.	vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó gazdasági társaságok, gazdasági társaságok

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Aktív megyei befektetés-ösztönzés	1.1 Gazdaságfejlesztést és befektetés-ösztönzést segítő szervezetfejlesztés	Létrejött gazdaságfejlesztési szervezetek száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közzféra adatai nélkül (ezer fő)
	1.2 Befektetés-ösztönzést segítő marketing tevékenység támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	2.1 Tematikus utak, célcsoport specifikus, komplex turisztikai termékcsomagok fejlesztése hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db)
	2.2 Komplex turisztikai és kulturális marketingtevékenység támogatása, kulturális programok fejlesztése, a kulturális gazdaság fejlesztése, térségi gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó kiegészítő fejlesztések támogatása	A programokban résztvevők száma (fő)	
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	3.1 Helyi identitás és közösségi kohézió erősítése	A programokba bevont személyek száma (fő)	Szociális partnerek vagy nem kormányzati szervezetek (NGO-k) által részben vagy teljesen végrehajtott projektek száma (db)
	3.2.Civil szervezetek támogató szerepének erősítése helyi szinten	Támogatott civil szervezetek száma (db)	
	3.3.Esélyteremtő programok	A programokba bevont személyek száma (fő)	
4. Vállalkozásfejlesztés	4.1.Vállalkozóvá válás támogatása	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (fő)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő résztvevők száma (fő)
	4.2.Foglalkoztatási paktumok létrehozása	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (fő)	
5.Turisztikai szervezetrendszer fejlesztése	5.1.TDM szervezetek és turisztikai klaszterek fejlesztése	Létrejött turisztikai szervezetek száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db)
6.Határmenti és Interregionális kapcsolatok erősítése	6.1.Határmenti kapcsolatok fejlesztése		
	6.2.Interregionális kapcsolatok fejlesztése		
7. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	7.1.Aktív közösségi szerepvállalás és társadalmi együttélés erősítése	A társadalmi felzárkózást elősegítő programokban részt vevők száma (fő)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást - levő megváltozott munkaképességű résztvevők száma (fő)
	7.2.Szemléletformáló programok rendezése az egészségmegőrzés és egészségtudatosság erősítése érdekében	A társadalmi felzárkózást elősegítő programokban részt vevők száma (fő)	
	7.3.Szemléletformáló kezdeményezések támogatása a környezettudatos közösségek kialakítása érdekében	Energia- és klímatudatossági kampányokban aktívan résztvevő lakosság száma (fő)	Primer energia felhasználás (PJ)
8.Vállalkozói kultúra fejlesztése	8.1.Vállalkozások menedzsment és üzleti képességének fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	A kkv-k exportárbevételének a teljes kkv árbevételhez viszonyított részaránya (%)
	8.2.Vállalkozási szolgáltatások	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
	fejlesztése		
	8.3.IKT eszközök használatának és fejlesztésének ösztönzése a vállalatoknál	A támogatott vállalkozásoknál újonnan bevezetett IKT alkalmazások száma (db)	
	8.4.Vállalkozóvá válás támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (fő)	
	8.5.Térségi vállalkozói együttműködések és együttműködési hálózatok kialakításának ösztönzése, stratégiai megállapodások előkészítése.	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (fő)	

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Aktív megyei befektetés-ösztönzés	1.1 Gazdaságfejlesztést és befektetés-ösztönzést segítő szervezetfejlesztés	400
	1.2 Befektetés-ösztönzést segítő marketing tevékenység támogatása	400
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	2.1 Tematikus utak, célcsoport specifikus, komplex turisztikai termékcsoomagok fejlesztése hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése	8 000
	2.2 Komplex turisztikai és kulturális marketingtevékenység támogatása, kulturális programok fejlesztése, a kulturális gazdaság fejlesztése, térségi gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó kiegészítő fejlesztések támogatása	400
		250
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	3.1 Helyi identitás és közösségi kohézió erősítése	100
	3.2.Civil szervezetek támogató szerepének erősítése helyi szinten	300
	3.3.Esélyteremtő programok	200
4. Vállalkozásfejlesztés	4.1.Vállalkozóvá válás támogatása	100
	4.2.Foglalkoztatási paktumok létrehozása	500
5.Turisztikai szervezetrendszer fejlesztése	5.1.TDM szervezetek és turisztikai klaszterek fejlesztése	500
6.Határmenti és Interregionális kapcsolatok erősítése	6.1.Határmenti kapcsolatok fejlesztése	1500
	6.2.Interregionális kapcsolatok fejlesztése	10000
7. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	7.1.Aktív közösségi szerepvállalás és társadalmi együttélés erősítése	2000
	7.2.Szemléletformáló programok rendezése az	500

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
	egészségmegőrzés és egészségtudatosság erősítése érdekében	
	7.3.Szemléletformáló kezdeményezések támogatása a környezettudatos közösségek kialakítása érdekében	1500
8.Vállalkozói kultúra fejlesztése	8.1.Vállalkozások menedzsment és üzleti képességének fejlesztése	3000
	8.2.Vállalkozási szolgáltatások fejlesztése	5000
	8.3.IKT eszközök használatának és fejlesztésének ösztönzése a vállalatoknál	5000
	8.4.Vállalkozóvá válás támogatása	3000
	8.5.Térségi vállalkozói együttműködések és együttműködési hálózatok kialakításának ösztönzése, stratégiai megállapodások előkészítése.	2000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe

3.4. 4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Képzett megye – rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet

Indoklás

A megye innovációs képessége, innovációs infrastruktúrája, s ennek megfelelően innovációs tevékenysége jelenleg szerény. A megyében az elmúlt években csökkent a kutató-fejlesztő helyek száma, a kutató-fejlesztő dolgozók száma, valamint a K+F ráfordítások nagysága. A kutatás-fejlesztés alapvetően a felsőoktatási intézményekhez és néhány kutatóintézethez kötődik, és bár működnek vállalászati kutatóhelyek, a gazdaság és a kutatási rendszer kapcsolódása, együttműködése nem kielégítő. Igen meghatározó szempont a tudásalapú gazdaság korában egy adott térség innovációs készsége, kapacitása, amely elsősorban a K+F kapacitások meglétével van összefüggésben. Az innovációkat koncentráló régiókat centrumnak, még a többi perifériának tekintik bizonyos teóriák. Egy erőteljes alárendeltségi viszony alakul ki a perifériákon, amely során a potenciálok átszivárognak a centrumokba. A fent vázolt folyamatok alapvetően jellemzik Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét, amely megmutatkozik a képzett munkaerő elvándorlásában. A megyében működő multinacionális cégek közül egyik sem telepítette ide a kutatás, fejlesztési, innovációs részlegét. A megye felsőoktatási intézménye nem játszik szerepet kellő mélységben a tudás transzfer biztosításában a gazdasági szektor irányában. Mindez azt vetíti előre, hogy a versenyhátrányok tartóssá válnak. A globalizált gazdaságban a vállalatok rákényszerülnek, hogy folyamatos innovációkat vezessenek be. A tartós versenyelőny az invención és az abból kinövő innováción múlik, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vállalkozásainak versenyelőnyei is részben ezen a tényezően múlik. A megyében fejleszteni szükséges az innovációs alpinfrastruktúrát, amely az innovációs kultúrát hosszabb távon erősíti, viszont nem nyújt vállalati versenyelőnyöket, csak a versenyhátrányokat mérsékeli. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a domináns iparágainak versenyéhez szükséges speciális innovációs háttér fejlesztése javíthatja az iparágak versenyelőnyeit.

Egy versenyképes társadalom és gazdaság megteremtése érdekében nélkülözhetetlen a megye számára a felsőoktatási intézményei. A képzési irányok jelenleg igen sokrétűek, azonban a képzési kínálat kevésbé illeszkedik a megyei gazdasági és gazdaságfejlesztési igényekhez. A képzési kínálat és a gazdasági igények összehangolására három szinten van szükség: szakképzési, felnőttoktatási és felsőoktatási szint vonatkozásában. A Nyíregyházi Főiskola infrastruktúrája mintegy 10 ezer fős korszerű campusból áll, amely kiegészül több mint 200 ha mezőgazdasági ingatlannal és egyéb járulékos egységekkel. Jelenleg (2013) 5-7 ezer fő tanul a főiskolán. Az alkalmazotti létszám folyamatosan csökken. Összességében a létszám folyamatos csökkenése várható, így sem az oktatási, sem az infrastruktúra kihasználása nem megfelelő. A megyei felsőoktatás környezeti, gazdasági és a társadalom igénye folyamatosan változik, így ezekhez a feladatokhoz a főiskolának folyamatosan alkalmazkodnia kell. Ez nem csak a szakok, oktatott tananyag fejlesztésében, hanem a gazdasággal, társadalommal való együttműködésben, és a versenytársakkal való együttműködés formájában, és új versenyképes szervezeti struktúrában kell, hogy megnyilvánuljon. A gazdaság elvárása egy integrált korszerű, gyakorlatban azonnal hasznosítható tudás. A kormányzat egy lehetőleg önfinanszírozó integrált képzést, kutatást és szolgáltatást vár. A megye és a potenciális beiskolázási körzet Észak-Alföld, Észak-Erdély, Kárpátalja és Kelet-Szlovákia, szintén egy gyakorlatorientált, a gazdasághoz folyamatosan illeszkedő képzést és kutatást vár (ez a fiatal generáció garanciája az itthon maradáshoz).

Másrésről a munkaerőpiac kínálati oldala is jelentős fejlesztésre szorul. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye humán erőforrása az egyik legalacsonyabb versenyképességű Magyarországon. A térségben elsősorban a romák körében kifejezetten gyengék a munkaerő piaci kompetenciák. Az önálló gazdálkodástól, foglalkoztatástól sokszor évtizedek óta távol maradó lakosság esetében a helyi gazdaság működőképességének biztosítása érdekében szükség van a munkaerő megfelelő felkészítésére illetve bizonyos mentorálási folyamatok megvalósítására. Magyarországon a felnőtt lakosság közel fele nem rendelkezik az alapvető IKT ismeretekkel, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ez az arány még alacsonyabb.

A KKV szektor jelenleg gyenge a megyében, versenyképességük korlátozott, jelentős részük kényszervállalkozás. A vállalkozói kompetenciák és a vállalkozói ismeretek alacsony fokúak, a vállalkozói kultúra gyenge színvonalú.

Kapcsolódás releváns Európai Uniók tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

1. tematikus cél: a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése a következők révén:

a) a kutatási és innovációs (K+I) kiválóság fejlesztése, és különösen az európai érdekeltségű kompetenciaközpontok támogatása érdekében a K+I infrastruktúra és kapacitás megerősítése;

b) a vállalkozások K+I beruházásainak előmozdítása, valamint a vállalkozások, a kutatási és fejlesztési központok és a felsőoktatási ágazat közötti kapcsolatok és szinergiák létrehozása, különös tekintettel a termék- és szolgáltatásfejlesztésbe, a technológiaátadásba, a társadalmi innovációba, az ökoinnovációba és a közszolgálati alkalmazásokba, a keresletélénkítésbe, a hálózatépítésbe, a klaszterekbe és az intelligens specializáció általi nyílt innovációba történő beruházásokra, továbbá a technológiai és alkalmazott kutatás, a kísérleti programok, a korai termékhitelintézkedések, az alaptermékfejlesztések fejlett gyártási kapacitásának és próbagyártásának támogatása, valamint az általános célú technológiák terjesztése;

3. tematikus cél: a kkv-k versenyképességének fokozása a következők révén:

a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítése, valamint új cégek alapításának – többek között üzleti inkubátorházak segítségével történő – ösztönzése;

10. tematikus cél: az oktatásba, a készségekkel kapcsolatos képzésbe, szakképzésbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével;

ii. a felsőfokú vagy annak megfelelő szintű oktatás minőségének, hatékonyságának és hozzáférhetőségének javítása az oktatásban való részvétel növelése érdekében, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára;

iv. az oktatási és képzési rendszerek munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása, a tanulásból a munkába történő átmenet megkönnyítése, a szakmai oktatás és a képzési rendszerek megerősítése és minőségének javítása többek között a készségek iránti igény előrejelzésén alapuló mechanizmusok, a tananyagok kiigazítása, a munkaalapú tanulási rendszerek – beleértve a duális tanulási rendszereket és a tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket – létrehozása és továbbfejlesztése;

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A képzett megye prioritás intézkedései:

- Önálló tudományos és szolgáltató bázis kialakítása
- Piacorientált szak és felnőtt oktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése
- Gyermekek jótételek alapellátás, valamint óvodai ellátás fejlesztése
- Innovációs környezet fejlesztése
- Oktatáshoz való hozzáférés javítása
- Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése
- Foglalkoztathatóság javítása

Önálló tudományos és szolgáltató bázis kialakítása: Az intézkedés célja a tudásbázisok megerősítése, összevonása és versenyképessé tétele Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ennek érdekében támogatandó tevékenység a kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése, melynek része egy tudományos és technológiai park, egy Technológiai Transzfer Központ létrehozása. A Tudományos Transzfer Központ nagyrészt a Nyíregyházi Főiskola humán erőforrására, kutatási infrastruktúrájára épül rá, másrészt a megyében található többi kutatóállomás erőforrásaira. A Technológiai Transzferközpont célja elsősorban kísérleti fejlesztések és K+F programok indítása a megye húzóágazataiban, illetve

olyan vállalkozások befogadása, amelyek kiemelt szerepet játszanak a hozzáadott értékek létrehozásában.

Piacorientált szak és felnőtt oktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése: A megyei munkaerő piacképesé tételében fontos feladat hárul a felnőttoktatásra és a szakoktatásra. Elsődleges cél a munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek összehangolása, egy a piaci és helyi gazdasági igényekre alapozott szak és felnőttoktatási rendszer megteremtésével. Ennek érdekében a szak és felnőttképzési rendszer korszerűsítése, a szakképzési rendszer képzési kínálatának piaci igényekhez történő igazítása, a gyakorlatorientált minőségi képzés megteremtése, a szakképző intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolatok erősítése gyakornoki, ösztöndíj programok keretében tekinthetőek a legfőbb beavatkozási területeknek. Az intézkedés keretében munkavállalói képzések támogatása, a munkaerő piaci kulcskompetenciák fejlesztése (pl. idegen nyelvi, informatikai, vállalkozói ismeretek stb.), átképzési, felnőttképzési és szakképzési programok indítására kerül sor, amely háttere a társadalmi versenyképesség javításának.

Gyermekjóléti alapellátás, valamint óvodai ellátás fejlesztése: A gyermekjóléti alapellátásokhoz (bölcsőde, családi napközik stb.) valamint óvodai ellátáshoz való hozzáférés javítását és a szolgáltatások minőségének, a rendelkezésre álló infrastruktúra fejlesztése. A beavatkozások a szociális területen a személyes gondoskodást nyújtó alapszolgáltatásokat (mint pl. az étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás) is érintik.

Innovációs környezet fejlesztése: Az intézkedés célja olyan nagyléptékű beruházások támogatása, amelyek a kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztését segítik. Továbbá az intézkedés során vállalkozások önálló K+I tevékenységének támogatása valósul meg, melynek eredményeként növekszik a hosszú távú együttműködésben végzett, életképes K+I projektek száma.

Oktatáshoz való hozzáférés javítása: Az intézkedés célja a köznevelési és felsőoktatási infokommunikációs infrastruktúra (oktatási, felsőoktatási intézmények infokommunikációs eszközállományának modernizálása), szolgáltatások (e-szolgáltatások) és tartalmak (köznevelési digitális tartalmak), infrastrukturális feltételek fejlesztése révén, az oktatáshoz való hozzáférés javítása.

Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye versenyképességének javítása érdekében kiemelt feladat a felsőoktatás fejlesztése, amely két irányvonal mentén történik. Egyrészt cél a piacorientáció biztosításának megteremtése, vagyis egy piaci igényeket kiszolgáló felsőoktatás megteremtése. Ennek érdekében duális képzési forma bevezetésére kerül sor a felső és szakoktatásba. A duális képzés a fejlődő gazdasággal legintenzívebb kapcsolatot tartó képzési forma. A másik beavatkozási terület a felsőoktatás minőségi fejlesztése, a felsőoktatás szerkezetalakításának segítése és minőségi színvonalának emelése révén.

Foglalkoztathatóság javítása: Az intézkedések a munkanélküliek, valamint a rövidtávon a munkaerőpiacra integrálható inaktívok foglalkoztathatóságának javítását célozzák. Ezeket indokolja az alacsony hazai foglalkoztatási szint, különösen egyes munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű csoportok esetében, továbbá a munkanélküliek alacsony foglalkoztathatósága. Fiatalok tartós munkaerőpiaci integrációjának támogatása.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Önálló tudományos és szolgáltató bázis kialakítása	1.1 Technológiai Transzfer Központ létrehozása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	1.2 Kísérleti fejlesztések, K+F programok indítása a megye húzóágazataiban	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
2. Piacorientált szak és felnőtt oktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	2.1 Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
	2.2 Felnőttképzési és szakképzési programok minőségi fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
3. Gyermekjóléti alapellátás, valamint óvodai ellátás fejlesztése	3.1 Gyermekjóléti alapellátást és	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások,

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
	óvodai alapellátást végző intézmények infrastrukturális és szolgáltatás fejlesztése	önkormányzati közintézmények, non-profit szervezetek, egyházak, nappali ellátást nyújtó intézmények
4. Innovációs környezet fejlesztése	4.1 Kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése	vállalkozások, közfinanszírozású és nonprofit kutatóhelyek
	4.2 Vállalati K+F+I tevékenység támogatása	vállalkozások, közfinanszírozású és nonprofit kutatóhelyek
5. Oktatáshoz való hozzáférés javítása	5.1 Köznevelési intézmények fejlesztése	bölcsődék és köznevelési intézmények és fenntartók, nonprofit szervezet, egyházi jogi személyek, civil szervezetek, költségvetési intézmények, pedagógusképzésben és továbbképzésben résztvevő szereplők, szociális és gyermekjóléti szolgáltatók
	5.2 Köznevelési infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése	költségvetési szervek, közösségi internet hozzáférési pontokat működtető (köznevelési, kulturális, önkormányzati és egyházi és civil) intézmények
6. Versenyképes felsőfokú oktatás megteremtése	6.1 Duális képzési forma bevezetése a szakképzésben és a felsőoktatásban	felsőoktatási intézmények és fenntartók, nonprofit szervezet államháztartáson belül
	6.2 Felsőoktatási infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése	felsőoktatási intézmények és fenntartók, nonprofit szervezet államháztartáson belül
	6.3 Felsőfokú oktatás szolgáltatásainak minőségi fejlesztése	felsőoktatási intézmények és fenntartók, nonprofit szervezet államháztartáson belül
	6.4 Felsőoktatási intézmények infrastrukturális fejlesztése	felsőoktatási intézmények és fenntartók, nonprofit szervezet államháztartáson belül
7. Foglalkoztathatóság javítása	7.1 Fiatalok tartós munkaerőpiaci integrációjának támogatása	közfinanszírozott egészségügyi, szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatók
	7.2 Munkavállalói képzések támogatása	szak- és felnőttképzési intézmények
	7.3 Munkaerő piaci kulcskompetenciák fejlesztését szolgáló képzési programok indítása	szak- és felnőttképzési intézmények

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Önálló tudományos és szolgáltató bázis kialakítása	1.1 Technológiai Transzfer Központ létrehozása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közsféra adatai nélkül
	1.2 Kísérleti fejlesztések, K+F programok indítása a megye húzóágazataiban	A foglalkoztatás növekedése a támogatott vállalkozásoknál (teljesmunkaidő-egyenérték)	
2. Piacorientált szak és felnőtt oktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	2.1 Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (közös indikátor) (fő)	A program elhagyása utáni hat hónapon belül foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő résztvevők száma (közös indikátor)
	2.2 Felnőttképzési és szakképzési programok minőségi fejlesztése	A munkahelyi képzésekben résztvevők száma (fő)	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
3. Gyermekjóléti alapellátás, valamint óvodai ellátás fejlesztése	3.1 Gyermekjóléti alapellátás és óvodai alapellátást végző intézmények infrastrukturális és szolgáltatás fejlesztése	Támogatott gyermekgondozási és oktatási intézmények kapacitása (személy)	Napközbeni ellátásban részesülő gyermekek száma (bölcsőde, családi napközi)
	4.1 Kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése	A jobb kutatási infrastruktúrával ellátott létesítményekben dolgozó kutatók száma (fő)	A vállalati K+F kiadások aránya a GDP-hez képest (BERD/GDP)
4. Innovációs környezet fejlesztése	4.2 Vállalati K+F+I tevékenység támogatása	Az innovációs és K+F projekteknek közpénzből nyújtott támogatáshoz illeszkedő magánberuházás (forint)	
	5. Oktatáshoz való hozzáférés javítása	5.1 Köznevelési intézmények fejlesztése	Fejlesztés által érintett intézmények száma (db)
5.2 Köznevelési infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése		Támogatott közösségi hozzáférési pontok száma (db)	
6. Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése	6.1 Duális képzési forma bevezetése a szakképzésben és a felsőoktatásban	Gyakornoki, illetve vállalkozóvá válást segítő programban 25 éven aluli résztvevők (fő)	A fejlesztés és modernizálás által érintett felsőoktatási és informális, nem formális tanulást szolgáló infrastruktúra kiszolgáló kapacitása
	6.2 Felsőoktatási infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése	Támogatott közösségi hozzáférési pontok száma (db)	
	6.3 Felsőfokú oktatás szolgáltatásainak minőségi fejlesztése	Fejlesztés által érintett intézmények száma (db)	
	6.4 Felsőoktatási intézmények infrastrukturális fejlesztése	Fejlesztés által érintett intézmények száma (db)	
7. Foglalkoztathatóság javítása	7.1 Fiatalok tartós munkaerőpiaci integrációjának támogatása	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (fő)	A képzést sikeresen befejező résztvevők száma
	7.2 Munkavállalói képzések támogatása	Az intézkedések keretében kidolgozott új tananyagok, módszertan száma (db)	
	7.3 Munkaerő piaci kulcskompetenciák fejlesztését szolgáló képzési programok indítása	Az intézkedések keretében kidolgozott új tananyagok, módszertan száma (db)	

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Önálló tudományos és szolgáltató bázis kialakítása	1.1 Technológiai Transzfer Központ létrehozása	1500
	1.2 Kísérleti fejlesztések, K+F programok indítása a megye húzóágazataiban	1000
		300

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
2. Piacorientált szak és felnőtt oktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	2.1 Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok	500
	2.2 Felnőttképzési és szakképzési programok minőségi fejlesztése	500
3. Gyermekjóléti alapellátás, valamint óvodai ellátás fejlesztése	3.1 Gyermekjóléti alapellátást és óvodai alapellátást végző intézmények infrastrukturális és szolgáltatás fejlesztése	3500
4. Innovációs környezet fejlesztése	4.1 Kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése	2000
	4.2 Vállalati K+F+I tevékenység támogatása	750
5. Oktatáshoz való hozzáférés javítása	5.1 Köznevelési intézmények fejlesztése	8500
		1000
	5.2 Köznevelési infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése	2200
6. Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése	6.1 Duális képzési forma bevezetése a szakképzésben és a felsőoktatásban	1200
		800
	6.2 Felsőoktatási infokommunikációs infrastruktúra, szolgáltatások és tartalmak fejlesztése	1000
	6.3 Felsőfokú oktatás szolgáltatásainak minőségi fejlesztése	2000
	6.4 Felsőoktatási intézmények infrastrukturális fejlesztése	2000
7. Foglalkoztathatóság javítása	7.1 Fiatalok tartós munkaerőpiaci integrációjának támogatása	1200
		2000
	7.2 Munkavállalói képzések támogatása	1000
	7.3 Munkaerő piaci kulcskompetenciák fejlesztését szolgáló képzési programok indítása	1500

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe.

3.5. 5. prioritás: A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Fejlett centrum – a nyíregyházi agglomerációnak, mint gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése.

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata meglehetősen kiegyensúlyozatlan: egyetlen nagyvárosa (100.000 főt meghaladó lakosságszámmal) a megyeszékhely, Nyíregyháza – a funkciógazdag középvárosok pedig teljes egészében hiányoznak.

A megye fejlesztésének – különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének – a motorja ugyanakkor csak egy – meghatározó centrumtelepülés köré szerveződő – funkciógazdag és erős városhálózat lehet. Nyíregyháza az elmúlt évtizedekben dinamikus fejlődésen ment keresztül, így a térségébe tartozó településekkel együttműködve alkalmassá válhat ennek a funkciónak a betöltésére, és jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában.

Nyíregyháza – részben a lakónépesség és az ingázók nagy száma, részben a gazdaság koncentrációja miatt – domináns szerepet tölt be a megye gazdasági és társadalmi folyamataiban.

- Gazdasági-szolgáltatási szerep: itt található a megyében regisztrált társas vállalkozások közel fele és az egyéni vállalkozások több mint 1/3-a. A város területén a megye gazdaságát is meghatározó jelentős foglalkoztatók működnek, ipari parkja teljes kihasználtsággal működik, új ipari területek kialakítása indokolt.
- Turisztikai dominancia: a város területén jelentős turisztikai vonzerőt jelentő attrakciók találhatóak, a megyében összesen eltöltött mintegy 290 ezer vendégéjszaka 42 %-a Nyíregyházára jut, de még szembetűnőbb a város elsődleges szerepe a külföldi turisták esetében. Nyíregyházán az egy férőhelyre jutó vendégéjszakák száma közel kétszerese a megyei értéknek.
- A város oktatási funkciója megyei szinten elsősorban a felső- és középfokú oktatás terén mutatkozik meg. Kiemelkedő a város megyei szintű hatásköre az egészségügyi és szociális területen, valamint a kultúra és a közművelődés területén is.

A megyeszékhely fejlesztését számos szükséglet, probléma támasztja alá.

Nyíregyháza fejlődésének kulcskérdése a város gazdaságának fejlesztése. A munkanélküliek aránya más megyei jogú városokhoz és az országos átlaghoz viszonyítva is magas. Jelenleg a vállalkozások letelepítéséhez szükséges infrastrukturális feltételek nem elégségesek. További problémát jelent a fiatal, magas képzettségű szakemberek elvándorlása, illetve, hogy a fiatalok felsőfokú tanulmányaikat követően nem térnek vissza Nyíregyházára.

A gazdasági-társadalmi fejlődés alapfeltétele a közlekedési hálózat fejlesztése, jelenleg a városban a közúti és kerékpáros közlekedési kapcsolatok hiányosak.

A megye és megyeszékhely gazdaságának fontos szegmense a turizmus. Az elmúlt évek eredményei és fejlesztései ellenére továbbra is hiányok tapasztalhatóak mind az infrastrukturális (minőségi szálláshelykapacitás, attrakciók), mind a soft (komplex turisztikai termékek, marketing) feltételek megteremtése területén.

A megyeszékhely – és így a megye – területén élők megtartása érdekében elengedhetetlen az életminőség alapvető feltételeinek további javítása (hiányzó kommunális infrastrukturális feltételek megteremtése, lakhatási körülmények javítása, közterületek fejlesztése, közszolgáltatások fejlesztése).

Sajátos településkategória Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a bokortanya, amely nyíregyházi településfejlődési sajátosság és kifejezetten a megyeszékhelyet öleli körül. A bokortanyákban élők alacsony jövedelműek, nagy a veszélye ezen térségek folyamatos gazdasági és társadalmi leszakadásának.

Kapcsolódás releváns Európai Uniósi tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

Az Európa 2020 stratégia intelligens, fenntartható és befogadó Európa megteremtését tűzi ki célul. A megyei jogú város és térsége fejlesztése a 11 tematikus célkitűzés közül a következőkre fókuszál:

1. tematikus cél: a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése

b) a vállalkozások K+I beruházásainak előmozdítása, valamint a vállalkozások, a kutatási és fejlesztési központok és a felsőoktatási ágazat közötti kapcsolatok és szinergiák létrehozása

3. tematikus cél: a kvv-k versenyképességének fokozása

a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítése, valamint új cégek alapításának – többek között üzleti inkubátorházak segítségével történő – ösztönzése

4. tematikus cél: az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban

c) az energiahatékonyság, az intelligens energiahasználat és a megújuló energiák felhasználásának támogatása a közcélú infrastruktúrákban, beleértve a középületeket és a lakóépületeket is

e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható multimodális városi mobilitást és a kárenyhítést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását

5. tematikus cél: az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése

a) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, többek között az ökoszisztémán alapuló megközelítéseket célzó beruházások támogatása

6. tematikus cél: a környezet megőrzése és védelme, valamint a forráshatékonyság támogatása

c) a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése

e) a városi környezetfejlesztést, a városok megújítását, a rozsdáövezetek (köztük a átalakuló használatú területek) helyreállítását és szennyezésmentesítését és a légszennyezettség csökkentését célzó intézkedések, valamint a zajcsökkentési intézkedések támogatása

8. tematikus cél: a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése

a) üzleti inkubátorházak létrehozásának támogatása, valamint az önfoglalkoztatás, a mikrovállalkozások és a cégalapítás beruházásokkal való támogatása

b) a foglalkoztatásbarát növekedés elősegítése a saját belső potenciál kifejlesztése által, az adott területeket érintő területi stratégia részeként, beleértve a hanyatló ipari régiók átalakítását, valamint az egyes természeti és kulturális erőforrások fejlesztését, illetve az ezekhez való hozzáférhetőség javítását;

i. az álláskereső és az inaktív személyek – többek között a tartós munkanélküliek és a munkaerőpiactól távol esők – foglalkoztatáshoz való hozzáférése, többek között a helyi foglalkoztatási kezdeményezések és a munkavállalói mobilitás ösztönzése révén is

9. tematikus cél: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem

b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása;

ii. a marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja

iii. a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája elleni küzdelem és az esélyegyenlőség előmozdítása

10. tematikus cél: az oktatásba, a készségekkel kapcsolatos képzésbe, szakképzésbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével

iv. az oktatási és képzési rendszerek munkaerő-piaci igényekhez való igazodásának javítása, a tanulásból a munkába történő átmenet megkönnyítése, a szakmai oktatás és a képzési rendszerek megerősítése és minőségének javítása többek között a készségek iránti igény előrejelzésén alapuló

mechanizmusok, a tananyagok kiigazítása, a munkaalapú tanulási rendszerek – beleértve a duális tanulási rendszereket és a tanulószereződéses gyakorlati képzéseket – létrehozása és továbbfejlesztése;

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A megyeszékhely fejlesztése kiemelt szerepet játszik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztésében. Nyíregyházán az alapadottságok rendelkezésre állnak, a prioritás keretében olyan beavatkozások megvalósítására van szükség, amelyek ezekre építenek, és elősegítik a város kisugárzó hatásának kiterjesztését, miközben választ adnak a 21. századi urbanizációs kihívásokra is.

A szükséges beavatkozások az alábbi egymást erősítő intézkedésekre bonthatóak (ezek közül az 1-6. intézkedések a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programból finanszírozhatóak):

- A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése
- A közlekedési hálózat fejlesztése
- A megyeszékhely turisztikai fejlesztése
- Önkormányzati tulajdonú épületek infrastrukturális fejlesztése
- Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése
- Bokortanyák fejlesztése
- Foglalkoztatásösztönzés, üzleti infrastruktúra fejlesztés
- Integrált városi közlekedés fejlesztése
- Kulturális és természeti örökségek turisztikai hasznosítása
- Kommunális infrastruktúra fejlesztése és energetikai fejlesztések
- Bokortanyák mezőgazdasági fejlesztése

Az egyes intézkedések integrált módon való megvalósítása hozzájárulhat a megyeszékhely – és ezáltal a teljes megye – fejlesztéséhez, kitűzött célkitűzéseinek eléréséhez.

Az egyes intézkedések keretében tervezett tevékenységeket a következő táblázat foglalja össze.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése	1.1 Új ipari fejlesztési terület kialakítása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	1.2 Meglévő ipari területek kiegészítő fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	1.3 Science park (technológiai transzfer központ) kialakítása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	1.4 Piacra jutás és marketingtevékenység támogatása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	1.5 Óvodák és bölcsődék fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, önkormányzati közintézmények, non-profit szervezetek, egyházak
	1.6 A helyi foglalkoztatási szint javítását célzó programok	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, képző intézmények
	1.7 Helyi gazdaság- és termékfejlesztést ösztönző tevékenységek	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, magánszemélyek
	1.8 Fiatal, magas képzettségű szakemberek megtartása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek, magánszemélyek, érdekképviselők
2. A közlekedési hálózat fejlesztése	2.1 Intermodális csomópont fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	2.2 Hiányzó közlekedési kapcsolatok kiépítése a városrészek között, belterületi útfejlesztések	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt
	2.3 Parkolási lehetőségek fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	2.4 Kerékpáros közlekedés fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
	2.5 Közösségi közlekedés fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
3. A megyeszékhely turisztikai fejlesztése	3.1 Gyógyturisztikai fejlesztések Sóstógyógyfürdőn	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	3.2 Turisztikai vonzerőfejlesztés, attrakciófejlesztés, szolgáltatásfejlesztés	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek
	3.3 Komplex turisztikai termékek kialakítása és közös marketingje	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek
4. Önkormányzati tulajdonú épületek infrastrukturális fejlesztése	4.1 Középületek épületenergetikai fejlesztései	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek
	4.2 Helyi védetség alatt álló épületek felújítása és funkcióval való megtöltése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek
	4.3 Egészségügyi alapellátás feltételeinek javítása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak
	4.4 Szociális ellátás infrastruktúrájának fejlesztése, idősek otthona fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak
5. Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése	5.1 Funkcióbővítő városrehabilitáció	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
	5.2 Szociális célú városrehabilitáció	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati közintézmények, önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságok, egyházak, civil szervezetek, társasházak, magánszemélyek
	5.3 Városrehabilitációt kísérő közösségi, soft programok	NYMJV Önkormányzat, civil szervezetek, egyházak, magánvállalkozások, képző intézmények, non-profit szervezetek, magánszemélyek, társasházak, érdekképviselők
	5.4 Barnamezős területek hasznosítása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
	5.5 Közterületek megújítása	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
	5.6 Belterületi csapadékvíz, belvíz elvezetés hiányzó szakaszainak kiépítése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	5.7. Helyi identitásnövelő programok	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati társulások, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek, érdekképviselők
6. Bokortanyák fejlesztése	6.1 Bokortanyák bekapcsolása a város minőségi helyi élelmiszerral való ellátásába	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	6.2 Bokortanyákra épülő közösségi integrálás, tudatos térségi, helyi fogyasztás és vásárlás ösztönzése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, magánszemélyek
7. Foglalkoztatásösztönzés, üzleti infrastruktúra fejlesztés	7.1 Üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése, kkv-k fejlesztése	Vállalkozások
	7.2 Vállalati K+F+I tevékenységek támogatása, kutatóközpontok kialakítása	Vállalkozások, közfinanszírozású és nonprofit kutatóhelyek
	7.3 Főiskolai képzés és szakképzés fejlesztése – duális képzés elterjesztése	Vállalkozások, intézmények
	7.4 Foglalkoztatás ösztönző programok	Vállalkozások, civil szervezetek, államigazgatási szervek, közintézmények
8. Integrált városi közlekedés fejlesztése	8.1 Regionális közúti elérhetőség javítása	NIF Zrt, MÁV Zrt, helyi közösségi közlekedést ellátó cégek
	8.2 MÁV állomás környezetében egy új intermodális csomópont kialakítása	NIF Zrt, MÁV Zrt, helyi közösségi közlekedést ellátó cégek
9. Kulturális és természeti örökségek turisztikai hasznosítása	9.1 Gyógydesztinációk és kapcsolódó szolgáltatások integrált fejlesztése	Költségvetési szervek, költségvetési szervek intézményei, civil szervezetek, egyházi jogi személyek, vállalkozások
	9.2 Sóstógyógyfürdő városrész turisztikai attrakcióinak fejlesztése	Költségvetési szervek, költségvetési szervek intézményei, civil szervezetek, egyházi jogi személyek, vállalkozások

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
10. Kommunális infrastruktúra fejlesztése és energetikai fejlesztések	10.1 Bel- és csapadékvíz elvezetés, tározók fejlesztése	Vízügyi igazgatási szervek
	10.2 Szennyvíz elvezetés fejlesztése	Vízi közmű tulajdonosok, víziközmű-szolgáltatók
	10.3 Lakóépületek és közfeladatot ellátó épületek energiahatékonysági korszerűsítése	Lakosság, központi költségvetési szervek, nonprofit szektor, egyházak, többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok
11. Bokortanyák mezőgazdasági fejlesztése	11.1 Infrastruktúrafejlesztés a bokortanyákban	Mezőgazdasági termelők, agrárvállalkozások
	11.2 Rövid ellátási lánc (REL) program a bokortanyákban	Mezőgazdasági termelők, agrárvállalkozások, civil szervezetek

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése	1.1 Új ipari fejlesztési terület kialakítása	Fejlesztéssel érintett új iparterületek nagysága (m ²)	Foglalkoztatottak száma (fő)
	1.2 Meglévő ipari területek kiegészítő fejlesztése	Fejlesztéssel érintett meglévő iparterületek nagysága (m ²)	
	1.3 Science park (technológiai transzfer központ) kialakítása	Technológia transzfer központokban foglalkoztatottak száma (fő)	
	1.4 Piacra jutás és marketingtevékenység támogatása	Megvalósított programok száma (db)	
	1.5 Óvodák és bölcsődék fejlesztése	Fejlesztéssel érintett intézmények száma (db)	Napközbeni ellátásban részesülő gyermekek aránya (%)
	1.6 A helyi foglalkoztatási szint javítását célzó programok	Támogatott foglalkoztatási programok száma (db)	Foglalkoztatottak száma (fő)
	1.7 Helyi gazdaság- és termékfejlesztést ösztönző tevékenységek	Megvalósított programok száma (db)	
	1.8 Fiatal, magas képzettségű szakemberek megtartása	Megvalósított programok száma (db)	
2. A közlekedési hálózat fejlesztése	2.1 Intermodális csomópont fejlesztése	Közösségi közlekedési formák kapacitása (fő)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók aránya (%)
	2.2 Hiányzó közlekedési kapcsolatok kiépítése a városrészek között, belterületi útfejlesztések	Kiépített új útszakaszok hossza (km)	Elérési idő csökkenése (perc)
	2.3 Parkolási lehetőségek fejlesztése	Kiépített új parkolóhelyek száma (db)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedést igénybe vevő utasok utazásainak száma (db)
	2.4 Kerékpáros közlekedés fejlesztése	Fejlesztéssel érintett kerékpárutak hossza (km)	
	2.5 Közösségi közlekedés fejlesztése	Közösségi közlekedést igénybe vevő utasok utazásainak száma (db)	
3. A megyeszékhely turisztikai fejlesztése	3.1 Gyógyturisztikai fejlesztések Sóstógyógyfürdőn	Fejlesztéssel érintett férőhelyek száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (belföldi+külföldi) (db)
	3.2 Turisztikai vonzerőfejlesztés, attrakciófejlesztés, szolgáltatásfejlesztés	Fejlesztéssel érintett attrakciók száma (db)	
	3.3 Komplex turisztikai termékek kialakítása és közös marketingje	Kialakított komplex turisztikai termékek száma (db)	
4. Önkormányzati tulajdonú épületek infrastrukturális fejlesztése	4.1 Középületek épületenergetikai fejlesztései	Energiahatékonysági fejlesztésekkel érintett középületek száma (db)	Megtakarított energia mennyisége (TJ)
	4.2 Helyi védettség alatt álló épületek felújítása és funkcióval való megtöltése	Felújított épületek száma (db)	A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (fő)
	4.3 Egészségügyi alapellátás feltételeinek javítása	Fejlesztéssel érintett épületek száma (db)	
	4.4 Szociális ellátás infrastruktúrájának fejlesztése, idősek otthona fejlesztése	Fejlesztéssel érintett épületek száma (db)	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
5. Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése	5.1 Funkcióbővítő városrehabilitáció	Városrehabilitációs beavatkozások által érintett terület nagysága (ha)	Városrehabilitációval érintett akcióterületen élő lakosság száma (fő)
	5.2 Szociális célú városrehabilitáció	Városrehabilitációs beavatkozások által érintett terület nagysága (ha)	
	5.3 Városrehabilitációt kísérő közösségi, soft programok	Megvalósított programok száma (db)	Végrehajtott projektekben résztvevők száma (fő)
	5.4 Barnamezős területek hasznosítása	Rehabilitált terület nagysága (m ²)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%)
	5.5 Közterületek megújítása	Megújított közterületek nagysága (m ²)	
	5.6 Belterületi csapadékvíz, belvíz elvezetés hiányzó szakaszainak kiépítése	Kiépített bel- és csapadékvízrendszer hossza (km)	
	5.7. Helyi identitásnövelő programok	Megvalósított programok száma (db)	Végrehajtott projektekben résztvevők száma (fő)
6. Bokortanyák fejlesztése	6.1 Bokortanyák bekapcsolása a város minőségi helyi élelmiszerral való ellátásába	Fejlesztéssel érintett infrastruktúrák száma (db)	Foglalkoztatottak száma (fő)
	6.2 Bokortanyákra épülő közösségi integrálás, tudatos térségi, helyi fogyasztás és vásárlás ösztönzése	Támogatott együttműködésekben résztvevő termelők száma (db)	
7. Foglalkoztatásösztönzés, üzleti infrastruktúra fejlesztés	7.1 Üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése, kkv-k fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak száma (fő)
	7.2 Vállalati K+F+I tevékenységek támogatása, kutatóközpontok kialakítása	Támogatott vállalati K+F+I tevékenységek száma (db)	
	7.3 Főiskolai képzés és szakképzés fejlesztése – duális képzés elterjesztése	Duális képzésben résztvevő hallgatók száma (főiskolai képzés / szakképzés) (fő)	
	7.4 Foglalkoztatás ösztönző programok	Megvalósított programok száma (db)	
8. Integrált városi közlekedés fejlesztése	8.1 Regionális közúti elérhetőség javítása	Kiépített új útszakaszok hossza (km)	Elérési idő csökkenése (perc)
	8.2 MÁV állomás környezetében egy új intermodális csomópont kialakítása	Közösségi közlekedési formák kapacitása (fő)	Fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók aránya (%)
9. Kulturális és természeti örökségek turisztikai hasznosítása	9.1 Gyógydesztinációk és kapcsolódó szolgáltatások integrált fejlesztése	Fejlesztéssel érintett férőhelyek száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (belföldi+külföldi) (db)
	9.2 Sóstógyógyfürdő városrész turisztikai attrakcióinak fejlesztése	Fejlesztéssel érintett attrakciók száma (db)	
10. Kommunális infrastruktúra fejlesztése és energetikai fejlesztések	10.1 Bel- és csapadékvíz elvezetés, tározók fejlesztése	Kiépített bel- és csapadékvízrendszer hossza (km) Elégedettség a települési környezet minőségével (%)	Lakossági elégedettség a települési környezet minőségével (%)
	10.2 Szennyvíz elvezetés fejlesztése	Kiépített szennyvízrendszer hossza (km)	
	10.3 Lakóépületek és közfeladatot ellátó épületek energiahatékonysági korszerűsítése	Energiahatékonysági fejlesztésekkel érintett lakások száma (db)	
11. Bokortanyák mezőgazdasági fejlesztése	11.1 Infrastruktúrafejlesztés a bokortanyákban	Fejlesztéssel érintett infrastruktúrák száma (db)	Foglalkoztatottak száma (fő)
	11.2 Rövid ellátási lánc (REL) program a bokortanyákban	Támogatott együttműködésekben résztvevő termelők száma (db) Foglalkoztatottak száma (fő)	

Javasolt területi fókusz

Nyíregyháza Megyei Jogú Város közigazgatási területe.

3.6. 6. prioritás: A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok- a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

A megye gazdasági fejlődésének, verseny- és eltartó képességének javulása érdekében a decentrumok egyedi adottságaihoz igazodó, komplex gazdaságfejlesztési programokat kell megvalósítani. A megye gazdaságában Nyíregyháza szerepe igen jelentős, ami abból is adódik, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata kiegyensúlyozatlan. A megyeszékhely, Nyíregyháza mellett a megyében hiányoznak a középváros szintű települések. Nyíregyházán kívül egyetlen város lakossága sem éri el a 20 ezer főt. Kisvárda-Záhony, Mátészalka és Nyírbátor funkcióhiányos térségközpontok. Szerepük ugyanakkor igen jelentős, mivel a megye nyugati részén elhelyezkedő megyeszékhely gazdasági kisugárzása nem elég erős ahhoz, hogy a megye teljes területére hatással legyen.

A megyei gazdaság fejlesztésével szorosan egybefügg a térség foglalkoztatottságának javítása új munkahelyek létrehozása által. Az érintett városok és a környező térségek egyik legnagyobb társadalmi problémája az inaktív népesség magas aránya. Ennek csökkentése érdekében a decentrumok gazdaságfejlesztése során támogatni szükséges a munkahelyeket megőrző, valamint az új munkahelyeket létrehozó beruházásokat.

További problémaként jelenik meg a megyében a K+F tevékenység alulreprezentáltsága. Az ország K+F helyeinek (Budapest nélkül) csupán 3,5% található a megyében, amihez az országos K+F ráfordítások 1,9% párosul. Az alacsony adatok részben azzal magyarázhatók, hogy a megyében nincs nagyobb egyetemi központ. A jövőben törekedni kell a K+F tevékenység, valamint az innovatív fejlesztések támogatására. A tevékenység keretében új, innovatív, exportképes termékek létrehozására.

A gazdasági fejlődés akadályaként jelenik meg a decentrumok nehéz elérhetősége is. Az M3 autópálya kiépülésével a megyei közlekedés egyik fő ütőere kiépül, ugyanakkor az erre történő rákötések nélkül, a decentrum városok megközelíthetősége még mindig nehéz lesz. Az M49-es autót megvalósulásával Mátészalka, a tervezett M300-as autót megépülésével pedig Kisvárda-Záhony települések gyorsforgalmi autótúton történő elérhetősége valósulna meg. A megyei közlekedésfejlesztés során előtérbe kell helyezni a környezetbarát közlekedési módok támogatását. A megyében a vasúti közlekedés színvonalának javítása, kiszámíthatóságának biztosítása szükséges. A vasútfejlesztések mellett pedig a távolsági autóbusz közlekedés összehangolása, járműállományának korszerűsítése elengedhetetlen. A tömegközlekedés mellett a decentrumokban és vonzáskörzetükben a kerékpáros közlekedés fejlesztése jelenik meg lényeges elemként.

A megye idegenforgalmi adottsága igen sokszínű, területén jelentős számú kulturális örökség, természeti érték található. A megye idegenforgalmi potenciáljához képest az ágazat gazdaságban betöltött szerepe azonban csekély. Ehhez járul hozzá, hogy a megye idegenforgalmának jelentős hányada a megyeszékhelyhez köthető, a megye többi térségében az ágazat gazdaságélénkítő hatása nem érvényesül. Ennek okai a területileg koncentrált turizmus, a meglévő turisztikai adottságok alacsony színvonalú kihasználása, a turisztikai termékek fejlesztésének elmaradása, a megyei és térségi szintű turisztikai menedzsment hiányosságai, valamint a turizmust kiszolgáló létesítmények nem megfelelő színvonala. A megyei turizmusfejlesztés legnagyobb kihívásai tehát a területileg koncentrált turizmus decentralizálása, a térségbe látogató turisták itt tartózkodásának meghosszabbítása.

A decentrumokban szükségletként jelenik meg az életminőség javítása. A szükséglet kielégítése komplex beavatkozásokat igényel, amelyek érintik a lakhatás, a városi közlekedés, az energia felhasználás, valamint a város rehabilitáció területeit.

Kapcsolódás releváns Európai Uniós tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

Az Európa 2020 stratégia intelligens, fenntartható és befogadó Európa megteremtését tűzi ki célul. Az

adott prioritás az érintett városi térségek versenyképességére gyakorol jelentős hatást, komplexitása miatt azonban az Európa 2020 stratégia mindhárom célkitűzésében foglaltakat magában hordozza. A megyei fejlesztések során átfogó irányelveként jelenik meg, hogy a versenyképesség növelése nem lehet öncélú, hanem azokat környezetileg fenntartható és társadalmilag befogadó módon szükséges megvalósítani.

A prioritás komplexitásából adódóan több tematikus cél, több beruházási prioritásához is kapcsolódik:

1. tematikus cél: a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
  - b) a vállalkozások K+I beruházásainak előmozdítása, valamint a vállalkozások, a kutatási és fejlesztési központok és a felsőoktatási ágazat közötti kapcsolatok és szinergiák létrehozása*
3. tematikus cél: a kis és közép vállalkozások versenyképességének fokozása
  - a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével*
4. tematikus cél: az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban
  - e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható multimodális városi mobilitást és a kárenyhítést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását*
6. tematikus cél: a környezet megőrzése és védelme, valamint a forráshatékonyság támogatása
  - c) a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése*
  - e) a városi környezetfejlesztést, a városok megújítását, a rozsdáövezetek (köztük a átalakuló használatú területek) helyreállítását és szennyezésmentesítését és a légszennyezettség csökkentését célzó intézkedések, valamint a zajcsökkentési intézkedések támogatása*
8. tematikus cél: a foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése (ESZA)
  - vii) a munkaerő-piaci intézmények, például az állami és magán foglalkoztatási szolgáltatások modernizálása, és a munkaerő-piaci igényekhez való igazodás javítása, többek között a munkavállalók transznacionális mobilitását ösztönző intézkedések, valamint a mobilitási programok és az intézmények és az érdekeltek közötti együttműködés javítása révén*
9. tematikus cél: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem a következők révén:
  - b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása*

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A decentrumok gazdaságfejlesztése a megye verseny- és eltartóképesége szempontjából is kiemelkedő prioritás. A decentrum városokban olyan hazai és nemzetközi vállalkozások találhatóak, amelyek a megye gazdaságát és foglalkoztatottsági helyzetét jelentősen befolyásolják. A gazdaságfejlesztési beavatkozás során tehát olyan infrastrukturális, üzleti, valamint vállalkozási környezet megteremtése szükséges, amely a meglévő vállalkozásokat a térségben tartja, valamint ösztönzi az új vállalkozások letelepedését.

A sikeres gazdaságfejlesztés megvalósulása érdekében ugyanakkor egyéb, kiegészítő beavatkozások megvalósítása szükséges, nem elég csak a gazdaságfejlesztési közvetlenül érintő beavatkozások megvalósítása. A térségekben a mobilitás biztosítása érdekében javítani kell a decentrumok elérhetőségét, meg kell teremteni a városokban a vonzó lakó és üzleti környezetet, valamint egyedi arculatot kell kialakítani a városoknak, hogy csökkentsék a megye Nyíregyháza központú idegenforgalmát.

A prioritás beavatkozásai hat egymást erősítő és kiegészítő intézkedésekre bonthatóak, amelyek közül az első négy intézkedés a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programból finanszírozható:

- Vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével
- A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása
- Térségi szintű turizmusfejlesztés
- Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása

- A gazdasági bázis, a gazdasági centrum funkció megerősítése elsődlegesen a már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva
- A decentrumok turisztikai centrumpozícióinak erősítése

Az egyes intézkedések tevékenységi szintjeit a következő táblázat szemlélteti:

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	1.1 Térségi központok önkormányzati tulajdonú ipari területeinek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	1.2 Térségi KKV-k technológiai és telephely fejlesztéseinek támogatása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	1.3 Megyei gazdasági húzóágazatokhoz köthető kísérleti fejlesztések támogatása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	1.4 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése, szolgáltatók együttműködésének támogatása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	2.1 Hiányzó közúti közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt
	2.2 Közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
	2.3 Hivatásforgalmi célú kerékpárút hálózat fejlesztés a települések kül- és belterületén	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
3. Térségi szintű turizmusfejlesztés	3.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, kis mértékben turisztikai szolgáltatásokat nyújtó magánvállalkozások
	3.2 Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	4.1 Városrehabilitációs programok	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak
	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	4.3 Lakhatási feltételek javítása: a városok munkaerő megtartó képességének erősítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
5. A gazdasági bázis, a gazdasági centrum funkció megerősítése elsődlegesen a már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva	5.1 Az üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	magánvállalkozások
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása	magánvállalkozások
	5.3 K+F+I tevékenységek támogatása	magánvállalkozások
	5.4 Vállalkozások exporttevékenységeinek támogatása	magánvállalkozások
6. A decentrumok turisztikai centrumpozícióinak erősítése	6.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a megye kiemelt turisztikai desztinációiban	magánvállalkozások

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	1.1 Térségi központok önkormányzati tulajdonú ipari területeinek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	Beruházások által érintett önkormányzati területek nagysága (m ²)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése
	1.2 Térségi KKV-k technológiai és telephely fejlesztéseinek támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	1.3 Megyei gazdasági húzóágazatokhoz köthető kísérleti fejlesztések támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	1.4 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése, szolgáltatók együttműködésének támogatása	A helyi, térségi együttműködésekbe bevont vállalkozások száma (db)	
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	2.1 Hiányzó közúti közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	Az újraépített vagy felújított közutak teljes hossza (km)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya (%)
	2.2 Községi közlekedés környezettudatos fejlesztése	Újonnan beszerzett környezetbarát tömegközlekedési járművek száma (db)	
	2.3 Hivatásforgalmi célú kerékpárút hálózat fejlesztés a települések kül- és belterületén	Újonnan épített kerékpárutak hossza (km)	
3. Térségi szintű turizmusfejlesztés	3.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	A támogatott természeti és kulturális örökségi helyszínek száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db)
	3.2 Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	4.1 Városrehabilitációs programok	Városi környezetben létrehozott vagy helyreállított nyitott terek (m ²)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%)
	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza (km)	
	4.3 Lakhatási feltételek javítása: a városok munkaerő megtartó képességének erősítése	Lakhatási támogatásban részesülők száma (fő)	
5. A gazdasági bázis, a gazdasági centrum funkció megerősítése elsődlegesen a már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva	5.1 Az üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%)
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása	Együttműködésben résztvevő vállalkozások száma (db)	
	5.3 K+F+I tevékenységek támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	
	5.4 Vállalkozások exporttevékenységeinek támogatása	A kkv-k exportárbevétele (millió Ft)	
6. A decentrumok turisztikai centrumpozíciójának erősítése	6.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a megye kiemelt turisztikai desztinációiban	A támogatott attrakciók száma (db)	Hazai és nemzetközi turisták költségének növekedése (Ft)

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	1.1 Térségi központok önkormányzati tulajdonú ipari területeinek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	4000
	1.2 Térségi KKV-k technológiai és telephely fejlesztéseinek támogatása	4000
	1.3 Megyei gazdasági húzóágazatokhoz köthető kísérleti fejlesztések támogatása	2000
	1.4 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése,	1000

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
	szolgáltatók együttműködésének támogatása	
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	2.1 Hiányzó közúti közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	3000
	2.2 Közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése	500
	2.3 Hivatásforgalmi célú kerékpárút hálózat fejlesztés a települések kül- és belterületén	500
3. Térségi szintű turizmusfejlesztés	3.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	1500
	3.2 Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	3000
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	4.1 Városrehabilitációs programok	1500
	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	600
	4.3 Lakhatási feltételek javítása: a városok munkaerő megtartó képességének erősítése	1300
5. A gazdasági bázis, a gazdasági centrum funkció megerősítése elsődlegesen a már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva	5.1 Az üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	5000
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása	1000
	5.3 K+F+I tevékenységek támogatása	3000
	5.4 Vállalkozások exporttevékenységeinek támogatása	2000
6. A decentrumok turisztikai centrumpozícióinak erősítése	6.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a megye kiemelt turisztikai desztinációiban	2000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumai: Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd-Záhony (Kisvárd-Záhony decentrum tervezési szempontból együttesen kezelendő).

3.7. 7. prioritás: A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok- a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

Magyarország közigazgatása 2013. január 1-től átszerveződött. Az új közigazgatási rendszerben a járásközpontok a meglévő városi funkcióik mellett többlet feladatokat kaptak. A megyei járásközpontokban a közszolgálati funkciók jelenleg még nem teljes körűek. A kormányablakok kialakításával (előreláthatóan 2013 végére) ez a probléma várhatóan megoldódik. Nagyobb problémát jelent a területen a közszolgáltatások (közigazgatás, egészségügy, oktatás, kulturális intézmények) elérhetőségének a biztosítása, valamint a szolgáltatások színvonalának emelése. A

Az érintett térségek eltartó képessége szempontjából a településeken a közszolgáltatások funkciómegerősítő és funkcióbővítő fejlesztésének megvalósulása mellett a helyi gazdaságfejlesztés támogatása szükséges. A foglalkoztatási helyzet javítása helyi léptékű, alternatív gazdaságfejlesztési programokkal valósulhat meg. A gazdaságfejlesztés lényeges eleme kell, hogy legyen a térségeken belüli önellátás minél szélesebb körű biztosítása.

A megye járásközpontjaiban és a kisvárosaiban a lakhatási feltételek javítása, a szegregált településrészek rehabilitációja szükséges. További lényeges elemként jelenik meg az energiafelhasználás korszerűsítése mind a közintézmények, mind a magán épületek esetében. A térségekben a migráció csökkentése érdekében szükséges a kisvárosok minél gyorsabb és színvonalasabb elérhetőségének biztosítása, a mobilitás feltételeinek megteremtése.

Kapcsolódás releváns Európai Uniói tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

Az Európa 2020 stratégia egy intelligens, fenntartható és befogadó Európa megteremtését tűzi ki célul. Az adott prioritás az EU által megfogalmazott 11 tematikus cél és az azokhoz köthető ERFA és az ESZA rendeletervezetben megfogalmazott beavatkozási prioritások közül a következőkhöz kapcsolódik:

2. tematikus cél: az ikt-khoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása

c) az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás, az e- kultúra és az e-egészségügy ikt-alkalmazásainak megerősítése

3. tematikus cél: a kis és közép vállalkozások versenyképességének fokozása

a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével

4. tematikus cél: az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban

e) alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó stratégiák támogatása valamennyi területtípuson, de különösen a városi területeken, ideértve a fenntartható multimodális városi mobilitást és a kárenyhítést előmozdító alkalmazkodási intézkedések támogatását

6. tematikus cél: a környezet megőrzése és védelme, valamint a forráshatékonyság támogatása

c) a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése

e) a városi környezetfejlesztést, a városok megújítását, a rozsdáövezetek (köztük a átalakuló használatú területek) helyreállítását és szennyezésmentesítését és a légszennyezettség csökkentését célzó intézkedések, valamint a zajcsökkentési intézkedések támogatása

8. tematikus cél: a foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése (ESZA)

vii) a munkaerő-piaci intézmények, például az állami és magán foglalkoztatási szolgáltatások modernizálása, és a munkaerő-piaci igényekhez való igazodás javítása, többek között a munkavállalók transznacionális mobilitását ösztönző intézkedések, valamint a mobilitási

programok és az intézmények és az érdekeltek közötti együttműködés javítása révén

9. tematikus cél: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem a következők révén:

b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása

11. tematikus cél: a hatóságok és az érintettek intézményi kapacitásának növelése és eredményes közigazgatás kialakítása az ERFA feladatainak végrehajtásához kapcsolódó közigazgatási rendszerek és közszolgáltatások eredményességének és intézményi kapacitásának megerősítése által (ESZA)

i) azon közigazgatási szervek és közszolgálatok intézményi kapacitásának és hatékonyságának növelésébe történő beruházások nemzeti, regionális és helyi szinten, amelyek célja a reformok, a jobb szabályozás és a jó kormányzás megvalósítása.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A járásközpontok és a kisvárosok fejlesztésének egyik legfontosabb célja, hogy megállítsa, csökkentse azokat a kedvezőtlen migrációs folyamatokat, amelyek a megye periférikus térségeinek elnéptelenedéséhez, marginalizációjához vezetnek. A kisvárosok fejlesztése során a térségben lakók élet- és munkakörülményeinek javításával kívánjuk elérni, hogy a lakosok helyben maradjanak.

A kisvárosok funkcióbővítő fejlesztésének egyik lényeges eleme a közszolgáltatások fejlesztése. A közigazgatási feladatokat ellátó intézményfejlesztés mellett hangsúlyt kell fektetni a térségközpontokban a szociális, egészségügyi, oktatási, kulturális szolgáltatások ellátásának biztosítására is. A közszolgáltatások könnyű elérhetősége mellett a lakosoknak megfelelő számú és minőségű, értéket teremtő munkahelyeket kell biztosítani. A mobilitás feltételeinek javításával pedig fejleszteni kell a térségek és a központi kisvárosaik közötti közlekedési kapcsolatokat. A kisvárosok elérhetőségének javításának további elemei a lakhatási feltételeinek, valamint a települési környezet minőségi fejlesztése.

A prioritás keretében megfogalmazott beavatkozási területek hat operatív intézkedésben jelennek meg, amelyek együttes megvalósulása szolgálja a megye járásközpontjainak és kisvárosainak fejlődését. A prioritás keretében megvalósuló intézkedések a következők:

- Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése
- Helyi gazdaság fejlesztése
- A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés kiemelt fejlesztése által
- Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása
- A megye járásközpontjainak és kisvárosainak gazdasági megerősítése a helyi gazdaságfejlesztésre fókuszálva
- Térségi közigazgatáshoz köthető szolgáltatások minőségi fejlesztése

Az egyes intézkedések tevékenységi szintjeit a következő táblázat szemlélteti:

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	1.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak
	1.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak
2. Helyi gazdaság fejlesztése	2.1 Helyi KKV-k technológiai fejlesztéseinek támogatása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
	2.2 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése, szolgáltatók együttműködésének támogatása	önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés kiemelt fejlesztése által	3.1 Hiányzó közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
	3.2 Közúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások,

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
		magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
	3.3 Környezetbarát közlekedésmódok támogatása: a biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés infrastrukturális feltételeinek megteremtése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	4.1 Városrehabilitációs programok	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak
	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
5. A megye járásközpontjainak és kisvárosainak gazdasági megerősítése a helyi gazdaságfejlesztésre fókuszálva	5.1 Helyi KKV-k fejlesztése - ipari területek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	magánvállalkozások
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása, REL - rövid ellátási láncok kialakítása	magánvállalkozások, mezőgazdasági vállalkozások
	5.3 Szociális gazdaság kialakítása, fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, non-profit és civil szervezetek, egyházak, költségvetési szervek, szociális szövetkezetek, gazdasági szervezetek
6. Térségi közigazgatáshoz köthető szolgáltatások minőségi fejlesztése	6.1 E-közigazgatás infrastrukturális feltételeinek kiépítése	költségvetési szervek
	6.2 Közigazgatási szolgáltatásokat nyújtó intézmények infrastrukturális fejlesztése	költségvetési szervek

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	1.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	Jobb egészségügyi, szociális szolgáltatásokban részesülő lakosság (fő)	A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (fő)
	1.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	Felújított, akadálymentesített épületek száma (db)	
2. Helyi gazdaság fejlesztése	2.1 Helyi KKV-k technológiai fejlesztéseinek támogatása	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%)
	2.2 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése, szolgáltatók együttműködésének támogatása	A helyi, térségi együttműködésekbe bevont vállalkozások száma (db)	
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés kiemelt fejlesztése által	3.1 Hiányzó közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	Az újraépített vagy felújított közutak teljes hossza (km)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya (%)
	3.2 Közúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése	Újonnan beszerzett környezetbarát tömegközlekedési járművek száma (db)	
	3.3 Környezetbarát közlekedésmódok támogatása: a biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés infrastrukturális feltételeinek megteremtése	Újonnan épített kerékpárutak hossza (km)	
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások	4.1 Városrehabilitációs programok	Városi környezetben létrehozott vagy helyreállított nyitott terek (m ²)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%)

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
megvalósítása	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza (km)	
5. A megye járásközpontjainak és kisvárosainak gazdasági megerősítése a helyi gazdaságfejlesztésre fókuszálva	5.1 Helyi KKV-k fejlesztése - ipari területek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	A támogatott helyi érdekű vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%)
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása, REL - rövid ellátási láncok kialakítása	Létrejövő ellátási láncok száma (db)	
	5.3 Szociális gazdaság kialakítása, fejlesztése	Támogatott társadalmi vállalkozások száma (db)	
6. Térségi közigazgatáshoz köthető szolgáltatások minőségi fejlesztése	6.1 E-közigazgatás infrastrukturális feltételeinek kiépítése	Informatikai infrastruktúra fejlesztéssel érintett intézmények száma (db)	A jobb minőségű közszolgáltatásokat igénybe vevő lakosság száma (fő)
	6.2 Közigazgatási szolgáltatásokat nyújtó intézmények infrastrukturális fejlesztése	Felújított intézmények száma (db)	

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	1.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	700
	1.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	1000
2. Helyi gazdaság fejlesztése	2.1 Helyi KKV-k technológiai fejlesztéseinek támogatása	2000
	2.2 Vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztése, szolgáltatók együttműködésének támogatása	1500
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés kiemelt fejlesztése által	3.1 Hiányzó közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése	2000
	3.2 Közúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése	700
	3.3 Környezetbarát közlekedésmódok támogatása: a biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés infrastrukturális feltételeinek megteremtése	500
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	4.1 Városrehabilitációs programok	1500
	4.2 Kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	1000
5. A megye járásközpontjainak és kisvárosainak gazdasági megerősítése a helyi gazdaságfejlesztésre fókuszálva	5.1 Helyi KKV-k fejlesztése - ipari területek infrastrukturális fejlesztése; üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése	3000
	5.2 Vállalkozói együttműködések támogatása, REL - rövid ellátási láncok kialakítása	2000
	5.3 Szociális gazdaság kialakítása, fejlesztése	3000

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
6. Térségi közigazgatáshoz köthető szolgáltatások minőségi fejlesztése	6.1 E-közigazgatás infrastrukturális feltételeinek kiépítése	500
	6.2 Közigazgatási szolgáltatásokat nyújtó intézmények infrastrukturális fejlesztése	1500

Javasolt területi fókusz

A megyében lévő járásközpontok, kivéve Nyíregyháza és a decentrumok (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Ibrány, Kemece, Nagykálló, Tiszavasvári, Vásárosnamény), illetve a kisvárosok.

3.8. 8. prioritás: Élhető vidéki térségek megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

Az Európai Unió által meghatározott legkedvezőtlenebb helyzetű régiótípusok közül Magyarországon a vidéki térségek, az ipari átalakulás által érintett térségek és a határon átnyúló régiók találhatóak meg. Többségük periférikus elhelyezkedésű, amely a társadalmi és gazdasági leszakadásának eredője. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális térségei kifejezetten nehéz helyzetben vannak.

A vidéki térségekben megtermelt mezőgazdasági termékek jelentős része feldolgozatlanul hagyja el ezeket a térségeket, miközben egyre növekszik a térségen kívülről érkező élelmiszertermékek fogyasztása. Ez azzal is jár, hogy a vidéki térségekben megtermelt minimális jövedelem is elhagyja ezeket a térségeket.

Az elvándorlás kiemelten veszélyezteti a gazdaságilag erőtlen vidéki térségeket, a munkalehetőségek beszűkülésével visszaesik a népesség vonzó és megtartó ereje ezeknek a térségeknek. Az elvándorlás elsősorban a magasan kvalifikált lakosságot érinti, ezáltal kritikus helyzetbe kerülnek a helyi közösségek, ahol az értelmiség elvesztésével a közösségfejlesztés esélyei lerodukálódnak. A kedvezőtlen társadalmi és gazdasági folyamatok a helyi közösségek működését negatívan befolyásolja.

Kapcsolódás releváns Európai Uniók tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

2. tematikus cél: Az Infokommunikációs technológiához való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása a következők révén:

b) az ikt-termékek és szolgáltatások, az e-kereskedelem továbbfejlesztése és az ikt iránti kereslet fokozása;

3. tematikus cél: A kkv-k versenyképességének fokozása a következők révén:

a) a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítése, valamint új cégek alapításának – többek között üzleti inkubátorházak segítségével történő – ösztönzése;

c) a korszerű termék- és szolgáltatásfejlesztési képességek megteremtésének és bővítésének támogatása;

d) a kkv-k abban való segítése, hogy növekedni tudjanak a regionális, nemzeti és nemzetközi piacokon, és hogy az innovációs folyamatokban részt tudjanak venni;

6. tematikus cél: A környezet megőrzése és védelme, valamint a forráshatékonyság támogatása a következők révén:

c) a természeti és kulturális örökség megőrzése, védelme, elősegítése és fejlesztése;

8. tematikus cél: A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése a következők révén:

b) a foglalkoztatásbarát növekedés elősegítése a saját belső potenciál kifejlesztése által, az adott területeket érintő területi stratégia részeként, beleértve a hanyatló ipari régiók átalakítását, valamint az egyes természeti és kulturális erőforrások fejlesztését, illetve az ezekhez való hozzáférhetőség javítását;

9. tematikus cél: A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

a) beruházás a nemzeti, regionális és helyi fejlődést szolgáló egészségügyi és szociálisinfrastruktúrába, az egészségügyi státuszbeli egyenlőtlenségek csökkentése, valamint átállás az intézményi szolgáltatásokról a közösségi alapú szolgáltatásokra;

b) a rászoruló városi és falusi közösségek fizikai rehabilitációjának és gazdasági fellendülésének

támogatása;

c) közösségek szintjén irányított helyi fejlesztési stratégiák

ii. a marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja;

v. a foglalkoztatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében a társadalmi vállalkozói szellem, a társadalmi vállalkozásokba történő szakmai integráció és a szociális és szolidáris gazdaság előmozdítása

vi. közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése prioritás intézkedései:

- Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása
- Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése
- Vidéki közösségek fejlesztése
- Térségi szintű turizmusfejlesztés
- A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben
- A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése
- Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben
- Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése

Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása: A rurális térségekben még mindig gondot jelent, hogy nem épültek ki a megfelelő közlekedési kapcsolatokkal a vidéki centrumokkal, nagyobb városokkal, illetve sok esetben a már meglévő közlekedési kapcsolatok minősége nem kielégítő. A közlekedési kapcsolatok hiánya, rossz minősége elsősorban az aprófalvas térségeket sújtja, amely tovább fokozza ezeknek a településeknek az elzártságát, izolációját. A rurális térségekben a mobilitás feltételek javítása két beavatkozási területen történik, egyrészt a közúti kapcsolatok fejlesztésén keresztül, másrészt a közösségi közlekedés fejlesztésével.

Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése: A közszolgáltatások szervezése és fejlesztése jelenti az egyik legnagyobb nehézséget a rurális térségekben. A kistelepülések többsége elvesztette a közszolgáltatásainak jelentős részét. A települési közszolgáltatások biztosítása számos esetben több település együttműködésében történik. A következő fejlesztési periódusban tovább kell folytatni a közszolgáltatások szervezésének racionalizálását, infrastrukturális korszerűsítését. A közösségi szolgáltatások fejlesztésének leghatékonyabb módja az Integrált Községi és Szolgáltató Terek kialakítása, egyházi és civil fenntartású közösségi létesítmények létrehozása.

Vidéki közösségek fejlesztése: A rurális térségekben a legnagyobb társadalmi és demográfiai problémákat a fiatalok elvándorlása, az elöregedés, a romló egészségi állapot, az újratermelődő mélyszegénység, a növekvő helyi szolgáltatáshiány, a kulturális örökség eróziója és a szétesett helyi közösségek jelentik. Elsősorban ezeknek a folyamatoknak a megfordítása, megállítása érdekében szükségesek a közösségvezérelt közösségfejlesztések támogatása a vidéki településeken, melynek célja vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása, az öngondoskodó, élhető és életképes vidék megteremtése.

Térségi szintű turizmusfejlesztés: A gazdaságilag deprimált térségekben a turizmus által teremtett munkahelyek, vállalkozási lehetőségek csökkenthetik a megélhetésért máshová vándorló fiatalokat, helyben tarthatja az értelmiséget. Ez különösen lényeges Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális térségeiben, amelyek turisztikai szempontból jelentős potenciálokkal bírnak. Ezeken a területeken nem szabad a turizmust, mint erős, önálló gazdasági ágazatként kezelni (iparszerű turizmus), ugyanis ennek ezekben a térségekben nincs realitása. Azonban az idegenforgalmi fontos katalizátor lehet a vidéki térségek versenyképességének javulásában.

A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben: Az intézkedés célja nagyobb volumenű vonzerőfejlesztések támogatása, országos és nemzetközi jelentőségű **természeti és kulturális**

örökség megóvása és védelme a vidéki területeken, fenntartható turisztikai termékek, hálózatos fejlesztések, tematikus utakat fejlesztése, melyek a kulturális és természeti örökség megőrzésének és bemutatásának elveit veszik figyelembe. Másrészt a falusi turizmus fejlesztése, integrált, térségi szintű turisztikai termék-csomagok és kisléptékű tematikus turisztikai fejlesztések támogatása, kis léptékű turisztikai szolgáltatás fejlesztés, turisztikai szereplők közötti együttműködések támogatása, kis léptékű hálózatos turisztikai infrastruktúra fejlesztés.

A vidéki térségek önálló szerepének erősítése: Az intézkedés célja azoknak a kulcsterületeknek a fejlesztése, ahol középtávon realizálható a belső erőforrások mobilizálása és az önállóság kibontakozása és a helyi gazdaság fejlesztése a rurális térségekben. Három kulcsterületet lehetséges azonosítani: Az élelmiszerellátás vonatkozásában elsősorban a nyersanyag ellátás biztosítása, és a térségi feldolgozó kapacitások kialakítása a cél, ehhez kapcsolódva pedig helyi termelési láncok létrehozása. A szolgáltatásszervezés vonatkozásában elsősorban a hiányterületeken a helyi mikro-vállalkozások alapításának, beruházásainak támogatásának ösztönzése az intézkedés egyik célterülete. Az intézkedés kiemelt célja az erdő és fagydájkodás fejlesztése a rurális térségekben. Az erdő és fagydájkodáshoz Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adottságai kifejezetten jók. Az ágazat megerősítése és fejlesztése több szempontból is indokolt, egyrészt az egyik legolcsóbb munkahely teremtési lehetősége, alkalmas a szakképzetlen munkaerő foglalkoztatására. Másrészt a veszteséget okozó földeken az erdőtelepítés hasznot hoz. Az intézkedés keretében a nyereséges szántóföldi növénytermesztésre alkalmatlan területeken a már elkezdett erdőültetést folytatni szükséges, amelyre alapozva fejleszhető a megyei fagydájkodás és javíthatók a megye feldolgozó kapacitásai. Az intézkedés kiemelt területei a fenntartható erdőgazdálkodási módokra való áttérés ösztönzése és az erdők feltártságának javítása.

Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben: A rurális térségekben rendkívül felgyorsult a foglalkoztatók számának visszaesése és a munkanélküliség tartóssá válása. Szükséges olyan alternatív és innovatív foglalkoztatási formák keresése, amely a helyi munkaerőre, a helyi adottságokra és a helyi tudásra épít. Ezen a területen különösen fontos a közszféra munkaerő piaci szerepvállalása, mivel a nyílt munkaerő piac itt nem nyújt megfelelő kínálatot. A rurális térségek felzárkóztatásának legbiztosabb módja, ha a helyi adottságaik figyelembevételével, helyi erőforrások felhasználásával egy értékteremtő, innovatív működőképes szociális gazdaság erősödik meg.

Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése: A vidéki településeken az életminőség javításának kulcsfeltétele a vonzó, megtartó falusi környezet megteremtése. Ennek érdekében három területen javasolt beavatkozásokat indítani. Egyrészt a települési közszolgáltatások minőségi fejlesztése révén, másrészt a vidéki települések digitális hozzáférhetőségének javításával, továbbá a vidéki örökség revitalizálásával és kulturális, természeti értékeinek megőrzésén keresztül. Kiemelt cél a rurális térségek értékalapú megújítása.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	1.1 Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt. város-vidéki kapcsolatok erősítését szolgáló és a helyi fejlesztési stratégiához illeszkedő város-vidék komplex projektek esetében CLLD szervezetek
	1.2 Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastruktúrális elemeinek kiépítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt.
	1.3 Közúti közösségi közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt,
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	2.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	önkormányzatok, önkormányzati társulások, többcélú kistérségi társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
	2.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	önkormányzatok, önkormányzati társulások, többcélú kistérségi társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások
3. Vidéki	3.1 Lakosság identitástudatának	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
közösségek fejlesztése	erősítése	szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek, érdekképviselések
	3.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	városi önkormányzatok, egyházak, magánvállalkozások, képző intézmények, non-profit szervezetek, érdekképviselések
4. Térségi szintű turizmusfejlesztés	4.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, kis mértékben turisztikai szolgáltatásokat nyújtó magánvállalkozások NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt,
5. A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben	5.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a vidéki erőforrásokra alapozva	költségvetési szervek, költségvetési szervek intézményei, civil szervezetek, egyházi jogi személyek, vállalkozások. A kedvezményezettek között szerepel az EuroVelo fejlesztések kapcsán pedig a NIF Zrt. és a Magyar Közút Non-profit Zrt. is.
6. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	6.1 Erdő és fagazdálkodás fejlesztése	bejegyzett mezőgazdasági földhasználók és ezek társulásai, közjogi és magánjogi erdő és földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik, magánjogi és közjogi szervezetek és társulásai, vidéki térségben székhellyel rendelkező egyéb mikro vagy kisvállalkozás
	6.2 Helyi, mikrotérségi élelmiszerfeldolgozó kapacitások bővítése	mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági termelők egy csoportja, induló mezőgazdasági vállalkozás, a VM által elismerésben részesített termelői csoportok
	6.3 Helyi termelési láncok létrehozása	mezőgazdasági termeléssel és termékértékesítéssel foglalkozó termelői csoportok és szervezetek
	6.4 Térségi mikrovállalkozások fejlesztése	Induló egyéni és társas vállalkozások. Induló szövetkezetek, nonprofit vállalkozások
7. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	7.1 A szociális gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások támogatás	települési önkormányzatok és társulásaik, önkormányzati szövetségek, nemzetiségi önkormányzatok, önkormányzati intézmények, költségvetési szervek, szociális szövetkezetek, gazdasági szervezetek, egyházi jogi személyek, civil szervezetek társadalmi célú vállalkozások és a társadalmi célú gazdaság egyéb szereplői
8. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	8.1 Infokommunikációs hozzáférhetőség javítása	költségvetési szervek, közösségi internet hozzáférési pontokat működtető (köznevelési, kulturális, önkormányzati és egyházi és civil) intézmények, közvetetten pedig a hátrányos helyzetű állampolgárok
	8.2 Köz- és közösségi szolgáltatások fejlesztése	vidéki térségben működő települési önkormányzat, kisebbségi önkormányzat, önkormányzati társulás
	8.3 Közösségvezérelt közösségfejlesztések a kedvezőtlen szocio-demográfiai térségekben	
	8.4 Természeti és kulturális környezet megőrzése és fejlesztése	vidéki térségben működő települési önkormányzat, kisebbségi önkormányzat, önkormányzati társulás, nonprofit szervezet, egyházi jogi személy, fentiek konzorciumai, az adott területre vonatkozóan megfelelő erőforrásokkal és ismeretekkel rendelkező intézmények

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	1.1 Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	Az újraépített vagy felújított közutak teljes hossza (km)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%)
	1.2 Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastruktúrális elemeinek kiépítése	Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (OP kondíciós lista alapján) (km)	
	1.3 Közúti közösségi	Közlekedésbiztonsági fejlesztést	

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
	közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	megvalósított települések száma (db)	
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	2.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások száma (db)	A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (db)
	2.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	Akadálymentesített épületek száma (db)	
3. Vidéki közösségek fejlesztése	3.1 Lakosság identitástudatának erősítése	A programokba bevont személyek száma (fő)	A támogatott munkahelyi képzéseket sikeresen befejezők száma (db)
	3.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	A programokba bevont személyek száma (fő)	
4. Térségi szintű turizmusfejlesztés	4.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	A foglalkoztatás növekedése a támogatott vállalkozásoknál (teljesmunkaidőegyenérték)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közzféra adatai nélkül (fő)
5. A turizmus complex fejlesztése a vidéki térségekben	5.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a vidéki erőforrásokra alapozva	A természeti és kulturális örökségnek, illetve látványosságoknak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése (db)	Hazai és nemzetközi turisták költségeinek növekedése (%)
6. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	6.1 Erdő és fagazdálkodás fejlesztése	Támogatott vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közzféra adatai nélkül (fő)
	6.2 Helyi, mikrotérségi élelmiszerfeldolgozó kapacitások bővítése	Teretmet munkahelyek száma (db)	
	6.3 Helyi termelési láncok létrehozása	Együttműködések száma (db)	
	6.4 Térségi mikro-vállalkozások fejlesztése	Támogatott vállalkozások száma (db)	
7. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	7.1 A szociális gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások támogatás	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	A vállalkozások 3 éves túlélési rátája (%)
8. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	8.1 Infokommunikációs hozzáférhetőség javítása	Támogatott IKT mikro- és kkv-k száma (db)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%)
	8.2 Köz- és közösségi szolgáltatások fejlesztése	Korszerű intézmények száma (db)	
	8.3 Közösségvezérelt közösségfejlesztések a kedvezőtlen szocio-demográfiai térségekben	Közösségbe bevont személyek száma (fő)	
	8.4 Természeti és kulturális környezet megőrzése és fejlesztése	a természet-védelmi helyzet javítása érdekében tett intézkedések által érintett élőhelyek kiterjedése (ha)	

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	1.1 Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	1 500
		2 000
	1.2 Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastruktúrális elemeinek kiépítése	2 000
		1 000

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
	1.3 Közüti közösségi közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	1 000
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	2.1 Az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális beruházásainak támogatása	900
		900
	2.2 Helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek támogatása	400
		500
3. Vidéki közösségek fejlesztése	3.1 Lakosság identitástudatának erősítése	350
	3.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	350
		350
4. Térségi szintű turizmusfejlesztés	4.1 Turisztikai vonzerőfejlesztések támogatása	11 000
		2 500
5. A turizmus complex fejlesztése a vidéki térségekben	5.1 Komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a vidéki erőforrásokra alapozva	10000
6. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	6.1 Erdő és fagazdálkodás fejlesztése	20000
	6.2 Helyi, mikrotérségi élelmiszerfeldolgozó kapacitások bővítése	15000
	6.3 Helyi termelési láncok létrehozása	5000
	6.4 Térségi mikroállkozások fejlesztése	2000
7. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	7.1 A szociális gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások támogatása	3000
8. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	8.1 Infokommunikációs hozzáférhetőség javítása	1500
	8.2 Köz- és közösségi szolgáltatások fejlesztése	5000
	8.3 Közösségvezérelt közösségfejlesztések a kedvezőtlen szocio-demográfiai térségekben	600
	8.4 Természeti és kulturális környezet megőrzése és fejlesztése	1000
		1000
		1000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális területei.

3.9. 9. prioritás: A külső perifériák felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek, mely részben a vonzásközpontok határon túlra kerülésével magyarázható. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső perifériáinak. A külső perifériák sajátos, történelmi fejlődésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. A Szatmár-Beregi térség, mint külső periféria felzárkóztatása csak komplex, integrált – szociális foglalkoztatási – programmal, célzott beavatkozásokkal lehetséges, így akadályozható meg ezen térség végleges leszakadása.

Az Európai Unió által meghatározott legkedvezőtlenebb helyzetű régiótípusok közül Magyarországon a vidéki térségek, az ipari átalakulás által érintett térségek és a határon átnyúló régiók találhatóak meg. Többségük periférikus elhelyezkedésű, amely a társadalmi és gazdasági leszakadásának eredője. Az érintett földrajzi terület-típusok közötti gyakori az átfedés, a határmenti térségek szinte mindegyike periférikus elhelyezkedésű, jelentős részük pedig aprófalvas térség. Ebből adódóan a problémák halmozódása a jellemző, amely ezeknek a térségeknek a tartós leszakadását eredményezi. További súlyos probléma a perifériális területeken, hogy rendkívül erőteljes a szegregálódás, a diszkriminációval veszélyeztetett roma lakosság koncentrálttsága. A periférikus térségek tekintetében külső és belső perifériákat különítünk el Magyarországon. Külső periféria alatt az ország határmenti térségei értendők.

A külső perifériák elmaradottsága országos szinten is rendkívül erőteljes visszahúzó erő, további leszakadásuk egyre súlyosabb társadalmi feszültségeket gerjeszt. Szinte minden téren az ország többi részénél kedvezőtlenebb adottságokkal rendelkeznek, amelyet a fokozódó elvándorlás, elöregedés, társadalmi erodálódás, a természetes és épített környezet erőteljes igénybevétele jellemzi. A külső perifériákon csökken a legdrasztikusabban az életminőség, elsősorban ezeknek a térségét jellemzi a legnagyobb volumenű elvándorlás, az elöregedés. A munkalehetőségek beszűkülése a lakosság mindennapi megélhetését fenyegetik.

Kapcsolódás releváns Európai Uniósi tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

8. tematikus cél: A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése a következők révén:

b) a foglalkoztatásbarát növekedés elősegítése a saját belső potenciál kifejlesztése által, az adott területeket érintő területi stratégia részeként, beleértve a hanyatló ipari régiók átalakítását, valamint az egyes természeti és kulturális erőforrások fejlesztését, illetve az ezekhez való hozzáférhetőség javítását;

9. tematikus cél: A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem a következők révén:

b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása

c) a szociális vállalkozások támogatása

ii. a marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja;

v. a foglalkoztatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében a társadalmi vállalkozói szellem, a társadalmi vállalkozásokba történő szakmai integráció és a szociális és szolidáris gazdaság előmozdítása

vi. közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A külső perifériák felzárkóztatása prioritás intézkedései:

- Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben
- A Szatmár-beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése
- Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása
- Külső perifériák közösségeinek fejlesztése
- Szociális gazdaság fejlesztése
- Érintett térségek társadalmi izolációjának oldása

Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben: A helyi adottságokra, erőforrásokra és a helyi kezdeményezésekre épülő gazdaságfejlesztési kezdeményezések támogatása, közösségi alternatív gazdaságfejlesztés.

A Szatmár-beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komparatív előnyeinek jelentős része az idegenforgalmi potenciálok terén koncentrálódik, vagyis a turizmus fejlesztésével kiaknázzhatóak bizonyos versenyelőnyök. Lényeges azonban látnunk, hogy a megye vonatkozásában a turizmus gazdaságfejlesztő ereje igen alacsony, azonban a megye perifériális, válságövezeteiben kifejezetten alkalmazható területfejlesztési eszközzé válhat a turizmus középtávon. A Szatmár-Beregi terület ugyanis rendelkezik olyan adottságokkal, amelyek unikális turisztikai terméké alakíthatóak. Mivel ebben a térségben kevés gazdaság ágazat képes megerősödni, a térség nem vonz befektetőket, alacsony a kkv-k aránya, a turizmus fejlesztése itt inkább erre a kényszerhelyzetre való reagálás. A turizmusfejlesztés a Szatmár-beregi térségben tehát területfejlesztési kérdés.

Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása: A külső perifériális térségekben még mindig gondot jelent, hogy nem épültek ki a megfelelő közlekedési kapcsolatokkal a centrumokkal, a térség nagy részét elkerülik a jelentősebb közlekedési folyosók, illetve sok esetben a már meglévő közlekedési kapcsolatok minősége nem kielégítő. A közlekedési kapcsolatok hiánya, rossz minősége elsősorban az aprófalvas térségeket sújtja, amelyek a külső perifériákon koncentráltan vannak jelen. A külső perifériák elzártságát, izolációját tovább fokozza a közlekedési kapcsolatok rossz minősége. A külső perifériákon a mobilitás feltételek javítása két beavatkozási területen történik, egyrészt a közúti kapcsolatok fejlesztésén keresztül, másrészt a közösségi közlekedés fejlesztésével.

Külső perifériák közösségeinek fejlesztése: Szükségessé válnak az egyének szintjén megvalósuló felzárkóztató programok, amelyek hozzájárulnak az inaktív lakosság gazdasági és társadalmi aktivitásának erősödéséhez. Ezek a területeken a helyi közösségek, a helyi gazdaság társadalmi feltételei megerősítésre szorulnak. A közösségek megújításának feltétele a közösségi kohézió erősítése. Az intézkedés keretében támogatandó tevékenysége térségi szintű esélyteremtő programok indítása.

Szociális gazdaság fejlesztése: A külső perifériákon a legerősebb a foglalkoztatók számának visszaesése és a munkanélküliség tartóssá válása. Szükséges olyan alternatív és innovatív foglalkoztatási formák keresése, amely a helyi munkaerőre és a helyi tudásra épít. Ezen a területen különösen fontos a közszféra munkaerő piaci szerepvállalása. A perifériák felzárkóztatásának legbiztosabb módja, ha a helyi adottságaik figyelembevételével, helyi erőforrások felhasználásával, gazdasági fejlődés indítható el. A külső perifériák felzárkóztatásának célja, hogy helyi stratégiák mentén, külső erőforrások bevonásával és a belső erőforrások feltárásával lehetőleg közösségi részvétellel zárkózzanak fel és újuljanak meg.

Érintett térségek társadalmi izolációjának oldása: a hátrányokkal küzdő településeken a komplex humán beavatkozások szükségesek a felzárkóztatáshoz, illetve a leszakadási folyamatok megelőzése érdekében. Ezeknek a programoknak a célja a kihasználatlan társadalmi erőforrások bevonása a területi hátrányok csökkentése, a társadalmi összetartás erősítése, valamint a társadalomból való kiszorulás és a hátrányok továbbörökítésének elkerülése.

Intézkedés megnevezése	Intézkedés tartalma	Kedvezményezett kör
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben	1.1. Foglalkoztatás segítő, támogató programok indítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények

Intézkedés megnevezése	Intézkedés tartalma	Kedvezményezett kör
2.A Szatmár-beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	2.1.Vonzerő és szolgáltatásfejlesztés	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
3.Elzárt térségek izolációjának oldása	3.1.Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
	3.2.Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek kiépítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
	3.3.Közúti közösségi közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek
4.Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	4.1.Lakosság identitástudatának erősítése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek
	4.2.Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, egyházak, non-profit és civil szervezetek, egyházak
5.Szociális gazdaság fejlesztése	5.1.Innovatív szociális foglalkoztatási programok	települési önkormányzatok és társulásaik, önkormányzati szövetségek, nemzetiségi önkormányzatok, önkormányzati intézmények, költségvetési szervek, szociális szövetkezetek, gazdasági szervezetek, egyházi jogi személyek, civil szervezetek, társadalmi célú vállalkozások és a társadalmi célú gazdaság egyéb szereplői
6.Érintett térségek társadalmi izolációjának oldása	6.1.Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	önkormányzatok (társulásaik és szövetségeik is), nemzetiségi önkormányzatok, önkormányzati és állami intézmények, egyházi jogi személyek, civil szervezetek, szociális szövetkezetek, gazdasági szereplők

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben	1.1.Foglalkoztatást segítő, támogató programok indítása	A támogatott foglalkoztatási programok száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%)
2.A Szatmár-beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	2.1.Vonzerő és szolgáltatásfejlesztés	A támogatott attrakciók száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db)
3.Elzárt térségek izolációjának oldása	3.1.Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	Új vagy felújított közutak hossza (km)	Tömegközlekedéssel, kerékpárral közlekedők arányának növekedése (%)
	3.2.Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek kiépítése	Újonnan épített kerékpárutak hossza (km)	
	3.3.Közúti közösségi közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	Új közösségi közlekedési kiegészítő létesítmények száma (db)	
4. Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	4.1.Lakosság identitástudatának erősítése	A támogatott közösségi célú programok száma (db)	Közösségfejlesztés programokban résztvevők száma (fő)
	4.2.Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	A támogatott civil szervezetek száma (db)	
5.Szociális gazdaság fejlesztése	5.1.Innovatív szociális foglalkoztatási programok	Támogatott szociális vállalatok száma (db)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő résztvevők száma (fő)
6.Érintett térségek társadalmi izolációjának	6.1.Területi hátrányok felszámolását segítő	Megvalósított integrált	A programba bevontak száma

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
oldása	közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	programok száma (db)	(fő)

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben	1.1. Foglalkoztatást segítő, támogató programok indítása	2 000
2. A Szatmár-beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	2.1. Vonzerő és szolgáltatásfejlesztés	5 500
3. Elzárt térségek izolációjának oldása	3.1. Hiányzó, korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése	1 000
	3.2. Települések közötti kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek kiépítése	300
	3.3. Közúti közösségi közlekedési fejlesztések támogatása: a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése	300
4. Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	4.1. Lakosság identitástudatának erősítése	100
	4.2. Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	100
5. Szociális gazdaság fejlesztése	5.1. Innovatív szociális foglalkoztatási programok	20 000
6. Érintett térségek társadalmi izolációjának oldása	6.1. Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	10 000

Javasolt területi fókusz

Vásárosnaményi kistérség, Fehérgyarmati kistérség, Csengeri kistérség, Mátészalkai kistérség.

3.10. 10. prioritás: A leszakadó rétegek – ezen belül a romák – felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése.

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében országosan a legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal, drámai mértékű a mélyszegénységben élő családok száma. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok elsősorban a megye perifériás térségeiben – pl. Szatmár-Beregi térség - koncentrálódnak. Magas közöttük a cigányság aránya, jelentősen meghaladja a magyarországi megyék átlagát: Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben együttesen a magyarországi cigányságnak több mint egyharmada él.

A mélyszegénységben élő családok körében igen magas a gyermekkorúak aránya, csekély az időseké, így komoly gondot jelent, hogy az alacsony foglalkoztatottság mellett magas az eltartotti arány, ami alacsony háztartási jövedelmeket produkál.

A munkanélküliségi ráta 18,50 %, ezen belül magas a tartós munkanélüliek aránya. Az érintett térségekben rendkívül kevés a munkahely, és ezen térségekben nem is várható, hogy – akár középtávon – elegendő számú munkahely jön létre a nyílt munkaerőpiacon a kedvezőtlen gazdasági feltételek következtében. Ugyanakkor a mobilitás is rendkívül alacsony, távolabbi munkahelyekre nem járnak be még azok sem, akik esetleg alkalmasak lennének a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre. A munkahelyek hiánya mellett gondot okoz az is, hogy a tartós munkanélüliek többsége nem képes megfelelni a nyílt munkaerő-piaci elvárásoknak – sem képzettségben, sem pedig a sikeres munkavégzéshez elengedhetetlen puha készségek tekintetében.

Az alacsony jövedelem rossz – és fokozatosan tovább romló – lakhatási körülményekkel párosul, a leszakadó rurális térségekben és városrészekben egyaránt, ami ezen területek fokozatos szegregációjához vezet. A szegregálódó városrészekben és vidéki területeken az ingatlanok elértéktelenednek, így az ilyen térségekben élő családoknak esélye sincsen arra, hogy máshova költözzenek. Az ingatlanok többségének rossz az energiahatékonysága, így az alacsony ingatlanérték mellé magas "működési költségek" is társulnak: a rendszeres jövedelemmel rendelkező családoknak növekvő része sem képes fizetni az energiaszámlákat.

A leszakadó városi és vidéki térségekben alacsony az átlagos képzettségi szint, gyenge az iskolai teljesítmény és magas a korai iskolaelhagyók aránya. Vannak olyan térségek, ahol az oktatás infrastrukturális feltételei sem megfelelőek, illetve gyakran nem állnak rendelkezésre a megfelelő erőforrások arra, hogy az iskola kezelje a sajátos, speciális oktatási és nevelési igényeket a családok aktív bevonásával.

Végül, de nem utolsósorban a leszakadó térségekben az egészségi állapot is lényegesen rosszabb az átlagostól: alacsonyabb a születéskor várható átlagéletkor, az életmódból, életkörülményekből fakadóan magas a halált okozó betegségek kialakulásának kockázata. Kevesen vesznek részt szűrőprogramokban, a megelőzés szerepe korlátozott.

Kapcsolódás releváns Európai Uniói tematikus célkitűzéshez és beruházási prioritáshoz

Az Európa 2020 stratégia intelligens, fenntartható és befogadó Európa megteremtését tűzi ki célul, a versenyképesség és a környezeti fenntarthatóság mellett tehát a társadalmi befogadás, az esélyegyenlőség biztosítása kiemelt prioritás az Európai Unió számára.

A prioritás komplexitásából adódóan több tematikus cél, több beruházási prioritáshoz is kapcsolódik:

8. tematikus cél: a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése

8(d) a foglalkoztatási szolgálatok infrastruktúrájába történő beruházás

i. az álláskeresők és az inaktív személyek – többek között a tartós munkanélküliek és a munkaerőpiactól távol esők – foglalkoztatáshoz való hozzáférése, többek között a helyi foglalkoztatási kezdeményezések és a munkavállalói mobilitás ösztönzése révén

ii. a fiatalok, különösen a nem foglalkoztatottak, oktatásban és képzésben nem részesülők, közöttük a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett és a marginalizálódott közösségekből jövő fiatalok fenntartható munkaerő-piaci integrációja, többek között az ifjúsági garancia végrehajtása révén

9. tematikus cél: a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és mindenfajta diszkrimináció elleni küzdelem a következők révén

9(b) a városi és vidéki területeken élő, rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása

9(c) a szociális vállalkozások támogatása

9(d) a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák keretében végzett beruházások;

i. az aktív befogadás, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;

ii. a marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja;

iii. a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formája elleni küzdelem és az esélyegyenlőség előmozdítása;

10. tematikus cél: az oktatásba, a készségekkel kapcsolatos képzésbe, szakképzésbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével

i. a korai iskolaelhagyók számának csökkentése és a korai iskolaelhagyás megelőzése, valamint a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés előmozdítása a koragyermekkorai nevelésben, az alap- és középfokú oktatásban, ideértve az oktatásba való visszatérést ösztönző formális, informális és nem formális tanulási formákat is

ii. a felsőfokú vagy annak megfelelő szintű oktatás minőségének, hatékonyságának és hozzáférhetőségének javítása az oktatásban való részvétel növelése érdekében, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára

iii. az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való egyenlő hozzáférés javítása minden korcsoport számára formális, informális és nem formális módon egyaránt, a munkavállalók ismereteinek, készségeinek és kompetenciáinak naprakésszé tétele, valamint a rugalmas tanulási formák előmozdítása, többek között a pályorientáció és a megszerzett kompetenciák elismerése révén

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A mélyszegénységben élők – kiemelten a cigányság – problémáinak kezelése, a leszakadó városi és vidéki térségek további végleges leszakadásának megállítása a kormányzati intézkedések, szabályozási lépések mellett helyi szinten integrált beavatkozásokat követel meg, idő- és forrásigényes és csak fokozatosan hajtható végre.

A konkrét megoldásokat, beavatkozásokat minden leszakadó térségben és városrészben a helyi közösség aktív bevonásával kell meghatározni és megvalósítani is – az ilyen térségek és közösségek problémáinak kezelésére mindenképpen megfontolandó "Közösségvezérelt helyi fejlesztés" (CLLD) módszertanának alkalmazása.

A szükséges beavatkozások nyolc egymással szorosan összefüggő, egymást erősítő intézkedésekre bonthatók:

- Alternatív helyi foglalkoztatás erősítése;
- Vidéki közösségek fejlesztése;
- A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási feltételeinek javítása komplex önkormányzati kezdeményezésű programok keretében;
- A hátrányos helyzetű csoportok illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása;
- A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása;
- Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára;

- A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása;
- Közösségfejlesztés

Az egyes intézkedések csak integrált módon – az egyes családok szintjén integráltan – valósíthatók meg, külön-külön nem érik el céljukat, ezért nagyon fontos a helyi szinten integrált – a helyi specifikumok figyelembevételével kialakított - program keretében történő megvalósításuk.

Nagyon fontos továbbá, hogy az intézkedések eredményességéhez elengedhetetlen a professzionális mentori támogatás megteremtése, melynek keretében helyben jelenlévő, felkészült mentorok az egyes családok szintjén biztosítanak napi szintű segítséget.

Intézkedés	Tevékenység	Kedvezményezettek
1. Alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	1.1 Helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak
	1.2 Munkába állást szolgáló szak- és átképzési programok támogatása	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
2. Vidéki közösségek fejlesztése	2.1 Lakosság identitástudatának erősítése	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak
	2.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak, képző intézmények
3. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási feltételeinek javítása komplex önkormányzati kezdeményezésű programok keretében	3.1 Leromlott városrészek szociális városrehabilitációja	önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek
	3.2 Érintett települések, településrészek szociális, oktatási és egészségügyi létesítményeinek infrastrukturális korszerűsítése, a szolgáltatások elérhetőségének javítása	önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek
4. A hátrányos helyzetű csoportok illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása	4.1 A szociális gazdaság fejlesztése: helyi termékek előállítását, helyi szolgáltatásokat biztosító szociális foglalkoztatási kezdeményezések	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak
	4.2 Speciális, támogatott foglalkoztatással összekapcsolt szak- és átképzési programok támogatása	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak, oktatási/képzési intézmények
	4.3 Speciális csoportok tagjainak munkaerő-piaci integrációját segítő mentori program megvalósításának támogatása	önkormányzatok
5. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	5.1 Szociális bérlakások kialakításának támogatása	önkormányzatok
	5.2 Támogatás hátrányos helyzetű családok lakásainak energiahatékonysági fejlesztésére	
6. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára	6.1 Speciális felzárkóztató és tehetségdonozó programok megvalósításának támogatása	kulturális és egyéb intézmények és azok fenntartói, önkormányzatok, civil szervezetek, sportegyesületek, alapítványok, egyházi jogi személyek, köznevelési intézmények és azok fenntartói
	6.2 A hátrányos helyzetű térségek oktatási infrastruktúrájának fejlesztése	köznevelési intézmények és fenntartói, civil szervezetek, alapítványok, egyházak
7. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	7.1 Az egészségügyi infrastruktúra javítása az érintett közösségekben	közfinanszírozott egészségügyi, szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatók, közhasznú, illetve civil szervezetek, önkormányzati és állami tulajdonú szervezetek és intézmények
	7.2 Helyi kapacitások (felkészített védőnők) biztosítása a hátrányos helyzetű csoportok körében megvalósuló folyamatos egészségnevelés érdekében	közfinanszírozott egészségügyi, szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatók, közhasznú, illetve civil szervezetek, önkormányzati és állami tulajdonú szervezetek és intézmények
	7.3 Támogatás célzott szűrőprogramok és a megelőzést segítő tudatosító és életmód programok megvalósításához	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak, egészségügyi szolgáltatók
8. Közösségfejlesztés	8.1 Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak

Indikátorok

Intézkedés	Tevékenység	Indikátorok	
		Output	Eredmény
1. Alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	1.1 Helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása	Támogatott helyi termékek száma (db)	Programból való kilépéskor foglalkoztatott résztvevők (fő)
	1.2 Munkába állást szolgáló szak- és átképzési programok támogatása	A szak- és átképzési programokban résztvevők száma (fő)	
2. Vidéki közösségek fejlesztése	2.1 Lakosság identitástudatának erősítése	A helyi identitástudatot formáló akciók, programok száma (db)	Közösségfejlesztő programokban résztvevők száma (fő)
	2.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	A közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő programok száma (db)	
3. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási feltételeinek javítása komplex önkormányzati kezdeményezé sű programok keretében	3.1 Leromlott városrészek szociális városrehabilitációja	Támogatott városrészek száma (db)	Jobb életkörülmények között élő háztartások száma (db)
	3.2 Érintett települések, településrészek szociális, oktatási és egészségügyi létesítményeinek infrastrukturális korszerűsítése, a szolgáltatások elérhetőségének javítása	A korszerűsített/hozzáférhető tett intézmények száma (db)	
4. A hátrányos helyzetű csoportok illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása	4.1 A szociális gazdaság fejlesztése: helyi termékek előállítását, helyi szolgáltatásokat biztosító szociális foglalkoztatási kezdeményezések	Támogatott szociális vállalatok száma (db)	Programból való kilépéskor foglalkoztatott résztvevők (fő)
	4.2 Speciális, támogatott foglalkoztatással összekapcsolt szak- és átképzési programok támogatása	A szak- és átképzési programokban résztvevők száma (fő)	
	4.3 Speciális csoportok tagjainak munkaerő-piaci integrációját segítő mentori program megvalósításának támogatása	A mentori támogatással érintett családok száma (db)	
5. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	5.1 Szociális bérlakások kialakításának támogatása	Új szociális bérlakások (m ²)	Jobb lakhatási körülmények között élő háztartások száma (db)
	5.2 Támogatás hátrányos helyzetű családok lakásainak energiahatékonysági fejlesztésére	Felújított lakások száma (db)	
6. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára	6.1 Speciális felzárkóztató és tehetséggondozó programok megvalósításának támogatása	Programokba bevont hátrányos helyzetű tanulók száma (roma tanulók) (db)	A korai iskolaelhagyók száma az érintett településeken (fő)
	6.2 A hátrányos helyzetű térségek oktatási infrastruktúrájának fejlesztése	Felújított vagy új oktatási infrastruktúra (m ²)	
7. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	7.1 Az egészségügyi infrastruktúra javítása az érintett közösségekben	Támogatott egészségügyi infrastruktúra kapacitás (fő)	A programokkal, szolgáltatásokkal elért hátrányos helyzetű emberek száma (fő)
	7.2 Helyi kapacitások (felkészített védőnők) biztosítása a hátrányos helyzetű csoportok körében megvalósuló folyamatos egészségnevelés érdekében	Támogatott helyi kapacitás (fő)	
	7.3 Támogatás célzott szűrőprogramok és a megelőzést segítő tudatosító és életmód programok megvalósításához	Támogatott programok száma (db)	
8. Közösségfejlesztés	8.1 Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	Közösségfejlesztő, esélyteremtő programok száma (db)	Közösségfejlesztő, esélyteremtő programokban résztvevők száma (fő)

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Tevékenység	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	1.1 Helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása	1500
	1.2 Munkába állást szolgáló szak- és átképzési programok támogatása	600
2. Vidéki közösségek fejlesztése	2.1 Lakosság identitástudatának erősítése	200
	2.2 Közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése	500
3. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási feltételeinek javítása komplex önkormányzati kezdeményezésű programok keretében	3.1 Leromlott városrészek szociális városrehabilitációja	700
	3.2 Érintett települések, településrészek szociális, oktatási és egészségügyi létesítményeinek infrastrukturális korszerűsítése, a szolgáltatások elérhetőségének javítása	700
4. A hátrányos helyzetű csoportok illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása	4.1 A szociális gazdaság fejlesztése: helyi termékek előállítását, helyi szolgáltatásokat biztosító szociális foglalkoztatási kezdeményezések	1000
	4.2 Speciális, támogatott foglalkoztatással összekapcsolt szak- és átképzési programok támogatása	500
	4.3 Speciális csoportok tagjainak munkaerő-piaci integrációját segítő mentori program megvalósításának támogatása	300
5. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	5.1 Szociális bérlakások kialakításának támogatása	1000
	5.2 Támogatás hátrányos helyzetű családok lakásainak energiahatékonysági fejlesztésére	1000
6. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára	6.1 Speciális felzárkóztató és tehetséggondozó programok megvalósításának támogatása	400
	6.2 A hátrányos helyzetű térségek oktatási infrastruktúrájának fejlesztése	500
7. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	7.1 Az egészségügyi infrastruktúra javítása az érintett közösségekben	2000
	7.2 Helyi kapacitások (felkészített védőnők) biztosítása a hátrányos helyzetű csoportok körében megvalósuló folyamatos egészségnevelés érdekében	500
	7.3 Támogatás célzott szűrőprogramok és a megelőzést segítő tudatosító és életmód programok megvalósításához	300
8. Közösségfejlesztés	8.1 Területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok	300

Javasolt területi fókusz

A megye teljes területe, kiemelten a leghátrányosabb helyzetű térségek (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Mátészalka, Nyírbátor és Vásárosnamény térsége).

4. CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK BEAZONOSÍTÁSA

A megfogalmazott stratégiai célok elérése érdekében támogató prioritások kerültek meghatározásra. A stratégiai célok rendszeréhez hasonlóan a prioritások egy része tematikus (a megye teljes területét érintő, ágazati szemléletű prioritások), míg más részük területi fókuszú. A megfogalmazásra került prioritások egy adott stratégiai cél elérését szolgálják, ennek köszönhetően a célok és prioritások közötti kapcsolat egyértelműen és világosan ábrázolható. A stratégiai célok és a prioritások kapcsolatát a következő ábra mutatja be:

* horizontális jellegű prioritás

5. A TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK

A tervezés során ex-ante vizsgálat nem készült, ugyanakkor a koncepció területi hatásvizsgálatának megállapításaira támaszkodhatunk a stratégiai program kidolgozása során.

Területi hatásvizsgálat

A megyei területfejlesztési program kidolgozása során területi hatásvizsgálat készül, amelynek készítése a program kidolgozásával párhuzamosan folyik. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Program Területi hatásvizsgálata a 2/2005 (I.11.) és a 218/2009 (X.6.)

Kormányrendeletek tartalmi és eljárásrendi követelményeit figyelembe véve készül el. A hatásvizsgálat megállapításai a területfejlesztési program környezeti és társadalmi szempontú fenntarthatóságának biztosítását szolgálja az életminőség javítását célul kitűző megyei gazdasági fejlődés elérése mellett.

A területfejlesztési koncepció területi hatásvizsgálata során a környezeti, társadalmi és gazdasági tényezőkre gyakorolt hatásokat tártuk fel a jövőkép-átfogó célok, stratégiai és horizontális célok megvalósulása, valamint elmaradása esetén. A területfejlesztési program hatásvizsgálata a tervben megfogalmazott és kidolgozott prioritások mentén történik.

A következőkben a beavatkozások által generált jelentős környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat ismertetjük.

A beavatkozások által generált környezeti hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

Az épületekhez kapcsolódó felújítások, új épület típusú beruházások alapvető követelménye, hogy az új épületek esetében a legjobb energiahatékonyságú besorolásba kerüljön az épület, felújítás esetében pedig javuljon az épület energia hatékonysága. A fejlesztések kiválasztásánál előnyt élveznek, amelyek részben, vagy teljes egészében megújuló energiával kívánják energetikai szükségletüket biztosítani. A technológiai fejlesztések közül azokat lehet támogatni, amelyek nem növelik a környezeti terhelést és a legjobb az energia hatékonyságuk. Országos szinten támogatási forrásokat kell biztosítani a társasházak, magánlakások, egyedi építésű lakóházak energia hatékonyságát támogató fejlesztésekhez.

Az egész program integrált része a környezeti tudatosítás a magán és a vállalkozói szektor számára egyaránt. A környezeti tudatosítás több szinten jelenjen meg a lakosok életében: média felületeken (televízió, újságok, rádió, internet), programok, előadások, képzések formájában, alap- és középszintű oktatás keretében.

A környezeti szempontból nagyobb terheléseket okozó közlekedési formák kiváltása környezetbarát megoldásokkal a környezeti terhelés csökkentése miatt.

A leginkább környezetterhelő közlekedési terület a városi közlekedés, amely a megyeközpontban és a decentrumokban jelentős. Olyan beavatkozások valósuljanak meg a városokban, amelyek az egyéni közlekedés rovására növelik a tömegközlekedés, valamint a kerékpáros közlekedés arányát.

A távolsági közlekedés fejlesztésén belül a vasúti közlekedés támogatása kell, hogy meghatározó legyen. A vasútfejlesztés országos hatáskörű tevékenységei közé tartozik a 100-as és a 80-as számú vasúti fővonalak 160 km/h-ra fejlesztése, valamint a minőségi, megbízható vasúti szolgáltatások országos szintű megvalósítása. A vasútfejlesztések egyik másik fontos pillére a közúti teherforgalom áterelése a vasútra.

A környezet védelme szempontjából megfogalmazott irányelvek közül a program több prioritásában is megjelenő irányelv a helyi termelés ösztönzése, a helyi alapanyagok hasznosítása, a helyi termékek fogyasztásának támogatása. Az irányelv érvényesülésével csökken a termékek szállításából adódó környezeti terhelés mértéke. E tekintetben jelentős lépések érhetők el például a megye nagyobb városainak városkörnyékről történő mezőgazdasági és kézműves élelmiszeripari termékekkel való ellátásával.

Turisztikai jellegű fejlesztésnél fontos, hogy a tervezés, valamint a kivitelezés során jelenjenek meg a környezet védelme érdekében megfogalmazott beavatkozások, intézkedések.

Minden mezőgazdasági tevékenységnél fontos, hogy minél kevésbé környezetterhelő módon valósuljon meg a termény előállítása, minél kevesebb mesterséges, vegyi anyagot használjanak a mezőgazdasági termelés során. A helyi termelés megvalósítása esetén is kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a helyi piacok ellátása során olyan kistermelők bevonása a cél, akik minél inkább kevésbé környezetet terhelő termékeket állítanak elő.

A kulturális örökség védelme érdekében fontos alapelv, hogy ahol valamilyen funkció megvalósítható új infrastrukturális fejlesztés nélkül, akkor a meglévő kulturális értékek védelme kiemelt szempont legyen a beruházások tervezése, kivitelezése során.

A beavatkozások által generált gazdasági és társadalmi hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

A gazdaságfejlesztést a megyébe kívülről áramló bevételek növelése által megvalósítani, amelynek egyik legfőbb eleme az exportorientált vállalkozások fejlesztése. További cél, hogy a támogatott vállalkozások helyi alapanyagokat, valamint helyi humánerőforrást használjanak fel a versenyképes exporttermékek előállításához.

Több prioritásban megjelenik a helyi fogyasztás ösztönzése, a helyi piacok létrehozásának támogatása, a helyi termékek előállítása, amelyek a megyébe kívülről érkező termékek és szolgáltatások kiszorításával járnak, ezáltal a megyei jövedelmek a megyében maradnak.

A program egészét átívelően kell érvényesülnie a befogadó növekedés horizontális cél megvalósulásának.

Társadalmi szempontból a legjelentősebb problémákkal a megye periferiáin találkozunk, ezért a periferiák helyzetével a program prioritási szinten foglalkozik. A leghátrányosabb helyzetű térségek problémáinak megoldása komplex és integrált fejlesztéseket követel.

A stratégiai program egyik prioritásként jelenik meg a mélyszegénységben élők és azon belül a roma lakosság helyzete. E társadalmi rétegek életszínvonalának javítása csak országos szintű, célzott, komplex beavatkozások keretében valósulhat meg. Életminőségüket komplex módon, az oktatási, lakhatási és foglalkoztatási helyzetük fejlesztésével kívánja javítani.

Az oktatás minden szintjén – különös tekintettel az alapfokú oktatás és a szakképzés területén - fontos intézkedés a hátrányos helyzetű tanulók segítése, a korai iskolaelhagyók számának csökkentése érdekében.

A megvalósuló infrastrukturális fejlesztéseknél alapvető követelmény a hozzáférhetőség biztosítása a fogyatékkal élők számára

A társadalom biztonságérzetének alapja a megélhetés biztosítása. A program ezért a megélhetés biztosítását minél szélesebb rétegeknek kívánja megteremteni, így kiemelt elemként jelenik meg a szociális gazdaságfejlesztés.

6. VÉGREHAJTÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési programja keretében megvalósításra kerülő **prioritások végrehajtásának szervezeti hátterét** egyrészt a 2014-2020-as európai uniós források felhasználásáért felelős **hazai** intézményrendszer, másrészt ennek **megyei** intézményi háttere képezi.

Valamennyi, a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználását biztosító **operatív program (OP)** esetében az **irányító hatóság (IH)** adott szakminisztériumban kerül elhelyezésre (1600/2012. (XII. 17.) Korm. Határozat a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról).

Operatív program		Irányító hatóság elhelyezése
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program	TOP	NGM
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program	GINOP	NGM
Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program	KEHOP	NFM
Integrált Közlekedésfejlesztés Operatív Program	IKOP	NFM
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program	EFOP	EMMI
Vidékfejlesztési OP	VP	VM

A végrehajtás bizonyos adminisztratív, pénzügyi és technikai feladatainak elvégzésére minden irányító hatóság ki fog jelölni egy **közreműködő szervezetet (KSZ)**. (Ezen szervezetek köre jelenleg még nem ismert.) A **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat** a TOP végrehajtásának koordinációját végzi, valamint szakmailag segíti a megye potenciális kedvezményezettjeit (projektgazdáit) abban, hogy az ágazati OP-khoz megfelelő projektjavaslatokat, pályázatokat készítsenek – elősegítve ezáltal a megyei célkitűzések teljesítését.

A megyei intézményrendszeren belül a **döntéshozói** szintet a Megyei Közgyűlés jelenti. A **döntéselőkészítési** feladatokat (előterjesztésekkel kapcsolatos feladatok) a Megyei Önkormányzat Koordinációs Osztálya végzi, a jegyző felügyeletével. A TOP végrehajtása során a megyei programmal kapcsolatos **KSZ típusú feladatokat** az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökségből kiváló megyei szervezet végzi.

A teljes megyei TOP 7 éves végrehajtásának menedzselését, szakmai segítségét – mint projekt- és programmenedzsmenst szervezet – az erre a célra 2014-ben létrehozandó **megyei gazdaságfejlesztési és befektetés-ösztönzési szervezet** végzi, egészen 2022-ig. A TOP-on kívüli (ágazati OP-k valamint egyéb hazai, és EU-s források) programok esetén a megyei céloknak megfelelő programokban való részvétel segítségét (projektgenerálás, projektfejlesztés) – együttműködve a jövőben erre kijelölésre kerülő országos szervezetekkel – szintén ez a megyei projektmenedzsmenst szervezet látja el, az erre a célra a TOP-ból elkülönített **projektfejlesztési alapból**.

7. A VÉGREHAJTÁS ÉS A FINANSZÍROZÁS INTÉZMÉNYI ÉS ELJÁRÁSRENDI RENDSZERÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

Bevezetés

A megye programjának végrehajtásának finanszírozása elsősorban – sőt, a biztosan tervezhető forrásokat figyelembe véve szinte teljes egészében európai uniós forrásokból valósulhat meg a 2014-2020 közötti időszakban, ezért az intézményrendszeri és eljárásrendi keretek felvázolásakor az EU-s programok lebonyolítását biztosító hazai rendszerek elemeit vettük elsődlegesen figyelembe.

Az erre vonatkozó átfogó keretrendelkezések már definiálják az intézmény- és végrehajtási rendszer legfontosabb elemeit, de a részletek még jelenleg vannak kialakítás alatt. (Különösen igaz ez a TOP keretében megvalósuló megyei programok végrehajtási rendszerének vonatkozásában). Ennek megfelelően jelen fejezet továbbfejlesztése szükséges a jövőben, ahogy a végrehajtással kapcsolatos részletes rendelkezések ismertté válnak.

Az EU-s programok végrehajtásának hazai intézményrendszere

Az Európai Unió által társfinanszírozott programok végrehajtásának rendszere jelentősen átalakul az előző (2007 – 2013 közötti) időszakhoz képest. Az intézményi átalakítás kereteit több egymást követő kormányhatározat fektette le, egyre pontosabban kijelölve a konkrét feladatokat.

Az 1600/2012. és 1217/2013. Kormányhatározatok megfogalmazták, hogy az új intézményrendszer alapja a minden alpra kiterjedő erős központi koordináció kell legyen. Egyúttal előirányozták a programok irányító hatóságainak gyökeres átalakítását: 2014. januárjától az Irányító Hatóságok a szaktárcák irányítása alá kerültek, a korábbi IH-k szakmai bázisán.

Következő lépésként az **1545/2013. Kormányhatározat** kimondta, hogy a közreműködő szervezetek a korábbiaktól eltérően közvetlenül a miniszterek irányítása alá kerülnek. Ez a kormányhatározat azt a - megyei fejlesztési programok szempontjából kiemelten fontos változást is kimondta, hogy a regionális fejlesztési ügynökségek a megyei önkormányzatok fennhatósága és irányítása alá kerülnek (noha ennek a részleteit ez a jogszabály még nem tisztázta).

Az 1731/2013. Kormányhatározat tovább pontosította az új fejlesztéspolitikai intézményrendszer alapelveit. Kimondta a kiszervezések megszüntetésének szükségességét, rendelkezett arról, hogy a pályázatok értékelésének intézményrendszeren belül kell történniük, előrevetítette a közbeszerzési rendszer átalakítását, kimondta, hogy minél szélesebb körben szükséges egyszerűsített pénzügyi eljárásokat alkalmazni, illetve hogy egyfokú jogorvoslatra van szükség. Rendelkezett továbbá a projektek végrehajtásához szükséges engedélyezési eljárások központosításáról, valamint egy egységes eljárásrend kidolgozásáról és alkalmazásáról.

Az 1814/2013. Kormányhatározat az intézményrendszerrel összefüggő további részletkérdésekről döntött. Kimondta, hogy az egyes OP-k irányító hatóságai a tevékenység fókuszátcadó területért felelős szaktárcához kerülnek áthelyezésre, helyettes államtitkári irányítás mellett. Az IH vezetői funkciót betöltő helyettes államtitkárok feladataikat – függetlenségük biztosítása érdekében – az adott miniszternek közvetlenül alárendelve látják el.

Az uniós forrásokkal összefüggő döntések meghozatala, tehát a döntési szinten megnyilvánuló koordináció a **Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság feladata**. Az NFK elnöke a miniszterelnök, tagjai a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, a fejlesztési és a nemzetgazdasági miniszter.

Az európai uniós források felhasználásával kapcsolatos központi koordináció 2014. január 1-től a Miniszterelnökség keretein belül működik, melynek keretében az alábbi fő feladatokat látja el¹:

- Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság titkársági feladatainak ellátása,
- a normatív jellegű agrártámogatások kivételével az európai uniós források felhasználása tekintetében a fejlesztéspolitikai intézményrendszerre – beleértve valamennyi irányító hatóság munkáját – vonatkozóan az egységes eljárásrendi keretek kialakítása (jogalkotás és szabályozás) az érintett minisztériumok bevonásával, valamint az egységes végrehajtási gyakorlat (értelmezési kérdések) és szabályosság kialakítása,
- a támogatási konstrukciók megjelentetés előtti jóváhagyása, az irányító hatóságok döntéseivel szemben biztosított egységes jogorvoslati rendszer működtetése,
- egységes informatikai és monitoring rendszer kialakítása és működtetése,
- egységes költségvetési fejezet menedzsment biztosítása,
- projekt és program értékelési rendszer központi kialakítása és működtetése,
- az európai uniós források felhasználásához kötődő partnerségi egyeztetési folyamatok és kommunikációs tevékenységek egységes koordinálása,
- egységes humán erőforrás menedzsment kialakítása és működtetése,
- az európai uniós forrásokból megvalósuló közbeszerzési eljárások ellenőrzése,
- a Koordinációs Operatív Program működtetése,
- az egyes operatív programok végrehajtására vonatkozó ellenőrzések, auditok koordinációja,
- európai uniós és nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás.

Átalakul a **Közreműködő Szervezetek** rendszere is. A 2014-2020-as európai uniós időszak közreműködő szervezetei a korábbi időszak KSZ-einek szakmai bázisán kerülnek kialakításra, de új szervezeti struktúrában. A közreműködő szervezetek státusza nem változik: továbbra is állami tulajdonban álló gazdasági szervezetek lesznek, amelyek kijelöléssel látják el feladataikat. Tulajdonosi jogukat a a tevékenység fókuszát adó operatív programért felelős miniszter gyakorolja – főszabályként érvényesítve azt az elvet, hogy egy OP végrehajtására egy KSZ kerül kijelölésre.

A források lehívása és közvetítése szempontjából meghatározó intézményi szereplő a kifizetési kérelmek összeállítására és benyújtására, a kifizetések fogadására kijelölt szervezet és igazoló hatóság; ezeket a funkciókat a Magyar Államkincstár (MÁK) látja el. Fontos továbbá a program végrehajtás eredményessége és hatékonysága, melynek biztosítása az audit hatóság felelőssége. Az audit hatósági feladatokat, az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság (EUTAF) látja el. Mind a kifizető és audit hatóság, mind pedig az audit hatóság független az irányító hatóságoktól, a közreműködő szervezetektől, a kedvezményezetttektől, és tevékenységüket természetesen egymástól is függetlenül végzik.

A megyei intézményi szint:

A megyei szint pontos feladatai, a megyei szervezetek illeszkedése a kialakulóban lévő intézményrendszerhez még nem tisztázott részleteiben. Nem ismert még, hogy a megyei önkormányzatnak milyen szerepe, funkciója – és ezekhez kapcsolódóan milyen kapacitása – lesz a kompetenciájába tartozó fejlesztési forrásokkal kapcsolatos döntések meghozatalában a megyei területfejlesztési programban nevesített projektcsomagokról született döntéseken túlmenően.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény értelmében a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatban a megyei önkormányzat dönt a hatáskörébe utalt (jelenleg TOP) fejlesztési források felhasználásáról, illetve ezen túlmenően figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételei figyelembevételével. Mindezek mellett pedig a monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív program irányításában, megvalósításában. A megyei önkormányzatnak talán az előbbinél is fontosabb

¹ A Kormány 1814/2013. (XI.14.) Korm. Határozata a 2014-2020-as európai uniós programok lebonyolítását támogató intézményrendszer felállításának szervezeti kereteiről és az európai uniós fejlesztési források felhasználásához kapcsolódó egyes feladat- és hatáskörökről, és az e-közigazgatás fejlesztésének jövőbeni irányairól.

feladata, hogy nyomon követi és értékeli saját megyei területfejlesztési koncepciójának és területfejlesztési programjának végrehajtását.

Ehhez kapcsolódóan a program lebonyolításának a felelőse a megye közgyűlése, amely ehhez kapcsolódó feladatainak ellátásához jelenleg önálló munkaszervezettel nem rendelkezik. Az elképzelések között szerepel (és jelen programnak is részét képezi) egy olyan fejlesztési munkaszervezet létrehozása és működtetése, amely a megyei szintű fejlesztéspolitikai feladatok szakmai, operatív koordinációját látná el. A részletes intézményi keretek és működési mechanizmusok kialakításához szükséges döntések és jogszabályi háttér azonban jelenleg még nem áll rendelkezésre.

8. MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV

8.1. Bevezetés – a monitoring és értékelési rendszer meghatározottsága

Ez a fejezet a stratégiai program monitoring és értékelési rendszerét, az alkalmazni tervezett folyamatokat és a kapcsolódó indikátorrendszert tekinti át.

A fejezetben szereplő javaslatok a jelenlegi információk birtokában kerültek kialakításra - tekintettel arra, hogy az EU társfinanszírozású programok (és ezen belül a megyei szintű integrált területi beruházások) végrehajtásának intézményrendszere, végrehajtási folyamata jelenleg még formálódik, így jelen fejezet számos megállapítása, konkrét javaslata változhat.

A fentiek kapcsán a Megyei Önkormányzati Hivatal mint szervezet pontos helye és funkciója a végrehajtási rendszerben még szintén nem tisztázott, ennek megfelelően tehát a monitoring és értékelési tevékenység kapcsán kialakítandó szerepköre is előzetes javaslatnak tekintendő.

A fejezet szakmai tartalmának kialakításában a következőkre építettünk:

- A 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól;
- A Kormány 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozata a 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról;
- 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE a Közös Stratégiai Kerethez tartozó Európai Regionális Fejlesztési Alapra, Európai Szociális Alapra, Kohéziós Alapra, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről; (tervezet, 2014.04.22);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és „a növekedést és munkahelyteremtést szolgáló beruházás” célkitűzésről szóló egyedi rendelkezésekről, valamint az 1080/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről; (tervezet, 2011. 10. 06.);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Szociális Alapról és az 1081/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről; (tervezet, 2012. 03. 14.);
- The Programming Period 2014-2020 – Guidance Document on Monitoring and Evaluation – European Regional Development Fund and Cohesion Fund - Concepts and Recommendations.

8.2. Monitoring és értékelés - alapkérdések

Minden közpénzből finanszírozott beavatkozás kiindulópontja egy kezelést igénylő probléma. A stratégiai tervezés fő célja annak meghatározása, hogy a számos probléma közül melyek kerüljenek kezelésre, milyen eszközökkel, és melyek az elvárt eredmények.

Minden közpénzből finanszírozott program végrehajtásához kapcsolódóan érvényesülnek a következő elvárások:

- a program hatékony végrehajtása,
- annak értékelése, hogy a program elérte-e a kívánt eredményeket.

A monitoring tevékenység a program menedzsment integráns része. A monitoring szó jelentése megfigyelés - a monitoring tevékenység lényege a fejlesztési programok végrehajtása során annak figyelemmel kísérése, hogy a beavatkozások nyomán létrejönnek-e a tervezett outputok, illetve hogy a

program végrehajtása valóban az elvárt eredményekhez vezet-e. Amennyiben az indikátorok folyamatos figyelemmel kísérése eltéréseket azonosít a kitűzött célokhoz viszonyítva, a programmenedzsment feladata, hogy szükség esetén beavatkozzon, és biztosítsa az meghatározott programcélok teljesülését.

A program értékelés célja annak vizsgálata, hogy a program valóban elérte-e az elvárt eredményeket. Az eredmények alakulására természetesen nem csak a program van hatással:

Változás az eredményindikátorokban = a beavatkozás hatása + egyéb tényezők hatása.

A program értékelése szempontjából az egyenlet első eleme hordoz fontos információt: ezt nevezzük hatásnak. A hatás az a változás, amely bizonyíthatóan a beavatkozásnak tulajdonítható - az értékelés egyik fontos feladata ezeknek a hatásoknak az egyértelmű beazonosítása.

Noha a monitoring és értékelési tevékenység közvetlenül a program végrehajtásához kapcsolódik, megalapozása elengedhetetlen a programozási tevékenység részeként. Ennek legfontosabb elemei az alábbiak:

- Világos beavatkozási logikára épülő program kidolgozása;
- A program outputjainak és eredményeinek reális mérésére alkalmas indikátorok meghatározása.
- A program végrehajtását támogató monitoring és értékelési tevékenység feltételeinek megtervezése;

Az alábbi ábra áttekinti azt a beavatkozási logikát, amelyre támaszkodva a program logikája és az indikátorok is kialakításra kerültek.

8.3. Indikátorok meghatározása

Az indikátorok megfelelő, szakmailag megalapozott meghatározása kulcsfontosságú a monitoring és értékelési tevékenység sikere érdekében.

Az indikátorokkal szemben az alábbi követelményeket kell támasztani:

- SPECIFIKUS - megfelelően konkrét legyen és kapcsolódjon ahhoz a célhoz, aminek a mérésére szolgál.

- **MÉRHETŐ** - lehetőleg számszerű formában kifejezhető legyen, hiszen pontos mérése így biztosítható.
- **ELÉRHETŐ, REÁLIS** - ennek a kritériumnak két fontos vonatkozása van: egyrészt az indikátoroknak reális célértéket kell meghatározni, mely összhangban áll a beavatkozás mértékével, másrészt az indikátor olyannak kell lennie, melynek aktuális értéke viszonylag könnyen (pl. hivatalos statisztikából) megállapítható.
- **RELEVÁNS** - az indikátornak relevánsnak kell lennie a program szempontjából.
- **AKTUÁLIS** - az indikátornak olyannak kell lennie, mely aktuálisan mutatja az adott eredmény vagy output állapotát

Az indikátorok teljeskörű meghatározásának az alábbi összetevői vannak:

- **Definíció** - az indikátor pontos, egyértelmű meghatározása (pl. a beavatkozás által létrehozott új munkahelyek száma)
- **Az indikátor bázisértéke** - csak abban az esetben tudjuk mérni az adott indikátorral a leírni kívánt változást, ha ismerjük a viszonyítási alapot jelentő kiindulási értéket (bizonyos indikátorok esetében a kiinduló érték lehet 0).
- **Az indikátor célértéke** - meg kell határozni az elvárt értéket, hiszen ehhez mérten lehet kijelenteni, hogy teljesült-e az elvárt eredmény.
- **Az indikátor forrása / mérésének módja** - az indikátor teljeskörű meghatározásának része az is, hogy definiáljuk, milyen forrásból áll rendelkezésre az aktuális érték, illetve speciális indikátor esetén mi a mérés módja.

A stratégiai program részeként minden egyes prioritás és intézkedés esetében a fenti szempontok figyelembevételével határoztuk meg az indikátorok körét. Ennek során figyelembe vettük a rendeztervezetek mellékletében szereplő közös indikátorokat is.

8.4. A program javasolt indikátorkészlete

Az alábbi táblázat keretében áttekintjük a javasolt programszintű indikátorokat.

Cél	Javasolt indikátorok
Átfogó célok	
Értéktermelő foglalkoztatás és az aktivitás növelése	Megyei foglalkoztatási ráta alakulása Megyei aktivitási ráta alakulása Átlagos jövedelem alakulása megyei szinten
A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása	A szegénységi küszöb alatt élők száma megyei szinten Foglalkoztatási ráta a leszakadó térségekben Korai iskolaelhagyók aránya a leszakadó térségekben Átlagos jövedelem alakulása a leszakadó térségekben
Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése	Életminőség alakulása megyei szinten Beruházások alakulása
Stratégiai célok	
Versenyképes élelmiszeripari gazdaság – az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon	Megyei élelmiszeripari cégek exportjának alakulása
Zöld megye – zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás	Megyei energiafelhasználás alakulása Megújuló energia aránya a megyei energiafelhasználáson belül Széndioxid kibocsátás nagysága megyei szinten
Proaktív megye – a megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása	Közvetlen külső tőkebefektetés alakulása Civil aktivitás alakulása a megyében Gazdasági együttműködésekben résztvevő vállalkozások száma

Cél	Javasolt indikátorok
Képzett megye – rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása	K+F kiadások a GDP arányában A felsőfokú végzettségűek aránya a 40 év alatti korosztályban Sikeres elhelyezkedettek aránya a szakképzésben résztvevőkön belül
Fejlett centrum – a nyíregyházi agglomerációnak mint gazdasági, foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumnak a fejlesztése	Közvetlen külső tőkebefektetés alakulása a nyíregyházi agglomerációban; Vendégéjszakák száma az agglomerációban; Közösségi és kerékpáros közlekedést használók aránya a megyeszékhelyen
Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok – a megye gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése	Foglalkoztatási ráta alakulása a decentrumokban és a járásközpontokban; Vándorlási különbözet alakulása az egyes járások szintjén
Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése	Térségi szintű foglalkoztatási ráta alakulása a céltérségekben; Jövedelmi szint alakulása a céltérségekben; Népességcsökkenés alakulása a céltérségekben.

8.5. Monitoring és értékelési tevékenység

Az indikátorok meghatározása mellett nagyon fontos a monitoring és értékelési tevékenység szervezeti kereteinek és folyamatainak beazonosítása is. Ez jelenleg csak részben és előzetesen lehetséges, hiszen noha a megyei önkormányzatok megyei szintű területfejlesztési koordinációs funkciója jogszabályilag definiált, ennek pontos keretei, egyéb intézményi szereplői és az egyes szereplők közötti feladatmegosztás – különösen a fejlesztési források legnagyobb részét jelentő Európai Unió alapok esetében nem került nemzeti szinten kialakításra. Mindaddig, amíg ez a funkciólehatárolás nem áll rendelkezésre, a monitoring és értékelési tevékenység javasolt összetevői határozhatóak meg, ám részletes monitoring és értékelési terv nem készíthető.

Az alábbiakban javaslatot fogalmazunk meg a monitoring és értékelési tevékenység legfontosabb elemeire vonatkozóan.

- Egyértelmű célokat kijelölő, világos beavatkozási logikával rendelkező koncepció és stratégiai program kialakítása – folyamatban van; a koncepció elkészült és jóváhagyásra került, jelen dokumentum pedig a stratégiai program munkaváltozata.
- Konkrét beavatkozásokat és kapcsolódó finanszírozási forrásokat meghatározó operatív program kidolgozása – folyamatban van, jelen stratégiai program verzióval egyetemben az operatív program munkaváltozata is elkészült.
- A monitoring és értékelési tevékenység alapját jelentő indikátorkészlet kialakítása – jelen fejezetben javaslatot teszünk a programszintű indikátorokra, míg az egyes prioritások leírásánál pedig a prioritásszintű indikátorok is beazonosításra kerülnek. A stratégiai program és az operatív program végső változata már minden olyan – indikátorokkal összefüggő – információt tartalmazni fog (indikátor definíciója, célérték, bázisérték, indikátor forrása / mérés módja, gyakorisága), mely szükséges a monitoring és értékelési tevékenység megalapozásához.
- Szervezeti felelősség: javaslatunk szerint a monitoring és értékelési tevékenység koordinációjáért a Megyei Önkormányzat mellett működő programmenedzsment szervezet monitoring és értékelési munkatárs felel, aki végzi a programszintű monitoring és értékelési tevékenységet.
- A monitoringhoz kapcsolódó legfontosabb feladatok:
  - A stratégiai programban szereplő monitoring és értékelési terv alapján részletes munkaterv és éves feladattervek kialakítása;
  - A monitoringrendszer kereteinek kialakítása;

- Az indikátorok aktuális értékének (a terv szerinti gyakorisággal történő) összegyűjtése, rögzítése a monitoring rendszerben;
  - Rendszeres, tervezett monitoring látogatások – a nagy megyei programok nyomon követése érdekében;
  - Éves monitoring jelentés készítése, amely tartalmazza a programszintű és prioritásszintű indikátorok értékének alakulását, az ennek alapján megfogalmazható következtetéseket és az esetlegesen szükségesnek tartott beavatkozásokat a program végrehajtásába. Az éves monitoring jelentést a programmenedzsmentért felelős döntéshozó testületnek kell jóváhagynia.
- A program végrehajtásához kapcsolódóan egy időközi és egy utólagos értékelés megvalósítását javasoljuk. (Időközi: 2017-18-ban, utólagos: 2021-22-ben). Az értékeléseket egy külső, független értékelő szervezet hajtja végre, kiemelt hangsúlyt fektetve a program hatásainak értékelésére. A monitoring és értékelési munkatárs feladata az értékelési tevékenység szakmai koordinációja, inputok biztosítása és egyeztetés az értékelést végző szakemberekkel, valamint annak biztosítása, hogy az értékelések javaslatai beépüljenek az aktuális program végrehajtásába (időközi értékelés), valamint a jövőbeli megyei fejlesztési programok tervezési folyamatába és végrehajtásába (időközi és utólagos értékelés).